

A KEGYES-TANÍTÓRENDIEK
BUDAPESTI FŐGYMNASIUMÁNAK
ÉRTESÍTŐJE

AZ 1900/1901. TANÉVRŐL.

KÖZLI

JANKY KÁROLY
IGAZGATÓ.

BUDAPEST
HORNYÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA
1901.

A KEGYES-TANÍTÓRENDIEK
BUDAPESTI FŐGYMNASIUMÁNAK
ÉRTESÍTŐJE

AZ 1900/1901. TANÉVRŐL.

KÖZLI

JANKY KÁROLY
IGAZGATÓ.

BUDAPEST
HORNÝÁNSZKY VIKTOR CS. ÉS KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA
1901.

AZ ELBESZÉLŐ KÖLTÉSZET LEGÚJABB IRODALMUNKBAN.

II.

Elbeszélőinknek tekintélyes száma mindenkor keresett a népelet világában írásainak tárgyát. Már a Kisfaludy iskolájáig visszavezető fonalak mutatják, mennyi hálás anyag kínálkozott, hány tetszetős helyzet keltett a népelet iránt érdeklődést még a megisméltlódések árán is, s minduntalan követelődzőleg vagy természetes következményképen útra lelt a nemzeti érzésnek hangoztatása. Ennek az iskolának örökségét legújabb íróink is becsületes munkássággal ápolták, termékenység és érték tekintetében nem egy becses kötettel gazdagították irodalmunknak ezt a nemét. Természetes is azonban az írói tehetségnek ilyen megnyilatkozása. A napi sajtónak követelményei habár tagadhatatlanul pongyola stílust, jobbára rajzolatokat, apró csevegéseket, mintsem erősebb szerkezetű műdarabokat teremtenek, mégis elvitázhatatlanul a nép felé is terelték anyagkereső íróinkat. Mikszáth panaszkodott egy ízben, hogy a fővárosnak szintelensége terméketlenül hagyja a megfigyelésben fáradozó íróinkat: az általánosság szürkeségében mosódnak el az életnek kiemelkedőbb pontjai is, a mindennapnak zsongását pedig tetszetős zenébe önteni a kalmárzaj miatt lehetetlenségben végződő vállalkozás lenne. Ép ezért látunk regény-

világainkban magyar nevű és mégis idegen világban mozgó alakokat, azért bonyolódnak le magyar földön olyan cselekvényszálak, a miket szereplőik kozmopolitikussága miatt bármelyik irodalom a magáénak fogadna el. Fogytára jutottak a kerek mesék, szárnyra keltek a megokolt történetkéek, hisz maguknak a lelki tuskodásoknak festése, az indulatoknak, szenvedélyeknek megokolása, ízekre szedése köteteket képes betölteni. Árnyékemberek, szintelen lelkek, idegeknek elképzelt játéka helyett mennyire jól esett aztán egyszerre igazi emberekre találni, a kik a napnak fáradságos munkája után üdítő álomból határozott cselekvésre ébrednek, a kik a hazai talajban meggyökeresedtek, mint az utakat szegélyző sudar fák. Azonban a hányan írtak a népről, mind más és más felfogással szemlélték tárgyukat.

Eötvös Károly Utazás a Balaton körül köteteiben bőven hintette el a nemzeti érzés és sajátságok magvait. Csakhogy ezek a magvak hol a nemzetgazdasági bölcselkedés száraz talajára, hol politikai irányzatnak tövises útjára hullottak. Néha erősen felcsapó nemzeti érzésével tagadhatatlanul szivig hat, máskor betyár romantikájával elandalít, azonban a hatásoknak nem bír ura maradni. Emlékezete gazdagon ömlő forrás és ép ezért sok értékes dolgot helyes kiemelés nélkül rakosgat össze. A mikor elmeséli a Balaton partjának regéit, anekdotázásának jó ízébe az oktatásnak borsza is vegyül; ennek sem valljuk kárát, hisz a hazai föld szépségét olyan szemléltető és gazdag nyelvezetű leírásban ismer-teti meg, hogy visszacsalja a külföldnek indulót. Azonban egy vidéki kastélyon akad meg a szeme, persze pár üde történetkét közbe kell fűznie János püspökről. Mikor meg a vidéken kísérik végig, egyszer csak olvassuk, hogy a szőlőgazdának leírásába egyik kísérőjének megleckéztetése ötletéből kapott. Szinte önkénytelenül jut helylyel-közzel alapelveivel ellenkező állí-

tásokba, hanem ezt beszélgető kedvében sem maga, sem olvasója sem veszi észre. Mondhatnók, hogy a szerkezet állandó rovására a szókincsnek és tömértelen anyagnak hatalma uralkodik rajta, elfeledkezik elbeszélő szerepéről, tanít és buzgalmában értelmezésének és megfigyelésének helyességét nem tudja kiegyeztetni az anyag becsével. Műveinek értékét mindenesetre megóvja a nemzetiségnek öntudatos kiemelése, habár felfogásának részletei nem is vívják ki az általános elismerést. Gazdag nyelve, fordulatos előadásmódja a kiforrt tehetségnek megannyi bizonyítékai és mégis gyakran szerelenségbe téved a tárgy megválasztásában, a szereplők tulajdonságainak aprólékos leírásában. *A két ördög várá-*ban a kuruczvirtus szemléltetése árán csak megbocsátjuk a mesék hőseihez illő erőgyakorlatokat, a félelmes ködbe burkolt zsványnevet, viselőinek kegyetlenkedését a korkép kedvéért még ízléstelenségeiben is szó nélkül hagyjuk, azonban *A megcsontított arczkép* borzalmas helyzeteit, tragikumának kiengesztelhetetlen vadságát csak Jákfalvay boszújával tudjuk egybehasonlítani. Az *Éjben, viharban* főalakja, Jákfalvay, keserű megemlékezései évfordulóján örömtelen gyermekéveiért mostoha apját visszalöki a Dunába, anyjának életét megmenti. Legyen az ilyen megoldás akár a valósághoz ragaszkodás, akár az eszményítés tökéletlensége, mindig a jó ízlés és gyengédség összes törvényeinek rovására számít. Részleges alkotásaiban a balatonparti halászélet tömörített vonásokkal emelkedik ki. A halászélet csinját-binját együtt ismerjük meg a törzsökös alakokkal. A megyei patriarkalizmus találkozik a halászgazdának rátartóságával, a törvényurak járatlansága fölébe emelkedik a halászegények természetes esze. Ezeknek az egyszerű csoportoknak leírása, apró-cseprő helyzeteknek megvilágítása kézzelfoghatólag mutatja Eötvösnek azt a hivatottságát, hogy a mit éles szemével meglátott, annak

hűséges rajzolásával a mi szerteágazó népies irodalmunkban irányt mutasson. Nyelvezetének gazdagságát irodalmi kifejezéseken kívül még a tájszólások óvatos használatával is gyarapította. A nélkül hogy a mesterkélttség veszedelmébe kerülne, nem egy helyen szó közbe elfeledett, majd újított, gyakran a nép körébe eső terminusz technikuszokat. Ezeknek segítségével körülírásoknál megragadóabban festi a bánatnak siránkozásait, a szavak régiességével az egyszerű emberek hitének mélységét, a fájdalomnak kitöréseit és megnyugvásait. Csak *Az utolsó szó Istenhez, A vihar a jégen, A köd a jégen* mélységes és mindig egyszerű jeleneteit hívom tanuságul.

A népnek közelebbi ismeretével fogott rajzainak megírásához *Gyarmathyné Hori Etelka. Az első és utolsó utazásban* mindvégig megmarad eredeti szándékánál, az igazi falusi tapasztalatlanságot írja le, a nélkül hogy csekélyke helyet is hagyna az író alanyiségének. Nemcsak sokoldalúan ismerjük a jó öreg asszonyt házi elfoglaltságában, titkolt tépelődéseiben, rejtegetett, eltagadott szemrehányásaiban, hanem az ő szemével látjuk a készülődésnek újból fölmerülő, visszatartóztató akadályait, elhiszszük aggodalmát a merőben szokatlan helyzetek szemlélésekor, megszánjuk a bizalmatlanságból eredt kényelmetlenségek közt vergődésében, s nyugodtan gondolunk reá, hogy ismét csendes házikójába került. Gyámoltalanságával együtt ismerjük meg hosszú éveinek történetét s a mennyit kaczaghatnánk járatlanságán, annyi tisztelettel viseltetünk hajlott kora iránt. *A dajkának leveleiben* is a tapasztalatlanság szolgál kiinduló pontul, csakhogy a mit ezután népies nyelven tovább szó, annak szálain át kikandikál az olvasottságnak nevelő hatása. Sok üde jelenetet, egyszerűen, melegen érző alakokat köszönhetünk elbeszéléseinek. Aprólékosságig megokolva szövi össze a cselekvény szálait, azért helyen-

kint bőbeszédű is, hisz csekélyke mozzanatokkal hatalmas gépezettel visz előre. Gyakran úgy tetszik, mintha tanító célzattól kitervelt mesét akarna előadni, a mihez a nép emberei szükségesek. Ilyenkor soká húzódik az elbeszélés, alakjait beszélteti, de a fölvilágosításokkal sem fukarkodik. A szereplők szavaiban a tájszólások eredetisége a csiszoltabb nyelvvel karöltve jár. Jellemvonásaikban az eredetieskedés gyakorta alig juttat helyet a tősgyökerességnek. A szenvedélyek rajzolásában ép e miatt nem érvényesülhet a hatalmas lendületű erő, habár a helyzet természetének nagyon is megfelelne. A póriasságtól megtisztult érzéseket kitöréseik előtt lefegyverzi figyelmeztetéseivel. Mert a mint maga már látja az esemény kimenetelét, ismeri a megokolásnak láncszerű összekapcsolását, csak pár mondattal is, de mindig készségesen felvilágosítja az olvasót a váratlan fordulónál. Így aztán a másképp erős hatású jelenetek lágy zsongásban enyésznek el. Ép e miatt gyakran az ismert helyzetek másolásához kell folyamodnia, máskor pedig csak átöltöztetések, szövevényes tervezgetések megoldása után fejezi be meséjét. Elbeszélései általában kerekdedek, megnyugtató kimenetelűek, inkább derűsek, mint sem megrázók. Előbb folyamodik egy kis pajzansághoz, hogy sem a végletek szorgalmazásával ízléstelenségbe kerüljön. Általában kedves megoldásai a hihetőség rovására sohasem követnek el tévedéseket, de annál szembeszökőbb, hogy egy-egy lelki rajzában mennyire hű marad akár a valósághoz, akár tételének következetes bebizonyításához. A kalotaszegi nép életéből merít ilyennemű anyagot. A mint a *Gyanu* hatalmába keríti a beteg asszonynak izgatott képzelő erejét, semmi sem képes tévedéseitől megszabadítani. Újszülöttét kicseréltnek tartja. Nem hisz a felásott sír jeleinek, még az egészséges elmét is elborítja tépelődéseivel. Az igazság hathatós bizonyítékai elől kitér, hogy az aggodalom,

a gyanakvás apróságából építsen szilárd talajt. És milyen ellentétekbe keveredik. Valósággal a természet ellen harczol. Míg másutt a megtántorodott férjből gyengéd apa, a bujdosóba indult, rossz hírbe került asszonyból egy kis félreértés megoldása után boldog anya lesz, a mindenkép férjhez menni szándékozó özvegyet elbizakodottsága kimentí a fonák helyzetből, ennek a gyanakvó asszonynak semmi sem szolgál mentségére. Nem bírja megérteni az anyai szív dobbanását, a szeretetet a kiméletlenséggel, az őszinteséget az álnoksággal téveszti össze egész életén keresztül s utoljára is a gyanakvás tökéletes áldozatául esve, ridegségben éli le agg napjait.

Himezetlenül tör ki az érzés *Jakab Ödön A falu* kötetének soraiból. Nem a derült égbolt mosolyog le embereire. Ezek jó maguk is látják a fellegek tornyosultát, szinte tanácstalanul néznek a változó napok elébe, de a nélkül hogy iparkodnának azok feltartóztatatlanságát meggátolni. Ebből a szempontból kiindulva festi embereit. A lecsapó szerencsétlenségnek némasága jobbra nyomasztólag hat a környezetre. Nem is alakjai hibásak, inkább a viszonyok sajátságos találkozásai bénítják meg akaraterejüket a cselekvés pillanatában. Csak a döntő perc előtt következik be az enyhébb megoldás, hanem ez is olyan szerény igényekkel bontja meg a sort, hogy az üdébb levegő tápláló erejét alig érezzük. Igaz, hogy ez önmagában sem lehet követelődő. Részes ebben az író pártatlansága is. Mindig csak a szívnek követelődő érzéseit, de nem azok jogosságát vagy méltánytalanságát festi s mind a két félt annyira jogosultnak tartja a győzelemre, hogy az utolsóig ingadozik az ítélkezésben. Így tesz Gáspár Elekkel (*A tilalomfa*). A multnak emlékei, a megszokás, szeretet nem tudják rávenni, hogy változtasson napjain: „Idegen határnak vizét sem tudnám meginni . . . Meg-

bolondulnék, ha itt a kapu előtt kellene járnom s tudnám, hogy ide benn nincs már nekem többé semmi keresetem, hanem olyan idegen lettem, mint akármelyik más idegen ember!... A mit az ember a szívével szokott meg, arról bajos ám leszokni...“ És aztán Lázár Mózesné szívéről is csak akkor gördül le az önzés súlyos köve, mikor képzeletében leánya sírját már elhanyagolva látja: „Igen, igen, nem akkor kezdődik e földön halálunk, mikor koporsóba teszik hült tetemeinket, hanem akkor, mikor elhagyott sirunkon az utolsó ültetett virág is elaszott“.

Mindenha tetszetős ötlete ezeknek a rajzoknak, hogy a tápláló anyafölddel olyan szorosán köti össze az embert. Mintha a földnek rögei sugalmaznák a jövő harczát, az öreg elszegényedett telkesgazda odaáll a kisajátított földön robogó vonat elé: „Vissza, tolvajok! Ez a hely az enyém!... Ugy raboltátok el tőlem gonosz erőszakkal! De csak testemen mehettek most tovább“. (*Alkonyat.*) Kovács Mózes uramat ennek az áldott földnek termékenysége tereli a hajthatatlanság ösvényére, pedig nincs rossz szíve, hisz egyszerre mindennél mélyebben szúrja leányának sorvasztó bánata... Órák hosszat elálldogál otthon a tornácban s fásultan maga elé bámulva tünődik. Bűnbánólag folyvást azon öli magát: mit tudjon Eszterrel csinálni, hogy ez az egyetlen gyermeke napról-napra ne fonnyadjon, ne hervadjon így a szeme előtt! (*Égés van Bedében.*) Ennek az összekapcsolásnak hathatós eredménye az a keresetlenség, a mivel a mozgalmasabb jeleneteket is megoldja. A szívnek magasztosabb érzései, a kötelességnek teljesítése nagyobb arányú mozgalmak nélkül simulnak el. A lemondásnak, hatást nem kereső gyengédségnek alig akad természetesebb képviselője Klára uránál. Az időses gazda a meghalt anyával szemben fejezi ki azt a szeretetet, a mit leánya iránt érez. A téli ruháról lemond. „...In-

kább az édes anyád fejéhez szeretném megvenni azt a szép magas sírkövet, a kit most farag a kőcsináló. Ez sürgősebb. Nem nézhetem, hogy olyan puszta sirja legyen annak, a ki nekem adott téged . . .“ Még az emésztő boszúnak lángját is lelohasztja a felcsapás pillanatában. Csak az erőt látjuk, hatásának azonban nem lehetünk tanui. Az ártatlan asszonynak segítségére lesz a frissen esett hónak sima, vastag takarója. Az igazságtalanságot a szeretet tartja vissza a megsemmisítő csapás pillanatában. A *koronkai perben* még a látszat is Szegedi Rebeka ellen szól, a gyújtogatás gyanúja alól senki sem menthetné föl, ha a halottak csendes nyugalma nem fenyegetné a vő átka. Az öreg ősz ember lemond a boszú kereséséről, s vallomásában megrendítőleg hallatszik az elnyomatást nem tűrő jogosság szava. Világosságot deríthető vallomását makacsul lakat alá veti, mert az igazságos Isten büntető kezét látja a dologban, hogy leánya boldogtalanságának kútfejére esett a gyújtogatás gyanúja: „...Most is azért vonszoltam idáig magamat, hogy lássam ezt a leányt, hurczolva, kínozva s odahaza elbeszéljem annak a sírdombnak, hogy a gonosz valamiként mégis csak meglakolt ezen a világon. Hanem a vőm átkát nem hallgathatom el: az a leányomnak is szólt“.

Tömörkény Istvánnak munkái erősen bizonyítják annak az igazságát, hogy a jellemzetességre törekvés a nyelvezetet újjá teremti, a megfigyelő tehetségnek határozott irányt szab, a szerkezetet a célnak megfelelően módosítja. A *jegenyék alatt* cz. kötete darabról-darabra tanuskodik a megfigyelés élességéről. Inkább tárgyilagosan ismerteti az alföldieket, hogysesem a maga benyomásait iparkodnék kiemelni. A *Pusztai harangszó* mindjárt azzal az általános benyomással foglalkozik, a mint különböző kedélyhangulatban változatosan értelmezzük a harangnak csengő-bongó szavát. A nép ajkáról átvett

egyetlen mondattal jellemzetesen és tárgyhoz vágólag kap csevegésébe: „A harang az Isten nyelve, a ki ezen által szól az emberekhez“. Ezzel alkalom adódik, hogy megismertesse a harangozói állást: „A régi római urakkal szólva, inkább első harangozó, mint második bíró legyen a faluban az ember. Mindenek köszöntik. A tisztelendő úrral barátságos viszonyban áll. Ő fejt nála a bort, s ilyenkor piros a harangozó és bámulatosan kettőztet. De zokon ezt senki neki nem veszi, miután egyébként szentéletű, ennek megfelelőleg hosszú fekete selyemkendővel van végigtekerve a nyaka, a mely fejének bizonyos méla állást kölcsönöz. De bajusza nincsen kipödörve, ellenben lefelé hajtva, a mi teljesen a kegyesség színvonalára emeli“. A tipikus vonásokban a kegyeletes és a mindennapi szelíd humorban olvad össze, mégis csak a hűségre törekvés tetszik ki, korántsem a gúnyolódás. Hisz mennyi lélekkel fejezi ki később az ünnep magasztosságát: „Ünnepnap — — az valami mesés, ünnepnap. Isten szavának akkor szárnyai vannak, nagy, fehér, bájos szárnyai, melyekkel lebeg az űrben. A fák levelei remegnek. A nagy karcsú jegenyék bólogatnak a harangszóra: Ime az Úr küldötte. A fehér liliumok kelyhei integetnek és a kutyák nem ugatnak ilyenkor. Ünnep van, ünnep, ünnep. Minden szép és fényes. Az égen valódi tisztaság és a nap szeliden tekint le a rónák zöld végtelenjére. A galambok tollászkodnak és a ducz csapóajtójára állanak, mert e napon nem bántja az ajtót senki. A füst a kéményekből száll egyenesen föl, a magasba. Az akácz kényesen húnyja össze leveleit. A kocsik zörgése az úton oly ünnepi. Muha Teréz (a harangozó) az eperfa alatt ül és fõn szóval olvas a családnak a Szent Könyvből . . .“ Helyzetekkel is sokat szól az egyszerű érzések igazsága és mélységes volta mellett: „...a tornáczon túl egészen az útig, a hol a megfeszített kőkeresztje áll, énekel térden a puszták népe, fejét

lehajtván bűnbánattal. A ki megérkezik, szét se tekint, csak ide jön legelsőbb, megcsókolja a feszületet s térdre borul. Az ének száll a fák fölé a napos, tiszta levegőben s olykor csenditenek a kötéllel. A vásár lármája nem hallatszik el az imádkozókig, világ itt nincs, csak Isten világa. Módos gazduram mellett a szegény béres, a ki egyetlen ékességét, tavaly vett czifra szűrét hozta el, hogy ezáltal fejezze ki tiszteletét az égbeliek iránt. Bezzeg nem féltik itt a fehér czipellőt, gondosan vasalt viganót a leányok, meg új galambszín ruháját a legény. A homokban vannak mindannyian, a porban, a melyből vétetének“ (*Bucsú a homokon*). Egyes alakok a maguk szűkszavúságában, az érzéseket megfagyasztó szobor-szerű test klasszikus példái a fájdalom erejének és méltóságának. Az öreg Thurzó Pált halva találják ágyában: „Az asszony sírva fakad, utána a leánya. Thurzó fekszik az ágyban mozdulatlan. Bejön a gyerek, kérdi, mi baj. Mondják neki: — Möghalt az apád. A legény meredten bámult az ágyra és nézi az apját. Mikor az anyja siraloménekeibe kezd, hogy „jaj, mi lesz velünk most már“, nem állja tovább, szótlán kifordul a házból, az udvar havában elmegy a tanyakerítésig, a sövény fagyos ágaiba fogószik és kitekint a tájra... az utolsó Thurzó, ki lelke szakgatásait reggel óla túrtóztette, most, a mint apját a kocsin elhelyezé, mélyet bődülve végig esik a halotton, erős karjaival mindenem keresztül átfogja, öleli s mindazon szeretetét, a mely az ő szokásaiknál fogva a szive fenekén maradt, most kiönti, a midőn felkúszik az apja arczához s fejét annak fejére fekteti. — Édös tanító apám!“ *A szárnyékember* fiatal feleségét a bika halálra taposta. Szótlánul viseli el fájdalmát harmincz éven át, mikor az öregség megrokkantja, fakanalakat farag. „Az embör egy állapotban van. Néha eltalálja Isten szava, akkor kimul, elmegy a föld alá... A ki embör, hogy elpusztul, vagy elmegy a tájrul örökre,

a kanalát tűzbe dobik. Ha az embör elveszött, veszszön a kanál is“. Így hát egyre kell új kanalakat farigcsálnia a mustrakanal után. Ezzel adózik ő halottja emlékezetének, mert „az asszony dolgaiból egy kanala maradt meg, barna fakanál, épp olyan korhadt és meghajlott, mint maga Mihály, a ki ha kanalakat farag, ehhez méri a többit...“

Érdeme ezeknek a rajzoknak, hogy írójuk a szokatlanságuknál fogva érdekességet keltő alakok és helyzetek megismertetésében a pusztá gyönyörködtetésen kívül fontosabb célú is iparkodik elérni. Feltűnik előtte, hogy a pusztá és az ő emberei oly kiismerhetetlenek. „Az eszük oly másképp jár, fogalmaik a dolgokról oly mások, hogy sohasem tudni, hogy igazságaikban nincsen-e tréfa s tréfát nem az igazság kedvéért mondanak-e.“ Szükszavúságukat követeli foglalkozásuk. A konda meg a farka rendes időben távol jár egymástól, mert az állat nem állja egymást. Az egyik terített asztalán ne járjon a másik. Ha aztán tőszomszédságba kerül a juhász és a kondás, nehezen indul meg a beszéd. Azelőtt csak a mezővégből látták egymást, de meg nem szólíthatták. A mellette levő gyermekkel a komoly férfi nem beszél, „a komoly férfinak az a tulajdonsága, hogy botvégre tegye két keze fejét, arra az állat támaszsa és így, mint mondani szokás: kinézza magát a világból“. Ha egybekerülnek, a két ember hallgatagon szemlélődik a jószágai körül, akad ezekkel sok gond, de minek arról beszélni, úgyis elég mindenkinek a maga baja. Az önhittség is neveli a szótlanságot, mert mióta maguk is észreveszik természetismerő felsőbbbségüket, egymás között is féltik tekintélyüket. A pusztá embere is elolvas mindent s nyers pusztai kritikát mond a dolgok fölött: — Nem igaz ám ebből egy szó sem, ...hanem szép azért az ilyen kitalálás. De meg is járná, ha elhinné, hisz az öreg csősz alig hogy kimondja, a nap áll, a föld forog,

csak a szalmaügyekben marad tekintély. A béresek kerülnek, a számadó juhász, ez a tekintélyes ember, a ki számtalan rézptykét visel a bőrnadrágján, azt tartotta felőle, hogy bolond. Ezt a rátartós kasztörzést valamennyi pusztalakónál meghozza a magányos foglalkozás. Ha legeltet, ha szánt, ha a szőlő hárttyáját kapálja, kivel sem beszél, hanem csak pipál és gondolkodik. Noha szótalansága megdöbbsent, szive megmarad érző és figyelő állapotban s kevés közöttük *a magának való ember*. De azzal a szűkszávúsággal annál több kincset őrzött meg faji jelleméből. Az ősvallás áldozati lángja ellobbant, mégis feltörnek a szokásokban az elhamvadó üszöknek késő sziporkái. A fényes napvilágosságba ugató kutyák táltost éreznek, a szárnyék végére keresztbe helyezett seprő a boszorkányok ellen hathatós szer. Szomorúan, szótlánul tekint a puszták lakója a föld peremén leáldozó napra s mikor az esti szél végig fúj a mezőkön, megjegyzi: föltámadt a napáldozati szellő!

Mintegy előkészítő alap gyanánt összegeztem ezeket a szétszórt vonásokat, hogy több szempontból taglalhassuk Tömörkénynek rajzait. Mert ha hálás is a népnek életébe nyúlni alkalmas helyzetekért, feltünőbb alanyokért, egyszersmind jogtalan álláspont, csakis az érdeklődés fokozásáért hamisabb világításban tüntetni fel őket. Ha csupán az erőnek, megromlatlan ősi tulajdonságoknak tiszta forrásaként idealizáljuk, jóízű humorának, ezer bordában szőtt kötődéseinek sziporkáit oltjuk ki. A csupa fufangot, felvillanó észet hajhászó íróink könnyen leterelik az erkölcsi alapról, a mit sohasem hangoztatva, mégis érez a nép, hisz közmondásokkal tarkázott beszédében annak tudatos életéről tanuskodik. Helytelen volna érzélgősséggel tetőznünk fel-feltörő kedélyhullámzásait. Igaz, nincsenek ezek híjával, csak hogy mikor tudja az író szétválasztani a csak néki tetszetős jeleneteket, hangulatokat a képzelet szülemé-

nyeitől. A valóság és képzelet többnyire összeolvadva jelennek meg s az író épen elemző kedvében gyarapítja idegen elemekkel a valódi vonásokat.

Miután már láttuk a népet a megilletődés pillanataiban, forduljunk feljök a köznap óráiban is. Megtaláljuk házi munkájában, követjük városra jártában, hallgatjuk panaszolkodásában és okoskodásában. Mindegyik alkalommal másik tetszetősebb vonása villámlik föl. A házigazdának szíveskedésébe a termelőnek büszkélkedése is vegyül, mulató kedvének napfényét elborítja egy kis aggodás a házi békesség miatt. Derült hangulata csendes kacagásba, neki szabadult kedve évődésbe megy át, a mit aztán a szánom-bánom érzése teljesen eltüntet: „Otthon az asszonyt a kút mellett találja az ingadozó léptekkel érkező István, a mint a tűzhely edényeit rakja a vizes dézsába...szeretettel néz végig dolgos élete párján és ellágyulva mondja: Oda maradtam...Haragszol ugy-e Viktor? Bizony kár volt a sok szép jó ételért...Sajnálom is már nagyon...Mög a sok pénzt, a mit a borért elfizettem...Viktor csendesen törölgeti kötényével a kút kávéja sarkát. Aztán mentegetőzve rántja föl a vállait és szelid hangon védi Devecseri Istvánt Devecseri István vádja ellenében: — Azért nem köll olyan nagyon évődni...Ha rágyütt kend az izére“. *A ravasz Kabókban* egyszerre ismerjük meg a gazda földszeretetét meg ravaszkodó tervezgetését, a mivel ámbár másnak siet a segítségére, mégis csak magának használ. Mennyi fortélyossággal fáradozik a lóvásárlásnál. Mintha csak taláalomra vetődnék a vásárló szomszéd mellé, összes ismert fogásaival tanulmányozgatja a lóegészség állapotát, konok hallgatagságával, kötődő megjegyzéseivel türelempróbára teszi az eladót, hogy a mondott árból mennél többet elengedtesen. Másutt arra juttat alkalmat, hogy a kurzavúság és rátartóság alig sejttesse velünk a szánakozó szívet (*Az elesett ember*). Néha meg a romantikának

tükörcsüvegkéje csillanik ki a gunyhókból (*Asszonykérő*). A szűkszavúság és a körülményeskedés együttesen mutatkozik a juhászembernél. Erősen kiemeli tipikus vonásait. Nemcsak a területéhez ragaszkodása lepi meg, hisz ezt a talajszeretetet mindegyik öreg cselédnél kiemeli, többet foglalkozik vele a saját birodalmában, abban a hatáskörben, a mit kutyái és birkái fölött gyakorol. Körültekintését csak az a végtelen büszkesége mulja fölül, a mivel állatainak kiismert előnyeit felbecsüli (*István kutyái*). Körülményeskedése pedig a törvény előtt czifrázódik ki, a mint *néhány birkák irányában* megkapja a pöcsétes levelet. Meenyi gyámoltalanságot árul el beszédjével, pedig az alatt minden szava csak célzatosságra vall, a birságot szeretné enyhíteni. Otthonosnak mutatkozik, mert az ijedt embernek soha sincs igazsága. Tünődéssel hallgatja meg a bíró ítéletét, kis állsikárlás, kétkedő arcvágás után, meg egy kis lepirongatás árán a széles bőrtárczát kibontja „...s a nyelvvel végignyálva az ujjait, forintokat szed ki belőle. Mikor a tizenkét darab meg van, együvé fogja s most már kemény, határozott lépésekkel megy az asztalig és odahajítja a papirosok közé. — Ehun a pénzük — szólt nyersen, haraggal. — Hanem csak agyonveröm a bürgét odaki mind“.

. . . Azokban az agáczos, eperfás, fehérfalú tanyákban lakik a boldogság, — ez a félénk giliczemadár, a ki kerüli a kőházakat, szántornyú városokat: ilyenhelyt igazit fészket. Így a gőzösrül oda vágyakozik az ember, így a gőzösrül úgy irigyli azokat az embereket. Ha a gőzbika úgy nem bömbölne, búgna, hallanék: milyen szépen fujják a gyerekek a tökszár-muzsikát a fonott kertgarád mellett. (*Csendélet*). *Móra Istvánnak* a sorai ezek. Első látszatra szembeötlik a nyelvezetnek érdesége. Úgy írja le a szavakat, a hogy elhangzanak s csupán azokat, a melyek fülébe jutnak. Szó és beszélő,

ember és tett együtt járnak. Az *Atyámfiái* elbeszélések csoportja érdekesen üt el a többi népies rajzoktól. Az egykedvűségnek sokat beburkoló palástja alá rejtőzik az írónak eredetisége. Mert gyakran tanácstalanul kell megállanunk elbeszéléseinek egyes pontjai után. Olybá tetszik, mintha a modern élet regényeitől megcsömörlött olvasót új képekkel akarná üdíteni. Kapva kap a tanyák csendes világán s a látszólagos egyhangúságból is az izgatott élet lángja lobban föl. Megszokott munkájokat végzik az emberek, de nyugalmaikat erőszakossággal cserélik. Talán a megszokás törvényszerűsége ez, hogy a mennyi erőt öl fáradságos, kenyérkereső munkájába, csakis annyival képes belső világát is kifejezni. Szeret, de egyszerre gyengédten is, torzsalkodik, hogy a jónak még árnyékát is eltitkolja. A *szegény száraz molnárék* házatáját a csapások záporoként öntik el. Alázkodások, aggodalmak sorozata után jutnak Csonka Ignác könyörületességéhez. A molnár gazda beteg, nem jöhet ki a birtokos elé. „— No, majd én meggyógyítom, — mondta a lázadt ember, — avval kivágta a malomház hasadozott ajtaját sarokra. És torkán akadt a megfogant káromkodás. Csak állt, csak állt, szótalan, tétován s levette a kalapját. A száraz molnár ült az ágyon, felkötött karral, halott színben. A felesége pedig a haldoklók imádságát mormolta éppen a középső kis lánya fölött. Azt a Szent-Józsefes imádságot. Mikor azt elvégezte, hátrafordult egy pillanatra, de nem szólt, csak visszahajolt sárga kis halottjához és csókolgatta az egyik szemét neki, a balt. Olyan nehezen akart lecsukódni . . . A beteg ember, a molnár kinyújtotta a tehetős kezét a gazda felé, meg a halottja felé. — Úgy-e . . . Látja ked?” Az emberi nyomorúságnak ilyenét szemlélete sokkal több fájdalmat okoz, hogysen a megnyugtatóni akaró megoldás ki bírna engesztelni. Hisz *Petelei István* rajzaiban is megtaláljuk az élet titkolt sebeit. Alakjai a közönséges

méretektől elűtő természetükkel humorosakká válnak, csakhogy a nevetségéstől megkiméli őket jellemüknek egy-egy sajátossága. Az *Árva Lottiban* humoros a kisserűségnek szertelen erőlködése, de kiengesztel versenygésének ártalmatlansága, csendes várakozásának mindig készséges lemondása. A *Nagyapóban* az öregségnek apró zsörtölődéseit hogy kiegyenlíti egyszerre az elválás hirtelensége és a szeretet állandósága, míg Móránál a *Két legény* és az *Apa* elűtő, de korántsem kimagyarázhatatlan vonzódását az önzésnek vadsága eldurvítja. Móra tagadhatatlanul erős megfigyelő a felbugyborékoló indulatok apró mozzanataiban, és a mit fest, azon a téren igazságos is a maga szempontjából. A durvaság az ő alakjainál önkénytelen, de nem visszataszító. Nem eszményít, mint *Thury Zoltán*, a ki az *Urak és parasztokban* elmondja, hogy menti ki az erős, nagy paraszt az öreg Rettegi leányát az árvízből. „Az asszony nagyot sikoltott s mind a kettőjüket egyszerre ölelte magához a férfi. És sírtak, fuldokolva, ujjongva, lenn pedig térdig vízben éljenzett a cselédség. Végre eszükbe jutott a nagy paraszt is. A vén Rettegi lejött hozzá s kezet nyujtott neki. A paraszt azonban visszavonta a magáét. A gazda meg volt bántva s mérgesen szólt reá. — Mi a baja, Kovács Ferencz? Nem jó kéz tán ez magának? Csendesen felelt a paraszt. — Pörösködünk. Míg az a négy hold ide nem megy, vagy oda nem megy, nem barátkozom. Az öreg Rettegi gondolt egyet s megint nyujtotta a kezét. — Hát menjen oda. Maga hazahozta a leányomat, én megköszönöm. Köszönje meg az úr. de ne így. — Hát hogy? — Úgy, hogy: köszönöm. Arról pedig majd tesz a törvény. Annak a dolognak nincsen semmi köze ehhez a dologhoz. Igazságot ítél majd nekem a bíró.“ A büszkeség szinte sivárrá teszi a lelket. Igaz, hogy részben találó a kabátos embertől való huzózkodás, de nagyzóvá lesz az egyszerűség, holott

csakis az egyszerű szív érti meg épen, nem a *gazdának*, hanem az *apának* szavát. Móra a *Pásztortúznél* hogy olvasztja át a pásztor sérelmes tudakozódását megbarátkozó hajlandósággá! „ . . . nem az így van, úgy van törte le a gyanúja szarvát, hanem az, hogy itt van Katusom is, és kicsink van, most is, kis fiunk . . . Az igen . . . akkor nincs hiba. Erre mondja: Isten éltesse hát, ha így van. Győjjön közelebb, gyujtson rá, ihol az acskó, tavalyi benne.“

Móra alakjainak érdességéből származik a minden napnak szürkesége, a mi Peteleinél bár a gyarlóságnak kirívóbb nyilvánulásaival foglalkozik, szomorúan bájos hangulatban olvad föl. Mórának alakjai valósággal szobrok, erős, tagbaszakadt izomzatokkal, beszédjüknek helyenkint erősen hangsúlyozott tájszólásaiban az indulatoknak töredezett változatai vetődnek föl. A nyomorúságnak szinei hűségeseek, de mégsem olyan szájalomra kellők, mint Peteleiéi. Igaz, hogy egyik sem tünteti föl elviselhetetlennek, hanem Móra inkább csak a szenvedés mozzanatait tárja föl, míg Petelei a jellemnek szövevényét kutatja, azokat az aranyos sugarakat lesi, a melyek a szenvedések hasadozó szövetén kiragyognak. Thury Zoltán a népnek erejét magasabb polczra helyezi, hogysem következetesen lenne képes megőrizni mindvégig. Az igazság élénk átérzése sokszor komorrá, vigasztalhatatlanná változtatja a szomorúságot, a derűt mindig színteleníti, üdítőt alig hagy. A szegénység tehetetlensége valósággal égbekiált a társadalom fölzavarás árán szerzett időleges egyenlőségért. Tagadhatatlanul sok erő lakozik ezekben az alakokban. Kifakadásuk pathetikus, küzdelmük drámai, nélkülözésekkel járó kellemetlenségeik tragikus összeütközések a társadalommal.

Bársony Istvánnak munkái népünknek azzal az osztályával foglalkoznak, a melynek osztályrészül jutott a nagy természetnek háborítatlan szemlélete s ennek

hatásaként más és más meglepő vonások domborodnak ki lelkületükben. Ha egyes tipikus alakokat rajzol, mint a puszták állandó lakója, a csikós, a gulyás, a mocsarak titkainak beavatottja: a pákász, az erdőknek barangolóí a maguk üldözőivel, mindenkor az az alaphangulat szolgál kiinduló pontul, a mit maga hirdet a természetről, a magányosságról. Az ember bölcsészé lesz a természetben, a kivel örökké beszélget. A folytonos némaság megerősíti az embernek érzését, megfigyelésének gyarapodott anyagát a folytonos ábrándozásban átgyúrja s önmagában átalakul új emberré. Csak a hazai talajon szemléli alakjait, de bármilyen keretbe beillenének általánosított vonásaikkal. A külső egyénít, a lelki állapotnak rajzolása azonban tág határok között terjeng. Azt a kevésszavúságot, mély meggondolást, bibliai egyszerűséget, természetes méltóságot, ragaszkodást a talajhoz, életnyújtotta bölcselkedést, szóval mindazt, a mit tipikus vonásként annyi alaknál fölhasznált Vas Gereben, Bársony is értékesíti. Csakhogy amaz hivatkozott rájuk, mint nemzeti kiváló tulajdonságokra, ez pedig külső nevelő tényezők eredményeként ismerteti. Az ő rajzaiba is eljut a betyárromantika, de csak mint a nádas útvesztőiben lejátszódó mély titkok egyik fajtája, beszél a vadorzók élet-halál küzdelméről, hogy a rengeteg mély-séges csendjének egyformaságát megélénkítse. Vadászait követik a nép emberei, hogy megedzett bátorságukkal segítségükre legyenek. Beszél odaadásról, a mivel a cseléd gazdájához ragaszkodik. Jót nevet a leleplezett agyafurtságon, de ezalatt a tanulatlan ember kapzsiságát párhuzamba állítja a vad természetszülte rablás vágyával.

Sokat tud be a talajnak, sok érzést vet egybe a nagyszerű természeti jelenségekkel. Így keletkeznek azok a nagy ingadozások bölcséleti kijelentéseiben s ez szolgál annak magyarázatául, hogy az annyiféleképfelfogotterköl-

csi törvényt és annak kivitelét írja le. Egyszer arról beszél, hogy a pusztán született embert romboló szenvedelmek nem érintik, a telhetetlenség, pénzvágy, elpuhultak kényelemszeretete nem veszélyezteti megelégedését. Magyarázatul adja, hogy a magány a földi jószág legtökéletesebb biztosítója, mert az irigységkeltő összehasonlításra nem kínálkozik alkalom. Az átváltozás folytonos szemlélése, az elmulás általános törvényszerűsége a vágyak határroltságát teremti. A magánykedvelő földbirtokhoz nem ragaszkodik, mert érzi, hogy úgyis azé minden, a ki hozzányul, a ki élvezi, a ki, a meddig él, mindig kiveszi abból a javarészt, a mivel folyvást foglalkozik. Tehát a jogtalan törekvéseknek ábrándja még meg sem villanhat, nemhogy igazságtalanságra ösztönözze az egyszerű embereket. Ezért becsüli meg a gazda jószágát alkalmazottja, a megosztott élvezetért hűségesen kíséri urát az erdő rengetegein, egyik sem félti a másiktól életét, hisz olyan eleven a hálának érzete, hogy évtizedek múlva sem felejtí el a tapasztalt jósnak parányát. Másutt pedig a csendes jelenetek hatalmas tragédiákkal váltakoznak. A szikláknak zordon világában a számító gyávaság és a meggondolatlan erő, az eszmélkedő pulyaság és a közönyös bátorság, a jóra hajló félenkség és a megbocsátani nem tudó erőszak törnek pálczát a jog és igazság felett. Az *Ecce homoban* a kis pásztor és a hatalmas vadász egymásnak kölcsönös megsértői és jogtorlóí. Az egyik feldulja az otthonnak nyugalalmát. A másíknak életre törő merényletét csak a véletlen akadályozza meg. Mikor pedig a kölcsönös megbocsátás elsimítja a sérelemnek és boszúnak rögeit, ismét az erősebb diadalmaskodik a gyengén. Ezeknek a természetben élő embereknek tetteiben olyan jogosnak tünik föl a boszúállás, mint a levegő villamosságának a kiegyenlítődése s hogy aztán a lesujtó villámnak ereje a sziklák élein ártalmatlanul forgácsolódik-e szét,

vagy pedig az életnek örvendő fiatal tölgyet szaggatja pozdorjává, az már mellékes: fő, hogy a békesség helyre állott. Ámbár néha igen is természetellenes az ilyes párharcz, de mégis alkalmazza a mese cselekvényében az ellentétességből származó élénkségnek megteremtésére. A népromantikát, a csendes kastélynak világát ennek a villámfénye egyenlően beragyogja. A csikós-nak fokosa összeszakítja öcscsének fejét, mikor a megtévelyedés ösvényére második ízben is rálépett, a *Kaméleon leány* a tó partján olyan nekivadult szenvedélylyel tör testvérének életére, mint a puszták fenevada. A gyengédségnek ez a levetkezése nem egyéb, mint az állatvilág jellemzetes harczainak továbbfolytatása az emberben vagy emberi szereplőkkel. Szerencsére nem általánosítja az ilyes történeteket, nem is olvas ki belőlük törvényeket, maga is úgy tárgyalja, mint az őseembernek a társadalom átalakított egyedéből helylyel-közzel kitörését. Jóleső ellentétekként váltakoznak ezekkel azok a humoros képek, a miket vadászkalandjaiból elevenít föl. Valamennyin az életnek melegsége ömlik el, a tréfa és élcz sziporkázása számúzi a bölcselkedés hangját. Néha a felültetések hűséges előadása szerteszét kalandoz jellemzetes szavak után, de általában tiszta a nyelvezetében, tiszta a gondolkodásmódjában és kifejezéseiben. Ezek a történetkéek a legmeggyőzőbben hangoztatják, hogy írójuknak a kerekded, egységes szerkezet iránt határozott érzéke van, de elmélkedéssel kapcsolatos leírásai már szertefolyóknak tetszenek. A mint jobban belemélyed az ő kedves világának szemléletébe, annál inkább távolodik el kiinduláspontjától. Azonban, ha figyelemmel kísérjük a legapróbb részletekig, néha a tájszólások miatt kísérő magyarázatokra szoruló leírásait, apró körökre tagolhatjuk és rendezhetjük színes sorait. Mindegyiknek magva a szabadság dicsőítése, a természet határtalanságának magasztalása. „Szenvedni

tudok, jegyzi meg, abbeli vágyamban, hogy mindent egyszerre és igazán lássak magam előtt, a mi van és a mi én nekem a természetből kedves.“ Elsőben olybá vesszük, mint a szavakkal, találó kifejezésekkel gazdagon rendelkező leíró művészt, taglalva azonban beszótt ábrándozásait, az író lelkének apró rezdülleteit követhetjük, az ő lelkét halljuk beszélni, látjuk a állatban, növényben mozogni, színekre, illatra felbomlani. Azért ezek a leírások valóságos költemények. Gazdagon érző és helyesen látó embernek majd idillikus felfogását, majd bölcselkedő színes szavait, néha himnusait, máskor elegikus tépelődéseit hangoztatja numerózus prózájával. Egy-egy leírása, akár a virágzó almafa szépségéről szól, akár az útszéli bogáncsnak életét meséli el, kész allegória. Az apró kalandok elbeszélésében néha színtelenebbé, szófukarrá válik a sok ismétlődés miatt, de írótehetségének jelenségeit nem is szabad ezen a téren keresnünk. Míg a lelki világ rajzolásában kísérletező, a szertelenségnek kedvelője, természeti leírásában minden színné, hanggá, életté válik, a mi tolla alól kikerül. Olyan hűen ír le, vonásról vonásra, hogy versenyez a naturalisták fényképezésével, azonban a szépnek érzése mindig megóvja az ocsmány lerajzolásától. Jobbára mesterkéeltség nélkül szemléltet, az életet folyamatoságában követi s minden egyes mozzanatát a megfelelő kifejezéssel kíséri. Egy madárnak egyediségét még repüléséből is kidomborítja. Figyelmez szárnyának lendüléseire, céltalan kanyargására, puha repülésére, himbálódzó emelkedésére, eleven villámként feltűnő lecsapására. A hangnak remegésében az epedő, esdeklő, őrjöngő, féltékenykedő érzések átmeneteit ellesve, mozgalmasságot ad egy állatpárról lapokra terjedő leírásának. A ki megérezkíti a lépések legapróbb zaját, változatoságot lát a levegőoszlop legapróbb rezgésében, az apró légyrajok örült kalamajkját részekre bontja, hasonlítva

szemlélteti, szeszélyességének okát adja, annak nem nehéz a színekkel hangulatot teremtenie. A mint a csalékony csendességben, a mozdulatlan némaságban rövid perczek alatt esztendőik történetei, sőt évtizedek suhannak át feje fölött, az átélt eseményekkel együtt más és más színben látja környezetét. Ezért bírja ugyanazt az élettelen tárgyat az egyhangúság veszedelme nélkül annyiszor előkapni és máskép, újabb gazdagsággal leírni. Hisz a fény változásában a tárgyak benyomása mennyire átalakul és a környezettől mennyire függ az egyéniség. Az erdőnek rejtelmes zöldjét a befurakodó sugarak barátságos hívogató otthonná alakítják, a nap tüzeiben még közömbös vízfelületre az ezüstsűrűletben már fehér derengéssel a szelidség bája ömlik el. Ép ezért beszél ugyanabban a természetben egyszer a forró életről, Istennek hatalmas alkotásáról, vad, forrongó vérükről, máskor meg csendes emberekről, a kiknek egy kis bolond pille eszükbe juttatja, mennyit kell koptatnunk testünket, lelkünket, míg a küzdésben valakikké válunk, míg a szép fiatalság elmúltával végső napjaink csöndes sátorához eljutunk. Ilyen színes leírások, aprólékos megfigyelések *Feszty Árpádnak Az én parasztlajm* rajzolataiban bőségesek. Csak-hogy a leírás csak magáért él, az alakokkal nincs összefüggésben. A történetkéiben a népelet virtusai a mozgatók, derű és elmélkedéssel vegyes borúság változtatják a hangulatokat.

A magyar dalnak kesergő vígassága a katonaeletnek változatosságában csap föl erősen. *Abonyi Árpádnak Bosnyák novellái* visszahangoznak ezektől az ellentétes hangoktól. Sokszorosán érdekessé válnak nemcsak természetes másolatukkal, hanem környezetüknek idegen egével, félelmes hegyeivel, sötét lakóival. A székelynek vidámsága, hetykesége, az oláhnak sejtelmes búskomorsága, végzetes hallgatása csattanóan ellenkezik vagy

tragikusan olvad össze a léptükre leselkedő halálnak szomorúságával. Jobbára általánosan jellemez, de egyéniségek is kiválnak, különösen új oldalról. Az alattvalók és vezetők családiasságának melegsége barátságossá varázsolja az idegenben fekvő táborok helyiségeit, összetartó pajtássága a bennlakók kegyetlensége miatt elesett társra a részvét könnyeit önti. A vadság szeritelenségeit egyik felől megnyihíti az elnyomottak jogérzése, másik részen pedig kimentí a kénytelenségből elszakadtak életvédelme. A lépten-nyomon leselkedő halál az örömben ürmöt vegyít, szilajabbá változtatja a tréfálkozást, édesbús ábrándozásba olvasztja a fájdalmat. Csalogató a bennszülöttek lakásainak rejtelmessége, veszedelemmel fenyegető hegyeiknek útvesztője, kellemesen borzongató a fénynek, színnek változása. A történetek bizony egyformák, egyszerűek és mégis vonzóak környezetük említett sajátosságai miatt. Még az egyenlő indítékú és kimenetelű mese is másképp hangzik a katonák és bosnyákok ajkáról. Emitt több az izgató; a levegő, a lakás, a ruházat mind a hatás fokozásának szolgálatába áll, amott a kelletlenül túrt fájdalomnak rohamossága részvétre kelt. Megdöbbenünk a házi tűzhely jogainak visszaszerzéseért vívott küzdelem elkeseredettségén és szánakozásunk a szerencsétlen áldozatot keresi fel.

Az erények ép olyan kirivóak, akár a kárhoztatott bűnök. A hazaárulás nem kegyetlenebb, mint a bűnhődés, a tiltott gyümölcs édességét mindig a rémítő végzet borzalmassága keseríti. Az oláh katonának nyeresége, babonássága nem épen előnyös ellentét, de érzéseinek mélysége romantikus mesének alapjául szolgál. Valósággal lovag válik belőle, mikor a menekülő leányra adja köpenyét és önzetlen elszántsággal néz a fehér hóasszony első leheletébe. Égő malmok fényéből, a lápok mélységébe vesző katonák jajkiáltásából a hadi-

törvényszék ítéletének végrehajtó vezénylese hangzik ki. Mikor a *Renegát*, *Egy asszony és egy jataján*, *Joan Senior*, *Bosnyák becsület* nőalakjait egymásutánban el-elnéztük, alig érzünk gyengédséget ezek iránt az érzéki mámort sugárzó, tigris elszántsággal és kegyetlenséggel harczoló, majd az élettelen tárgyaknál kevesebbre becsült alakok iránt. Aztán egyszerre előttünk áll *a bilai treffer* drága szelíd alakja a vércseszemű rossz asszonnyal. Olyan megrázó ez a kis történet. A szegény Gozár a magazin oldalától lesi, mint áll az idegen leány „megkékült ajakkal a nagy hidegben – mint egy fehér galamb, hosszú pilláin egyetlen forró könyccseppel, mely lassan gördült alá sovány kis lányi orcán“. Eszébe jut a faluja, a szive leánya: Mária, a drága szelíd galamb és az a vércseszemű rossz asszony, a ki épen úgy kinozta a szegény, gyenge gyermeket, mint *ez az asszony . . .* egyszerre millió piros pont indult pokoli tánczra elhomályosodó tekintete előtt és megindult lázas rohamával testében a gyehenna vér, . . . abban a szempillantásban pedig, midőn arczul verte dühös szitkok kíséretében a csendesen sirdogáló leánykát az asszony, csak lerepült válláról a Nro 43 s a magazin oldala mellől eldördült egy eszeveszett lövés . . .

A hol Bársony István rajongó természetszeretetével elhagyta: Szenvedni tudok abbeli vágyamban, hogy mindent egyszerre és igazán lássak magam előtt, a mi van és a mi én nekem a természetből kedves — ezt az érzést *Benedek Elek A szív könyvében* folytatja. Elmondja, hogy még gondolatnak is rettentő, ha Isten megmérhetetlen bölcsesége talán egy emberi életnek megfelelően szabja meg a tavasz, a nyár, az ősz, a tél életét. „Ha nem volna alkalmunk esztendőről esztendőre látni a feltámadást, az élet delelőjét, a haldoklást és a halált . . . Istennek különös jótéteménye, hogy lelkünket esztendőről esztendőre mélabús hangulat szállja meg,

láltára az őszi halódásnak . . . Ezek a kicsiségek mind arról beszélnek nekem, hogy az utolsó pillanatban mindent meglátunk s minden oly szép, csak mi voltunk vakok, hogy idejében meg nem láttuk vagy látván, érzéketlenek valánk. Ezek a kicsiségek készítenek elő a megnyugvásra — esztendőről esztendőre nyugtatván meg magunkat ezzel a bölcs mondással: hadá maradjon másnak is az élvezetből és munkából egyaránt — mire megvénülünk, nyugodt, mosolygó filozófusokká leszünk . . .“

Benedek is egyike azoknak, a kik a népnek életét olybá tekintik, a hogy voltaképen mutatkozik. A hazából, arról a kicsi földről, a hol született, nevelkedett, hozza történeteit abba a világba, a honnan visszavágyakozik a kicsi faluba. Rajzai szűkkeretűek, a mint felfogása is mindig csak alanyi. Faluja népének szól az elszármazott: Nem igaz, hogy az egész ország hazád... Falud határán túl, bárhova lépsz: jövevény vagy. Fundamentuma léssz egy családnak, mely te reád épül, de mosolyogjon reád bár ezer szerencse: hiányozni fog neked az anyaföld, annak a lehelete; az a kicsi falu, az ismerős kémények vendég-hivogató füstje, a templom harangja, melynek hangját sohasem felejtet el s melynek hasonmását mindenütt lesed és soha föl nem leled; az esték a fonóban s kint az erdőn a pásztortűz körül; a rét illata, a kaszák pengése . . . Nem vegyül porod őseid porával, nem lesz egy ember, a ki sírodhoz tévedvén, könnyes szemmel mondja: mennyit játszék velem e porban! Most már porrá lett ő is! . . .

Mert ő nála határtalanul kimagasló az anyaföldnek a szeretete. *A magyar nép multja és jelene* munkájának célja az olvasó elé tárni „a magyar népnek, a föld népének ezer esztendő történetét, . . . annak a népnek történetét, melynek egyik kezében az eke szarva, . . . mely ezer esztendő óta dereka ennek az országnak, a

melynek a multban úri és parasztnépe volt, de közös volt mindkettőben: *a föld, az édes anyaföld szeretete...*“ Ehhez a sokszor kiemelt ősz talajhoz, annak lakosságához tér vissza minduntalan. A két jó öreg ember és a határ rögeihez végtelen ragaszkodó csendes falunak népe ezeknek az imádságos, megnyugvó hangulatú elmélkedéseknek a középpontjai. Rajzait elmélkedésszerű írásoknak nevezhetem, mert mihelyest egy tárgyat megpendít, a köré, mintegy központ körül csoportosítja a szeretetsugalta megemlékezéseket, a szeretettel ápoltt gondolatokat.

A természet szépségeinek dicséretébe szövi a gyermekkor emlékeit. S mindez annál elemiebben tör ki belőle, valahányszor csak alkalom adódik a város zajos életével összehasonlítani a falunak csendességét. Megjelenik a lélek szeme előtt a falunak legcsendesebb heiye: a temető, a kedves halottakra boruló sírhalomokkal. Elébe tűnnek a gyermekkor megöregedett férfiai, a korán elhunyt jó barátok feltámadása utódaikban, a miről olyan vigasztalódva írja: „A mikor holttestünkre borul a sírhalom, bár nem tevénk, a míg élünk, az emberiség emlékezetére érdemest, — mégsem veszünk el nyomtalan: tovább élünk gyermekeinkben, vérbeli atyánkfiaiban, a kikre lényünkből valami, ha csak egy halvány vonás is, átöröklődik“. A mindent elnéző, megbocsátó szeretet hangján szólva hőseiről, nem keres nagyobb szabású tárgyakat s a kisebb körűeknél megelégszik a csendes rajzolgatással. Nem is illenének az erősebb lendületek az egymás és gyermekük szeretetében megöregedett házaspárnak rajzához. Igaz, hogy egyre bucsúzkodnak a világtól, de azzal a csendes megnyugvással, hogy még évek munkájára, elfoglaltságára is készen álljanak. Szinte a visszatérésnek veszedelmével kell pörbe szállnia az írónak, mikor az ismert alakokról, sokszor használt kifejezéseivel, ugyanabban a csekélyke

körben kell beszélnie. Hanem a nagy mesemondó ügyességével elsősben is megteremti azt az ábrándozó hangulatot, a melynek levegőjében alakjainak szava régi kedves emlékek visszhangjaiként csapódik. fülünkbe, ekkor aztán szívesen érdeklődünk a szeretetnek gyengéi iránt: Hogyan lelnek az ujságok szomorú dolgai megsiratójukra az öreg asszonyban, hogyan tör ki a naiv csudálkozás a világ folyásán, miként árulják el egymás munkaerejét, szorgosságukat a magukat kimélni nem tudó öregek. Még a mi bánatos is ezeknek a tiszta szívű emberek vonásaiban, azt is a szeretetre vezeti vissza: „Könnyes szemmel hallgatom, hogy mint készülődnek a meghalásra. Hogy mind a ketten egy szívvel arra kéri a jó Istent: ha már egyszerre nem halhatnak meg, haljon meg előbb az öreg ember, hogy ne maradjon a tehetetlen öregség árvaságára“.

Általában szereti hangsúlyozni a megnyugvásból eredő életbölcseiséget és annak a modern életbe átszőtt fordulóit lapról-lapra híven kiszínezi. Azonban ezen a téren inkább a tendenciózus alakokat teremti meg, a kiknek színeibe a gúnyolódásnak mérge is vegyül. A társadalom hatásából nem sok jót következtet, összekuszált lelkű alakok kerülnek ki a sok jó barát, a finomult élet hatványozott igényű köreiből. A csapáslátogatta egyszerű emberek megtört testtel, de annál fenköltebb lélekkel néznek a jövő elébe, multjuk nem pirontságos, csak edzője a nagy lélek alapjának. Az örökségmegosztás után gyermekeiktől rúttul kijátszott öreg asszony, ismét két keze munkájára utalva, mennyi fájdalommal sóhajt fel vérenek elfajulásán: „Óh Istenem, a dolgot nem panasználom fel: abban nőttem fel, abban halok meg, csak a gyermekeim hitványsága ne fájna. Az fáj, erősen fáj!“ Még a multja miatt megvetett, kikerült embernek lelkében is megragadja a vezeklésnek szokatlan mozzanatát, a mivel kiengesztelőleg hozza

közelünkbe. *Kandó Balázs*nak szülőföldszeretete követelőbb, mint kevélységének fékevesztettsége: „Ha vétkeztem, meg is bűnhődtem. Sem Isten, sem ember meg nem tilthatja nékem, hogy a fiam mellé temettesem magamat. Itt születtem, itt nevedtem ezen a földön, uram, itt temettem el a gyermekemet, itt akarok élni a gyalázatban is“.

Tájszólásokkal tetézt nyelvvel, vidékiességet követő szólásformái, mindenütt gyengédséget, ápoló szeretetet visszatükröző kifejezései a mesterkéltség veszedelme felé sodorják. Csak az a következetesség szól mellette, hogy másképp nem is szólhatnának azok, a kiknek egyéniségét ezekben határozta meg: „Kevés tudással, Istennek félelmével járják végig az életnek útját; Istentől várják a termékenyítő esőt, buzaérlelő meleg napokat tőle remélnék, enyhületet, ha megsokasodik szívükben a fájdalom, nem keresnek idegen ég alatt, idegen emberek között . . . Oktalan gondolatok, reménykedések, törekvések nem rövidítik meg az amúgy is rövid életet s míg az erejében, nagy eszében, ezer bordából szőtt furfangjában elbizakodott modern ember mindent, mit elér, egyedül a maga érdemének tulajdonít, ím ez a zekés ember lehajtott fővel suttogja a Miatyánkot s hálát ad az egek Urának, ki megsegélte az ő mezei munkájában s egy kalongya buzával többet adott, mint tavalý“.

Mindezek az egyszerű életelvek. kibővítve a tudás kincsével, összetörőleg zúdulnak Benkő Ádámra, *Huszar Anna* cz. regényének hősére. Nem keressük, mennyit használt fel a valóságból és mennyit toldott a mese cselekvényéhez a költőnek képzelete, csak a megoldásra szánt probléma kínálkozik pár megjegyzés fűzésére. Hősének istenadta jellemvonásait az iskola nemesítőleg gyúrja át. A kis vadvirágot, Huszar Annát erős szerelemmel, örök frigygyel óhajtja magához kötni, hogy

ezzel két haragvó családot kibékítsen, meg a saját feleiből választott élettárral még szorosabban fűződjék szülőföldjéhez. Valóságos Anteusz ez a székely ifjú. Bénítatlan munkakedvet, tiszta lelkesedést, fenkölt gondolkozásmódot visz magával az iskolába s mikor reménykedéseinek végső pontjához jut, testi erejében megtámadva, fásult lélekkel néz jövője elé. Mi zúzza össze? A tudással növekvő követelődző igények — nem. Jegyesében a léleknek üdeségét, hamisítatlan becses tartalmát kedveli. Ennek kedves félelmét, hódoló szeretetét a pallérozó ismeretekkel átal megcsorbítani. Mikor a vadvirág nyomában a nemesítettnek lehelete férkőzik valójához, egyszerre kicsúszik lába alól a szilárd szülőföld s ezzel együtt megtörik lelkének erőssége, szertefoszlik életének összes álma. Nem szeretem egybevetni ennek a derék ifjúnak rajzolását azokkal az egyszerű emberekkel. Azokat megerősíti az élet zürzavara, ezt fokonkint gyengítve, kishitűvé alacsonyítja le. Az első próbánál már megtántorodik erkölcsi énje, első kétségeskedésében kicsinyli mindazt, a mit fiatalos hevében nagyoknak, nemesnek, magasztosnak vélt. Az író ezután az első forrongás után vonásról vonásra kíséri az átalakulást. Akárcsak gépezet volna az embernek lelke, egy ellenkező áramlattal tagadólagos eredményeket létesít. A mint egyszerűségét a nagyralátással cserélte föl, elégedetlensége szembeötlően sodorja következetlenségekbe. Hiuságával ellentéteket óhajtana kibékíteni, ámbár magára nézve sem tud határozni. A múlt érzéseknek emléke a régi élet medrébe kívánja terelni, de a jövőnek gyötrelmességétől elrettentve, a biztos örvény felé húzódik. Maga érzi legjobban álláspontjának égbekiáltó igazságtalanságát, de azért alkura tudna lépni a hálátlansággal is. Vergődő lelkével enyhületet keres és őrjög a szerető szív mentegetődző gyengéd-ségén. Sorvasztó küzködésének leginkább szembeötlő

fogyatékosága, hogy csak gyávaságok között lehet választania: vagy gyáván a külföldre kell menekülnie, vagy a megsemmisülésbe rohannia. Akaratának gyengülése miatt csak a külső körülményeket lehet felelőssé tenni s mégsem kínálkozik számára egyetlen kibékítő mozzanat. Sorsának kimenetele szinte megérmitő. Az író következtetései során a legkirívóbb szélsőségbe kerül. A sok reményre hivatott életet ép azok oltják ki, a kik éltetni szeretnék. A mellőzött leánynak hervadása, az öntudatlan vetélytárs szerető lemondása, az ősz, megtört apának sokat sejtető kijelentése készítetik a határozottságra. A helyzeteket annyi gyengédséggel megoldani tudó írónak ez a jelenetezése a mennyire szokatlan, annyira mesterkéltsé is. A ki sohasem tudott dönteni, igazmondásában tönkretéve, kénytelen készséggel megy a változhatatlan elébe, a ki mindig ingadozott, az utolsó remény eltűntekor poetikus ábrándozásával sziklaszilárd lesz. Érzékeny lelkével nem akart másoknak szomorúságot okozni és mégis a tervezgetések végső pontjánál dönti össze valamennyiök kedvvel épített levegővárát. A regény nyelvezetében, a jellemzés menetében is mindenütt az ellentétek szembeállítására törekvő írói öntudatosság tűnik ki. A regénynek tanító célzata határozottan mutatkozik s talán ez is von le zamatosságából. Már az apa kijelentette az utolsó találkozón: „ . . . Ha te ezt a leányt, ha te ezt a falut megcsalod, nekem itt nincs maradásom!” A gyermekről szülőjére visszaháruló becsületvárásán kívül az életnek több józan elvét hangsúlyozza. A virággal borított sírhalom alól kitör a titok. A mit az egyik leány az utolsó estének sejtelmességéből a borzasztó valóságra olvasott ki, a másik megérti egyszerre az ápolt sírról. Valóságos szatirára változik a már segíteni nem képes lemondó készség. Az élet tovább halad, a szenvedések után kiki megbékül helyzetével és megmarad tanulságul, hogy senki

se hagyja el egyszerű körét, ha még szégyelheti a hozzá visszatérést.

Gárdonyinak írásaiban az író egyéniségének sajátos megoszlása lépten-nyomon észlelhető. Mint egészséges gondolkodásmódú, világoslátású embert az életnek sok bájos mozzanata mélyen érinti s ennek hatását szerencsés tollával hamarosan megérezékíti is. Ebből ered képeinek az a végtelen nyugodt hangulata, a mi egyaránt megtalálható *Az egri csillagok* csatasorozataiban vagy *A falu* darabjainak akáczillatos levegőjében. A mit aztán higgadtan megnézett, a mit a tárgy a belső életébe elmélyedve, költői színekkel átfestett s a miről tiszta gyermeklélekkel dicsőítő éneket képes zengeni, mindezt néha annak a más felfogású egyéniségének keserűségével borítja be. De csak olyaténkép, mint a gyümölcsbors a felületnek sajátos ragyogását időről-időre elrabolja tőlünk, hogy az alap üdeségét annál huzamosabban megőrizze. *A falu* kötetének képeire hivatkozom. Márcziusnak levegője uralkodik az emberek lelkén. Annak a sok egyszerű embernek nyugodt képéről a csendes, békés vidámságot olvassa le. A nyugalmas arcvonásokban nem keres eltitkolt vagy eltagadott szenvedést, a világot úgy szemléli, a hogy mutatkozik, az árnyéket és a napsugarat egyszerre érzi. Hanem a mint elkezd okoskodni, egyszerre vége a tündér valóságnak, látja az embereket: nehéz testű, redős homlokú, morzsahordó óriás hangyákat, a kik csak eltaposni és letépni tudják a virágot s a tiszta égbolt helyett a földön jár tekintetük.

A tanult embernek józanságával megütődik a tündérmeséknek szertelenségén. Nem azért, mintha kicsinyelné azokat, hanem magát a lüktető életet semmikép sem hajlandó elcserélni a képzelet világáért. A mint a kételkedés, a kiábrándító józanság ott leselkedik tiszta örvendezései nyomában, mindjárt kimondja: Egyáltalában igazság csak annyiban van a világon, a mennyi-

ben tudjuk, hogy nincsen. Ennek az izetlenkedő társnak mihamar bucsút mond és a valóságnak gyönyörűségeit idézi elénk. Mindjárt egyéniségünknek helyes megismerésére vezet. Az epéskedő, elégedetlen embert nem ismeri, hisz: a jó Isten jobban megbecsült bennünket, mert örülni tudunk, meg szeretni kívánunk, mint ez a teremtés legtökéletesebb élőihez illik is. És meg is mutatja azt az embert, a kit a jó Isten szeret, a kinek munkássága a természet kebelén megannyi imádság. A hímes szavakat kerüli és mégis hatásosan szemléltet, csak egyszerűen ír le, de azért meggyőzőleg szól. Kell-e hatalmasabban szószólni a szántóvető munkája érdekében és lehet-e elragadóbban, mint azzal a hasonlattal, a hol az ekevágta barázdát az élet írásának mondja. Azt írja, hogy: „Add meg a mi kenyereinket . . . És az Ur olvassa ezt a magasból“. Az ősebert az ősi foglalkozásának valamennyi mozzanatában kíséri, nem résztvevőleg, hogy talán a munkakicsalta verítéket igazságtalan sanyargatásnak festené, nem kicsinylőleg, hogy a megművelt föld mellett parlagon maradt elmét sajnálná, — nem, sokkal többet lát, a szó szoros értelmében költő, a ki magasztos felfogásával az egyszerűt megszépíti s a szépet megszenteli. Valósággal a biblia magvetőjének méltóságát árasztja a falu egyszerű embe-
rére: minden marok búza, a mit kötényéből szétdob, egy marok áldozat és egy kéve remény a mai napon, — és egy heti élet a jövőben. Gondolom, hogy ez az alaphangulat menti meg a szertelenségtől, hisz az ő népét nem tartja sem együgyűnek, sem a maga tudásában kevélykedőnek. Szerencsésen megmenekszik attól a túlzástól, hogy a nép érzésvilágában merő gyémántszemeket keresve, az író saját világának eszmélkedéseit átültesse s azokat mint az élet hamisítatlan hajtásait a műkertészet, a modern élet termeléseivel egybevesse. Nem is vár sok hatást történeteitől. A mi regényeink-

nek — úgymond — rendesen csak eleje van, meg közepe: a vége mindnek egyforma: csak egy fakereszt, a mit letűznek a földbe a regényhősök feje fölé. — Szinte kerüli azokat az epizódokat, a hol a szerelemféltség, a kihívott büszkeség, a megsértett rátartósság a véres boszúig ösztökéli a szereplőket. Mindig abban az ákácziatos levegőben élnek emberei, a hol a méheknek hullámozó méla szent zenéjét fékezhetetlen indulat, elsorvasztó vágyak, természetellenes megoldások nem zavarják. Mindenütt a békés megoldást keresi. Az emberek megbékülnek sorsukkal, várják, a mit a nap hoz, mert mindeniknek vallásos szive van. Így származnak a tragédiának ígérkező történetek hőseiből zsáneralakok, s így lehet attól a sok életerőtől lüktető meséit mozgalmassal cselekvénynyé átdolgozni. A *haragosok* meséje a népeletből merített tragédiák nyomán indul. A messze földről feleségével és gyermekeivel hazatért katona milyen könnyen válhatnék hőssé! Maga az édesanya ütközik meg fiának hűtlenségén. A hogy az idegenben könnyen kitörlődtek faluja leányának vonásai a legény szivéből, most sem sokat évődik a megmásíthatlanon. Nyugodtan megöregszik. A pártában maradt leányra is ráköszöntenek az öregkor napjai s a multa csak annyiból emlékszik, hogy azt a templomba járó reszkető öreg embert, a régen délczeg hűtlent, nem veszi észre.

Embereit abban a mindennapi kenyérért vívott lassú küzdelemben festi le, a hol első a kötelességnek szót hozzáférni nem hagyó betöltése, az egyén aztán csak a pihenés óráiban foglalkozhatik szenvedéseivel, s e miatt az érzélgésnek nem akad helye. Tehát nem is azért kerüli a nagyobb szenvedélyek rajzolását, mintha ezzel az igaztalanság vádolásával illetné a népet, hanem a keret arányaiban a magasság és mélység, az erény és véték, a harcz és megnyugvás, a kihívás és bűnhő-

dés egy nyomon járó ellentéteit az életnek csendes folyama kiegyenlíti.

A *parasztleány* elbeszélésében mesterkéletlenül, de annál megragadóbban emeli ki azokat az indító okokat, a mik az ész erejét a gyenge, de fokokint hatalmasodó érzés birtokába juttatják. Egyszerűléleknek a megtévelyedéséről szól, a ki tépelődve és feltartózkodhatatlanul siet a maga történetének megoldását megkeresni. Az elhíttetés nem keres híresszavakat, csak első pillanatra hőkentti meg a gondolkodást; ha egymásutánjukban szemléljük az akarat gyengeségének és az érzés parancsoló szavának megnyilvánulásait, hihetnők, hogy az elbeszélőnek kedve kerekedett bennünket folytonos ellentétekkel mulattatni. Néha olybá tünik föl, mintha érzékingerlő kiszínezések elhagyásával csak tényeket akarna bemutatni. Azonban mindez mégsem vázlatosság, mégsem hatás-hajszolás, nem is példázódás. Jól érezzük, hogy két ellenkező műveltségű egyéniségnek pár évről szól a történet, a kiket addig szerepeltet, míg maga az élet nyújt nekik alkalmat, azután egyszerre elhagyja őket, bármennyire is kínálkoznék a mese szövésének színes szála. A valószínűséget tetézi azzal a sajátságos találkozással, hogy ámbár történetet ad, mégis lélektani rajzot fejez be, mikor pedig a lelket bonczolgatja, azt hisszük, csak fokokint érdekesebbé váló helyzetekre akar építeni. Ezzel a szerencsés fogással eltereli figyelmünket mindarról, a mit említene kellene, tovább rajzolni azonban ízléstelenség volna. Nem az eltévedtet látjuk, hanem azt az érthetetlen daczólást szemléljük, a mi elsőben töprenkedővé teszi a hőst, majd külső kényszerítés nélkül önmagát hajtja a bukásba. Az általános erkölcsi felfogásokkal is kiegyezkedik, mert a míg csak saját becsületének adósa, tétovázás nélkül teszi kockára akár életét is, hanem hitvesének esküdt hűségét csak a halál árán lenne képes megszegni. Az

akarát tevékenységének ezt az ellentétekben csapkodó szeszélyességét még jobban érthetővé teszi vagy talán élesebben világítja meg a másik félnek lelki állapota. Mindenütt passzivitásban láttuk az elbeszélés folyamán is, befejeztével sem kerül ki szerencsésen a viszonyokból. Az erkölcsi felelősség terhe ugyanis tökéletesen reázúdul, az életküzdésnek egyik elért célját, a családi tűzhelynek nyugalalmát borús emlékezéseivel folyton háborgatja. Ez a megoldás tehát csak látszólagosan egyoldalú.

A népet másutt is úgy tünteti föl, hogy a történetek záradékát megnyugvással fogadjuk. *Csak már a Pesta jönne* elbeszélésben olyan nyugodt hangon meséli el, hogy csúszott le az öreg a háztetőről, hogyan járja a végét, mintha csak évek multával a kovácműhely előtt pipázó gazdák elevenítenék föl valamelyik esős délelőtt. Itt is, mint az *öreg Kevi halálánál* jobban lefoglalja idejét és figyelmét a nép szokásainak hűséges leírása. Majdnem azt gondoljuk, hogy ezekben a rajzokban azt a sovány történetecskét csak a népszokások ismertetése végett használja föl. Elbeszéléseinek értékét növeli előadásának az a közvetlensége, hogy csak a beszélgető szerepét érzi, nem egyúttal az oktatóét is. Azért tartom helyénvalónak ezt az érdemét kiemelni, mert a népről szóló elbeszéléseink legtöbbjét émelygőssé teszi az írónak saját megfigyelésére való folytonos hivatkozása, a magában való tetszelgésnek ez a különös fajtája, a mely nem átalja megleckéztetni tájékozatlansága miatt az okulás kedvéért hozzáforduló közönséget. Mintha nem is a magyarság egyetemességének írnának, hanem csak a városnak, egyre dicsőítik a falusi egyszerűséget és korholják a más irányban fejlődő város modern életét. Gárdonyi párhuzam nélkül mondja el azt a néhány mozzanatot, a miben az egyszerű munkás embernek élete kidomborodik, kere-

setlenül festi leszámolását is a végső órában. Kevés könyűről, de annál mélyebb megindultságról beszél; egy Isten hozzádban és két munka föltörte kéz összekulcsolásában benne rejlik a haldokló apa és az életgondjaira hivatott fiú bánatának és áldásának, hálájának és esdeklésének valamennyi rezdülete. Az érzelgésnek szokatlanságát, az elkeseredés, kétségbeesés meg nem értését legerősebben példázza *Levél a kaszárnyából*. A katonalevelek jól ismert humora egybeolvad az életnek kiegyezkedő felfogásával; ha valami el nem érhető, egy közelebb eső után kell nyúlni; a meddig a napok tartanak, mindig új forrása fakad a reménynek, balgatagság tehát az elkeseredés pillanatában mindent eldobni.

Alanyiséga kifejlődik az iskolás fiúkról írt képeiben. Ezen a téren ismét ki-ki tör belőle az okoskodó, elmélkedő embernek elégedetlensége. A nevelő felfogásmódjának sokfélesége a tárgyak különfélesége szerint más és más jelenetet ölel föl a kis emberek életéből, nyilvános szereplésök első színhelyéről: az iskolából. Most már nem óvakodik az oktató hang használatától, de korántsem rábírólag, csak mintegy eljárásának igazolására hozza fel elveit, hogy tanuljon belőle, a kire ráfér. A mi ennek a nemnek érdemét illeti, szembeszökőek azok a jelenetezések, a hogy a gyermeket pár vonással lefesti. Valóságos felvételgyűjtemény, a mit a gyerekekről ír. Egyik helyt így ír: Mikor olvasok, úgy érzem, mintha egy másik embernek a lelke volna bennem, és ez gyönyörűség... A gyermekek lelkébe merülve hasonló lélekkel olvas, együtt érez velük s ha ezt a rajzolását pár odavetett, felnőtteket illető kitéréssel meg nem szakítaná, írásai valóságos gyermekmeséknek válnának be. Hisz a mellett a sok külföldi kalandos utazás mellett bátran helyet követelhetnének a falusi iskolának képei is, főleg olyan embernek tollával megírva, a ki mindezt nem álmodva gondolja el, nem is a régi gyermekkor emlékeit

éli át ezek leírásakor, hanem csak azoknak az éveknek kis embereit örökíti meg, a kiknek lelke együtt nyiladozott az elméletről gyakorlat terére utalt tanítónak tapasztalat világával. Bájos képek, üdítő hangulatok áradnak szét az évnek valamennyi szakaszában rajzolt történetekből. Megragadó vonása mindegyiknek, hogy a fejlődő léleknek igazságát követeli s mindenütt annak szépségére utal. Mintha csak folyton azt hangoztatná, hogy a felnőtt lelkében is annyi az értékes tartalom, a mennyit a gyermekből képes megérteni. Azért keresi a komoly élet alakjaiban is a gyermekdedséget s ezek kitalálásával és kidomborításával szeretteti meg személyeit. Mennyi gyengédséggel tud beszélni a tizenhat éves, gyöngye kis teremtésről, a ki asszony és anyja már. A kérges kezű, kevés szavú parasztgazdának gyengédségét bizonynyal minden demosztheneszkedésnél hatásosabban védi az a szűr, a mit a zuhogó záporban gyermekének anyjára dobott. Az olyan hatásosan kinőtt elbeszélésben, *A borban* is a gyerekes huzavonának tud be sok megbocsáthatatlant. Mikor Baracs Imre párhuzamot von a hűtlenné vált asszony és a ragaszkodó kutya között, bizony nehezen hihetnők el, hogy olyan könnyen meg is békül, ha nem a gyermek szólana anyja gyermekességének védelmére. Sehol találóbban nem alkalmazhatta volna, mint ép itt: ha a paraszt ember ki tudná fejezni szóval is, a mit gondol! Ez a gyermek léleknek maradványa az elkérgesült külsőben. Ez az, a mi a haragosdit követő komoly megbántások után is egymáshoz köti a már rég kibékült házastársakat. Az egyiknek duzzogása, a másiknak rátartósága, az erős feltevés és a könnyen megtántorított elhatározás csak a gyerek haragosok világába illenek. Mennyi gyerekes ragaszkodást és nem lemondást rejt az asszonynak a beszéde is: Tudom, hogy nem hozzám jött; nem is azért hívom, hanem hogy a falu ne lásson bennünket. Egészen más

a haragot palástoló tisztességkeresés *A paraszt leányban*, a hol az apa csak „a falubeliek szemének emeli a süveget“.

Sokkal közvetlenebbül fejezi ki azonban a gyermeknek azt a vonását, a mi a felnőttet a képzelt komolyság játékoságára figyelmezteti. Csakhogy nála mindez a maga fontosságában jelenik meg. Leírja, mint bocsátják útnak a kis libapásztorok a cserebogarat. A végzett munkának nagyságát az elfeledkezés mozzanatával festi. A repülő szárnyak zúgása mintha feledtetné velünk, hogy ez a rovar esetleg kínzóinak a kezébe is kerülhetett volna; a gyermekek elbáméskodása pedig jelent annyit, mintha maguk is csudálkoznának ilyen nagy feladat megoldásán, a mi után újabb munka köti le figyelmüket. És nem is történik máskép. Tovább játszanak. A fontoskodás kiemelésével mindenütt lendít a helyzetek valószínűségén, ámbár egyéb eszközökkel is rendelkezik. A felnőttek elmaradottságáról, az egyéniségüket egészen átható babonáról szánakozva, csüggetegen, a felvilágosításukra törekvő munkásságról mondhatnak ajkbigygyesztve szót. A kicsinyeknél óvakodik az ilyes nagyozólástól. Ne mondjuk, hogy maga is érzi személyének fontosságát az ő nyája előtt, csak azt ismerjük el, hogy hiven kifejezi a ragaszkodást és mindenütt élénken tükrözteti, mennyi szeretettel és önfeláldozó utánjársal lehet életre gerjeszteni az emberbe rejtett isteni szikrát. Megható az árokparton tanulgató koldusvezető fiúnak buzgósága, mély lélekismeretből fakad a korán kipattanó tulipánnak és a gyermekleánynak párhuzamba állítása. Egyetlen kifejezéssel gazdagon festi a természetnek két fakadó virágát. Künn a dühöngő tél, benn a szobában a tavasz kicsalt hírvivője előtt áll a kis leány, „tekintete gyönyörűségbe merülten áll a virágon“ és csókot lehel az egyik virág a másikra. A falusi iskolának téli képe, a kellemetlen időjárással küzködő gyer-

mekcsoport megannyi kiaknázatlan bányája a mi vidéki életünknek. Lehet, hogy helylyel-közzel az elmaradottságnak, a mostohább körülményeknek ez a közkézre bocsátása sértővé is válnék, de igazságával mindenesetre hatna. Hisz Gárdonyi itt nem a dolgok kirívó oldalát keresi, megelégszik, ha a gyermekek törekvését, a tárgyakkal békés megférést megleti. Az életnek nagy iskolájához az előkészítő gyakorlatot élik keresztül hősei, megszokják kevéssel beérni s a nélkülözést, bizonyos fokú lemondást a lehető legtermészetesebbnek tartani. Tagadhatatlanul sok kedélyesség rejlik abban a gondoskodásban, hogy látják el maguk a fiúk az iskolát tüzelő és világító anyaggal, hogyan húzódnak meg a távolabb lakók dél idejére is a meleg iskolában a zord téli idő elől. Gazdagítja ezt a képet a rorátéra készülő gyermekek gyülekező csoportjának, komolykodó beszéde. Majd a kivilágított falusi templomban szárnyat ölt a léleknek áhítata, régi magyar ének zendül meg aprajának, nagyjának ajakáról s száll felfelé. Az áhítatnak, megilletődésnek pillanatai gyakorta lépnek előtérbe a gyermekek világában. A tudás alapvetésében, szokatlan helyzetek lebonyolításában, zsörtölődések kiegyenlítésében mindenütt előttünk látjuk őket, a mint szemtáguva, ajaknyitva, lélegzetfojtva állanak s új benyomásokra várva megismerik az erkölcsi világnak egy-egy szabályozó alapelvét. A komolykodásokat élénkítik verőfényes jelenetek, hirtelen jött záport napfény, gyermekkönyűt mosolygás szárasztja fel.

A felnőttek életében megnyilatkozó humornak festésétől sohasem idegenkedik. Ha szembe állítja népét az úri osztálylyal, kedvvel foglalkozik az ármányosság-
nak, a megtréfálásnak jeleneivel Mindenütt szereti hangsúlyozni a köznépnek nagy dolgokra hajló készségét, rátermettséget. A *Kékszemű Dávidkánének* hőse valószínűs lovagregény-alak, a ki apja becsületének vissza-

szerzésére indul, nagy testi erejéhez. természetes ügyességéhez sok furfangot, akaratszívósságot csatol, lassan, kitartó számítással működik, bár egymaga áll, mégis kivívja bosszúját s mint a mesehősök, tökéletes győzelemmel vonul el csendes magányába. Az *egri csillagok* közvitézei odaadó bátorságuk, csüggedetlenségük kíséretében a szójátékok, természetes jókedv kitöréseit sem fojtják vissza. Az agyafurtságnak kifejezése többé-kevésbé alakjainak rovására szolgál. A *kútásó csordás* hazudozni, ráfogásokat szőni kezd, hogy *husval* megvendégtesse magát. Bölcselkedő alakja épen oly visszataszítóvá fejlődik, akár csak a *Szélső Kovács történetinek* hőse, mikor a maga együgyűségének bántódásait és jól kiérdemelt sértődéseit panaszolja föl.

Egyáltalán nem mosolyogtat meg az ilyes elfeledkezések furcsasága. A *Szegény ember jó órája* a maga hőisével nem mozog ilyen szélsőségekben. Megmosolyogjuk a jó öregot, mikor szerencsésen kiütött vására után szerez magának néhány jó órát. Öregesen, de azért legényesen kiperdül a csárda ivójának közepére, akad egy cigány is, a ki elhúzza a talp alá. Ha ezt az őszi verőfényt elhomályosítja az asszonynek kardos közbelépése, azért az öreg mindvégig gavallérosan mulat, hisz a végén maradék szivarát a cigánynak dobja oda. Ennek a kerekdedségével vidámítólag ható képnek ellentétéként látjuk a szegény ember törődését egész a végső sikertelenségig (*Minek a pénz.*). Hiába ismeri ki a maga erőszakoskodó természetét, a hét végén mégis csak nyakára hág a fáradtsággal összekuporgatott pénznek; vad, erőszakoskodó alak lesz belőle, a kit senki sem képes megjavítani, sőt mások botránkövének válik be. Lehet, hogy az életet másolta le, mindenesetre mégis csak kár volt ezt a képet a részegeskedő fuvarosok csoportjával tetézni. Ugy gondolom, hogy ez az új kép nem öntudatlan választása

az írónak. Hisz tagadhatatlanul rá lehet ismerni a gunyolódó érre, a mi a józan magyar parasztot célzatosan alakítja át talajt vesztett, okoskodó, a kedveskedést egészen a boszantásig hajhászó torzított alakká. Mindenki ismeri már *Göre Gábor* bíró uramat, a mint a nagy kiállításon szerzett tapasztalatok után unostalan talál elmondani valót. Majd a lakodalmas verszeteket használja föl a Göre Martsa lakodalmában, majd szerét ejti, hogy elmesélje, miként növekszik föl a jó módú gazdának parlagon hagyott fia. Egy csomó ismert és költött kópéságot ír össze a Kátsa cigányról, a ki hűségesen követi a *Veszödelmök* összes változásaiban, végre *A Pesti úr* a falusi rövidlátás megtörténhető eseteit rikítóan példázza. Ötletszerűen keletkezett ennek a könyvcsoportnak valamennyi lapja, míg jóformán ennek a falusi bíró típusának összes helyzeteit kiaknázza. A tréfa, elmésség, fecsegés már több típusnak lett szülője és mindegyik létezésének igazságosságát jogosultnak tartjuk. A mi humoros lapjaink jóformán értékesítették minden állásnak és állapotnak torzhajtásait, de nem egynél átléptek a mértéken is. Igen gyakran megesik, hogy nem a típusnak nevetünk, hanem a típus együgyűsége szerzi meg a bohócznak szánt tapsokat. Az egyszerű falusi gazdának természetessége már magában is jogot tarthat az egészséges humor fölkelésére. már ősapjuk Sancho Panza mentegetődzik: Az igaz, hogy egy kissé szeretek faggatózni s belém is szorult néminemű csintalanság; hanem mindezt elfödi és beborítja az én természetes és soha sem mesterkéltségem széles köpönyöge (Cervantes Don Quijote III. 102. l.). Ugyanígy várjuk Lepénd község érdemes birájának bemutatkozását. A városba került szűkebb látókörű falusi ember furcsábbnál furcsább helyzetekbe kerül, hisz mindenben kétkedik, de egyúttal mindent el is hisz. Az ármányosság vajmi távol esik tőle, jobban a rátartóság, elbizakodott-

ság az okozója minden megréftatásának. Hogy mindent elhisz, a mit első pillanatra lehetségesnek tarthat és mindenben kételkedik, a mi túllépi eddig szerzett tapasztalatainak körét, mindez még nem alacsonyítja le. Hisz ott áll mellette hűséges kísérője, Durbints sógor, a ki a bírónak jelenlétében még gondolkodni is átal, aztán a Kátsa cigányt sem hagyja el az ármányosság, a mivel minden dolognak a nyitjára akar tapintani. Ezek az ő kalandjainak villámhárítói. Sok tarkaságra talál, de maga is szaporítja azokat birói méltóságának tökéletes átérzésével. Apró felsüléseivel, tájékozatlanságával kacajra fakaszt, de a mikor folyton egyenlően keveredik a félreértésekbe, kimagyarázhatatlan megoldásokba s azoknak a vége csak kidobatas, érezzük, hogy a torzítás erősen átlépte a határt.

Az egyszerűség tréfálódzásánál követelmény gyanánt állíthatjuk, hogy a gyarlóbb elméjű ne unatkozzék, az elmés bámulja a találékonyságot, a komoly ne becsmérelje. Az ő kalandjaiban jobbára Kátsa végzi az elméskedő munkáját, a min azután a bíró uram a közönséggel együtt nevet. Mondjuk, talán meg akarja őrizni a magyar földművelő keresetlen komolyságát, de ez a vonás inkább a kérkedésben nyilvánul. Az egész falut az orránál fogva vezeti, hanem őt a legelső kaputos ember felülteti. Helyesen utánozta az egyszerű embernek jó szívét, találóak az illedelmeskedésből származó bohóságok, csakhogy elméskedésre hajló kifejezéseit sűrűn igénybe veszi és tévedései árán sem okosodik meg.

A természetesség ürügyével gyakran sérti a valóságot. Hisz a mosdatlanságtól csak hajszálnyi választja el, de még olyan páváskodástól sem irtózik, a mit egyáltalán nem tűrhetne el a természete. Látjuk bizalmatlanságát az úrfélével és mégis megtiszteltetésnek tartja az uraság inasának jelenlétét lányának lakodalmán.

Egyszer arisztokrata a hasonlók között, majd hirtelen maga hazudtolja meg a beházasodás kasztszerűségét, hizeleg neki, hogy mesterember házasodott a családjába. Lassúsága kényelmeskedéssé válik, értelmessége izetlen tudákosságá fajul. Megbecsülendő alkalom nyílt azonban magyaros szólásmódokat felhasználnia. S ebben nem fukar, sem nem következetes. Minduntalan felütik fejüket az idiotizmusok, akárcsak *Kincs István* elbeszéléseiben, a kinek kerekded meséit, egészséges tréfálkozását nyelvezetének összeválogatott népiessége miatt fáradság nélkül nem is olvashatjuk.

Mikszáth többoldalú munkásságának kiszakításával a felsorolt írók hozzáférhető munkáiból elvonásokkal iparkodtam átmenőleg feltüntetni azokat a felfogásmódokat, a hogy népünknek élete elbeszélő próza útján közös kincsünné válik.

Vincze József dr.

ÉRTESÍTÉS A TANINTÉZETRŐL.

A TANÁRI TESTÜLET.

a) Rendes tanárok.

Sorszám	A tanár neve		Tantárgyak, melyeket tanított	Osztályok melyekben tanított	Heti órák száma	Tanári éveinek száma	Egyéb elfoglaltsága
1	Acsay Antal dr.		Hittan	III. A., IV. A., B., V.	8	14	Hitelemző
2	Bartos József	Kegyes-tanító- rendi áld.-pap.	Földrajz Történelem	II. A., B. III. A., IV. B., VI., VII.	17	28	A földrajzi és történelmi szertár óre
3	Feichtinger Rezső	Világi	Rajzoló geometria	I. A., B, III. B.	8	20	—
4	Firtinger Jakab	Kegyes-tanítórendi áldozó-papok	Történelem, Német	IV. A., V., VIII. VI., VII., VIII.	17	31	A VIII. osztály főnöke
5	Hajnal Imre		Latin	IV. A., VI., VIII.	17	29	A IV. A. osztály főnöke, a philológiai szertár óre
6	Hatvani Ede		Hittan Mennyiségt.	II. B. I. B., II. A., B., III. B.	17	1	Hitelemző
7	Heuberger Rezső	Világiak	Torna	I—VIII.	24	4	A tornaszerek óre
8	Huszka József	Világiak	Rajzoló geometria Görögpótló rajz	II. A., B., III. A., IV. A., B. V., VI., VII., VIII.	20	24	A rajzszerek óre
9	JANKY KÁROLY	Kegyes-tanítórendi áld.-papok	Mennyiségt. Bölcsélet	III. A. VIII.	6	40	Igazgató
10	Krasznopolszky József		Latin Magyar Hittan Görög	II. A. II. A. II. A. V.	18	10	A II. A. osztály főnöke, az ifjúsági könyvtár óre
11	Kőrösi Albin		Természetr. Földrajz	II. A., B., IV. A., B., V., VI. I. B.	17	18	A természetrajzi szertár óre
12	Madarász Pál	Kegyes-tanítórendi áld.-papok	Hittan Latin Magyar Görög	I. B. I. B. I. B. VIII.	17	16	Az I. B. osztály főnöke

Sorszám	A tanár neve	Tantárgyak, melyeket tanított	Osztályok, melyekben tanított	Heti órák száma		Egyéb elfoglaltsága
				Tanári éveinek száma	Tanári éveinek száma	
13	Maywald József dr.	Latin Görög Szépirás	VII. VI., VII. II. A.	17	32	A VII. osztály főnöke, a tanári könyvtár őre
14	Ormándy Miklós dr.	Latin Magyar Földrajz Természetr.	I. A. I. A. I. A. I. A., B.	18	30	Az I. A. osztály főnöke
15	Palásti Gyula	Hittan Latin Magyar	III. B. III. A. III. A., V., VII.	18	7	A III. A. osztály főnöke, hitelemző
16	Pfeiffer Antal	Latin Német Történelem Szépirás	V. III. B., IV. A. III. B. II. B.	17	35	Az V. osztály főnöke, az ének- iskola vezetője
17	Prónai Antal dr.	Magyar Görögpótló irodalom Szépirás	IV. A., VI., VIII. V. VI., VII. I. A.	17	6	A VI. osztály fő- nöke, a gyakorló- iskola vezetője
18	Schmidt Ágoston dr.	Mennyiségt. Fizikai föld- rajz Természett.	I. A. III. A., B. VII., VIII.	16	37	A fizikai szertár őre
19	Suták József dr.	Mennyiségt.	IV. A., B., V., VI., VII., VIII.	18	11	—
20	Titz Antal dr.	Hittan Latin Német	I. A., VI., VII., VIII. IV. B. IV. B.	17	10	A IV. B. osztály főnöke, hitszónok
21	Vincze József dr.	Latin Magyar Görögpótló irodalom	II. B. II. B., IV. B. VIII.	17	4	A II. B. osztály főnöke, értekez- leti jegyző
22	Wagner Antal	Latin Magyar Szépirás Német	III. B. III. B. I. B. III. A., V.	18	14	A III. B. osztály főnöke

b) A rendkívüli tantárgyak tanárai:

1. Pfeiffer Antal, k. t. r., tanítja a műéneket.
2. Körösi Albin, k. t. r., tanítja a francia nyelvet.
3. Maywald József dr., k. t. r., tanítja a gyorsírást.
4. Pákozdy Károly dr., világi, tanítja az egészségtant.

A LEFOLYT TANÉV TÖRTÉNETE.

1. Általános ügyek.

A tanártestület az igazgató elnöklete alatt aug. 28-án tartotta alakuló értekezletét. Szept. 1., 3., 4-én voltak a javító, pótló és magánvizsgálatok. A tanulók beiratása az osztályfőnököknél szept. 1., 3. és 4-én történt, szept. 5-én volt az ünnepélyes «Veni Sancte», osztályrendezés és törvényolvasás. Szept. 6-án kezdődött a rendes tanítás.

Dr. Erődi Béla, kir. tanácsos, kir. főigazgató ezen tanév folyamán négyszer látogatta meg hivatalosan az intézetet; meglátogatott minden osztályt, jelen volt minden tanár előadásán. Tapasztalatait a decz. hó 6-án tartott értekezleten közölte a tanári karral.

Magyar Gábor, rendfőnök, cz. főigazgató úr ismételten szerencsételte látogatásával az intézetet s megnyugvással vett tudomást az ifjúság erkölcsi viseletéről és haladásáról.

Az érettségi vizsgálatok írásbeli része máj. 17., 18., 20., 21., 22. napjain volt, a szóbeliek pedig jún. 7—13-ig *Cherven Flóris* dr., cz. kir. főigazgató, a VII. ker. főgymnasium igazgatója, mint főigazgatói helyettesnek elnöklete alatt tartattak. E vizsgálatokat a it. rendfőnök úr is meleg érdeklődéssel hallgatta.

A magas miniszterium a főgymnasiumnak köszönetet és elismerést fejez ki az 1900. évi párisi kiállítás csoportjainak sikeréhez való hozzájárulásáért.

A tanártestület tagjai közül a lefolyt tanévben irodalmilag működtek: *Acsay Antal* dr., *Huszka József*, *Kőrösi Albin*, *Maywald József* dr., *Pfeiffer Antal*, *Prónai Antal* dr., *Schmidt Ágoston* dr., *Suták József* dr., *Titz Antal* dr., *Vincze József* dr., *Ormándy Miklós* dr., részint a tudományos és időszaki, részint a szépirodalom és az ifjúsági irodalom terén.

A tanév a vizsgálatok befejezése után jún. 29-én ünnepies «Te Deummal» végződött.

2. Vallási és fegyelmi ügy.

Az ifjúság, a téli időszak kivételével, naponkint szent misét hallgatott, melyet vasárnap keresztény oktatás előzött meg, négyszer végezte ez évben a szent gyónást s ugyanannyiszor járult az Úr asztalához, a húsvéti szent gyónást a szokásos szent gyakorlatok előzték meg. Jún. hó 19-én 97 tanuló részesült a bérálás szentségében.

Jelen volt a tanuló ifjúság az anyaszentegyház által rendelt nyilvános körmeneteken. A dicsőségesen uralkodó I. Ferencz József ap. kir. ő felsége magas nevenapján ünnepi szent mise tartatott. Gyászistentisztelet volt okt. 6-án az aradi vértanukért, november 19-én boldogult Erzsébet királynénkért és márcz. 2-án I. Ferencz király halálának évfordulóján, mely napokon, nov. 19. kivételével, azonban az előadások rendszeren folytak.

A hittani vizsgálatok *Kirner Károly* apát és érseki biztos úr jelenlétében tartattak meg máj. hó 6-án és jún. 3., 4. és 5. napjain. A más vallású tanulók a hittanban saját lelkészeiktől nyertek oktatást, az előmenetelről pedig bizonyítványt.

A fegyelmi intézkedéseket az igazgató s a tanári kar az 1900. évi 23.563. min. sz. a. kelt rendelettel kiadott Középiszkolai Rendtartás II. fejezetének 13—18. §§. szerint fogatosította.

3. Egészségügy.

A tanulók egészségi viszonyai az év folyamán általában véve jók voltak; tömegesebb betegeskedések nem fordultak elő. A kerületi orvosok a családokban előfordult járványszerű vagy ragályos betegségek alkalmával az ott lakó tanulókat az iskolától óvatosságból visszatartották.

Pákozdy Károly dr., az intézet iskolaorvosa és egészségtanára, két ízben az összes ifjúságnál szemvizsgálatot tartott, melynek eredménye általában igen megnyugtató volt. Ugyancsak az ő jelentése szerint a tanuló ifjúság testi fejlettsége általában kielégítőnek jelezhető.

Az egészségügyi előadásokon a VII. osztály tanulói közül 56, a VIII-ikéi közül 55 vett részt, kiknek szorgalma és előmenetele általában kielégítő volt. A VIII. osztály tanulói az egészségtanos tanárával meglátogatták a mentőegyesület helyiségeit is, hol a rögtön támadt életveszedelmek elhárításáról tartatott előadás kellő bemutatással. A dadogók és beszéd fogyatékosok orvoslá-

sára Skulthéty Lajos tanár tartott több eredményes kurzust az intézetben.

A 12. életévüket betöltött tanulók újraoltattak, s újraoltási bizonyítványukat a felsőbb osztályba való felvételnél mindannyian bemutatatták.

4. Tanulmányi ügyek. Tanári tanácskozások.

Iskolai tanácskozások.

A tanulmányi ügyeket illetőleg az igazgató s a tanári kar az 1890. évi 22.583. min. sz. alatt kelt rendeletével kiadott Középiskolai Rendtartás 19—32. §-ai szerint járt el.

Az Urania tudományos színház előadásain kétszer vett részt a tanuló ifjúság. Az előadásokra befolyt díjak fölöslegét, 108 kor. 80 fillért. az ifjúsági segítő-egyesület köszönettel vette. Az országos ifj. tornaversenyen 60 tanulóval jelent meg a tanintézet.

A nevelésben és oktatásban szükségelt egységes eljárás és egyöntetű módszer érdekében megtartattak az 1890. évi középisk. Rendtartás IV. fejj. szerint a tanácskozások. Az ellenőrző tanácskozások eredményéről a növendékek és a szülők értesítettek.

A tanév végén osztályvizsgálatok tartattak.

5. A Gyakorló-iskola.

A Gyakorló-iskola alakuló gyűlése 1900 szept. 23-án volt, mely alkalommal a vezető tanár, Prónai Antal dr. megnyitó beszédében megemlékezett Pintér Kálmán nagy érdemeiről, a ki a Gyakorló-iskolát 12 éven keresztül vezette. Majd kitartó munkálkodásra buzdítva a tagokat, felolvasta és megmagyarázta az alapszabályokat.

Az alakuló gyűlésen a tagok száma 169; rendes 104, a VIII. osztályból 56, a VII-ikből 48; bejáró tag a VI. osztályból 65. Az alakuló-gyűlésen történt a főjegyző választása s a többi tisztviselők kinevezése. A főjegyzői tisztségre három kijelölt tanuló közül Mössmer Pál VIII. oszt. tanulót választották meg a rendes tagok. A többi tisztviselőket a vezető tanár jelölte ki; ezek a következők: Morlin Ervin VIII. o. t. könyvtáros, Verebély László VIII. oszt. t. pénztáros; Lakatos Gyula VII. o. t. második jegyző, Kollerich Pál VII. o. t. segédkönyvtáros. A tisztviselők, a jegyzőt kivéve, egyúttal bírálók is. Bírálók a VIII. osztályból: Alleram Gyula, Bródy Armand. Csahihen Károly. Kortsák Jenő, Pejacsevich Elemér gr., Praznovszky Iván. Toldy Loránt; a VII. oszt.

tályból: Kortsák Károly, Laban Antal, Menráth Jakab, Péter Károly, Szivák Imre, Schlick István, Virágh Dezső.

Az iskolai év folyamán 26 rendes ülés volt. Ez ülések tárgyai elfogadott dolgozatok felolvasása és megbirálása, szavalatok rögtönzött birálatokkal; egyszer-kétszer ellenbirálatra is adott engedelmet a vezető tanár. A dolgozatok száma 67; ezek közül prózai 57, költői 10. Érdemkönyvbe került 15, 1. fokot nyert 25, 2. fokot 12, 3. fokot 3, fokot nem érdemelt 4. A dolgozatok 27 szerző között oszlanak meg: a VIII. osztályból dolgozott 18, a VII.-ből 9. Műfajok szerint a prózai dolgozatok között volt értekezés, tanulmány, beszéd, ismertetés, leírás, életrajz, novella, műfordítás stb. Szorgalmas dolgozók voltak s több jeles dolgozatot írtak: Alleram Gyula VIII. o. t. (A vallásosság a nemzet életföltétele, Emlékbeszéd Drajkó Béla gymn. tanár felett). Praznovszky Iván VIII. o. t. (Batthyányi Lajos gr., Czuczor Gergely) Csahihen Károly VIII. o. t. (A gyárban, A nagy ébresztő, Életcél), Schlick István VII. o. t. (A népszínműről, A monda és fejlődése) Machlup Ernő VII. o. t. (A repülés története, Pyrker János László).

Ez évben meghonosítottuk a *szabad előadást*; ebben kitüntek: Alleram Gyula VIII. o. t. (Mindszenti Gedeon költészete, XIII. Leo és költészete) és Schneider József VII. o. t. (A levegő cseppfolyósításáról).

A szavalatok száma 74; ebből a VIII. o.-ra esik 42, a VII.-re 15 és a VI.-ra 15. Elsőfokú szavalat volt 25, második fokú 30, harmadik fokú 1, fokot nem érdemelt 1. A szaválásban kitűnt Szelnár Aladár VIII. o. t. 13, s Lakatos Gyula VII. o. t. 5 elsőfokú szavalatával. A szavalatok rögtönzött megbirálásában részt vett 36 tag 279 ízben.

Ünnepi ülések több ízben voltak; így október 7-én az aradi vértanúk emlékére, nov. 18-án Erzsébet királyné emlékére, decz. 1-én Vörösmarty M. születésének évfordulója alkalmával s márcz. 15-én szabadság-ünnepet rendezett a Gyakorló-iskola. A Vörösmarty-ünnepet a Kath. kör dísztermében tartottuk, igen nagy és igen díszes közönség jelenlétében; műsora a következő volt.:

1. *Auber*. Ima a «Portici némá»-ból. Énekli a főgimnáziumi ifjúság énekkara. 2. *A nagy ébresztő*. Költemény. Írta Csahihen Károly VIII. o. t. Szavalja Tauffer Gábor VIII. o. t. 3. *Liszt VII.* Rapszódia. Előadják zongorán Bisicz Pál VIII. o. t. és Pejacsevich Elemér gróf VIII. o. t. 4. *Vörösmarty*. A vén cigány. Szavalja Szelnár Aladár VIII. o. t. 5. *Mendelssohn*. Zongora-hármas (D-moll). Előadják Mössmer Pál VIII. o. t. (hegedű); Kresz Fe-

rencz VIII. o. t. (gordonka); Dórits István VIII. o. t. (zongora) 6. *Vörösmarty erkölesi fölfogása*. Írta és fölolvassa Bisicz Pál VIII. o. t. 7. *Vörösmarty*. Szép Ilonka. Zenéjét szerzette Ernyei József. Szavalja Lakatos Gyula VII. o. t. zongorán kíséri Báthory László VIII. o. t. 8. *Vörösmarty*. Csongor és Tündéjének II. felvonása és V. felvonás 2 színe. Szereplők: Csongor, Praznovszky István VIII. o. t., Kalmár, Cziklay Aladár VI. o. tan., Fejedelem, Entz Ferencz VIII. o. tan., Tudós, Alleram Gyula VIII. oszt. tan., Balga, Rákosi Endre VIII. o. t., Kurrah, Trucker Ferencz IVa. o. t., Berreh, Kováts Gyula IIIa. osztályu tan., Duzzog, Morzsányi Károly IIb. o. t. 9. *Szózat*. Előadja a főgymnasiumi ifjúság énekkara. Ezenkívül résztvett a Gyakorló-iskola a főgymn. egyéb ünnepein is; így különösen a Janky Károly igazgató úr tiszteletére rendezett ünnepen s a gymn. segélyző egyesület hangversenyén szintén a Kath. körben; ez alkalommal a tagok előadták Kisfaludy Károlynak *«Nem mehet ki a szobából»* cz. egyfelvonásos vígjátékát (átdolgozva); a szereposztás a következő volt: Bajszövény, uzsorás Entz Ferencz VIII. o. t., Egyed, Laban Antal VII. o. t., Fürgencz, Szelnár Aladár VIII. o. t., Galambos, Bisicz Pál VIII. o. t., Fellegi, Cziklay Aladár VI. o. t., Mike, Bajszövény inasa Rákosi Endre VIII. o. tan., Ferkó, S. Holl Béla IIIa. o. t.

Ezzel s a Vörösmarty-ünnep Csongor és Tünde részletével felújítottuk mintegy az iskolai színjátékokat. Az előadásokhoz szükséges jelmezeket a Magyar Színház igazgatósága engedte át.

Az évváró, szintén ünnepies gyűlés műsora a következő volt: 1. *Szózat*. Előadta az ifjúság énekkara. 2. *Attilius Regulus*. Írta Mindszenti Gedeon. Szavalta Alleram Gyula, VIII. o. t. 3. *Vonós négyes*, Mozarttól. Előadták Laban Antal VII., Schneider József VII., Wagner Rajmund V., Zoltán György V. o. tanulók. 4. *Pázmán lovag*. Írta Arany János. Szavalta Rákosi Endre, VIII. o. t. 5. *Scène de ballet*, Bériottól. Hegedűn előadta Lakatos Gyula VII. o. t., zongorán kísérte Bisicz Pál VIII. o. t. 6. *Évi jelentés* a Gyakorló-iskola működéséről. Felolvasták Mössmer Pál főjegyző, Morlin Ervin könyvtáros, Verebély László pénztáros, VIII. o. t. 7. *Jelentés* a Gyakorló-iskola pályázatainak eredményéről. Felolvasta s a jutalmakat kiosztotta Prónai Antal dr., a Gyakorló-iskola vezetőtanára. 8. *Népdalok*. Előadta az ifjúság énekkara.

Az évi pályakérdések a következők voltak:

1. Magyar irodalmi tétel: Lyrai költészetünk főbb eszméi. Beérkezett három pályamunka; a díjon megosztottak: Csahihen Károly és Praznovszky Iván VIII. o. t.

2. Latin tétel: Az Aeneis tartalma latinul s műfordítás a VI. énekből (756 v.-tól a 886-ig). Egy dolgozat; nyertes Schlick István VII. o. t.

4. Német tétel: Parallele zwischen Petőfi und Körner. Egy dolgozat; nyertes: Machlup Ernő VII. o. t.

3. Görög tétel: Homeros és Vergilius alvilága. Egy dolgozat; nyertes: Alleram Gyula VIII. o. t.

5. Történelmi tétel: Az aranybulla keletkezésének okai, leglényegesebb, a későbbi századokra kiható czikkelyei. Egy dolgozat; nyertes: Machlup János VIII. o. t.

6. Fizikai tétel: Tapasztalataim egy mesterember műhelyében. Egy dolgozat; nyertes: Schneider József VII. o. t.

7. Mennyiségtani tétel: Apollonius érintési feladatai. Egy dolgozat; nyertes Szécsi Jenő.

A dolgozatok jutalma: 1—1 20 kor. arany. Birálók a VIII. osztályban tanító tanárok.

A Gyakorló-iskola január havában szavaló-versenyt rendezett; a komoly szavaltban nyertes lett: *Alleram Gyula* VIII. o. tan. (Attilius Regulus), dicséretet nyertek *Rákosi Endre* VIII. o. (Karácsónéj) és *Lakatos Gyula* VII. o. t. (Poe E., A holló). A komikus szavaltban díjat nyert *Rákosi Endre* (Arany, Pázmán lovag), dicséretet kapott *Bisicz Pál* VIII. o. t. (Az obsitos 2. r.) A nyertesek jutalma 1—1 10 koronás arany a Gyak.-iskola pénztárából.

A ifjúság iránt érdeklődő jótevők több jutalmat bocsátottak a Gyakorló-iskola rendelkezésére. Így *Szitányi Ödön* úr fiának, a Gyakorló-iskola volt munkás főjegyzőjének emlékére alapítványt tett, melynek kamatait a Gyakorló-iskolának egy, a magyar irodalomban kiváló ifjú kapja. Az alapítvány 20 koronás kamatját elnyerte *Praznovszky Iván* VIII. o. t., a ki több jeles dolgozatot írt s a dolgozatok meghirálásában a legszorgalmasabb volt.

Rosenberg Gyula úr 5 drb. csász. aranyat bocsátott a Gyak.-iskola céljaira a munkás tagok jutalmazására. Ez aranyakat a következők érdemelték meg: *Mössmer Pál* főjegyző, *Morlin Ervin* könyvtáros, *Verebély László* pénztáros, mint az iskola buzgó tisztviselői, kik egyébként is munkás tagok voltak. Azután *Lakatos Gyula* VII. o. t., mint a kör sokoldalú lelkes tagja, *Schlick István* VII. o. t., mint több jeles dolgozat szerzője.

Palásti Gyula tanár úr és egy magát megnevezni nem akaró jótevő 1—1 császári aranyat ajándékoztak jutalmazásokra. Az egyiket megkapta *Entz Ferencz* VIII. o. t., a ki az ifjúsági szini előadásokon igen kitüntette magát, a másikat *Szelnár Aladár* VIII.

o. t., mint a Gyakorló-iskola legszorgalmasabb, szép sikereket elért szavalója.

Halvani Ede tanár úr díszkötésű könyveket ajándékozott a Gyakorló-iskolának. Ezeket megkapta *Csahihen Károly* VIII. o. t., nemes irányú költeményei jutalmazására. Végül a vezető-tanár derék, buzgó munkatársának, *Mössmer Pál* főjegyzőnek szintén két kötet könyvet ajándékozott emlékül.

A Fekesházy-alapítványból a magyar nyelvben kiváló következő tanulók kaptak díszkötésű könyveket: Nemeshegyi Oszkár VII., Cziklay Aladár VI. és Somogyi Antal VI. o. t.

A könyvtár gyarapodott a következő művekkel: Jósika: Abafi; Vörösmarty és Tompa összes költeményei 3 pld.-ban; Petőfi összes költeményei 3 pld.-ban. Kisfaludy K.: Versei; Novellái; A kérők; A pártütők; Tihamér; Csalódások; Iréne. Gvadányi: Egy falusi nótárius budai utazása; Csokonai: Dorottya. Ilsvai: Toldi. Szigligeti: Trónkereső. Kemény: Szerelem és hiúság. Tinódi: Históriai énekek. Mindezek több példányban. Azonkívül: Gyulai P.: Vörösmarty életrajza 2 pld. Eötvös K.: Utazás a Balaton körül. Szitnyai Elek: Ész és szív. Összesen: 20 kötet, 54 kor. értékben. Folyóiratok: Képes Folyóirat; Irodalmi Tájékoztató; Magyar Nyelvőr; Katholikus Szemle; Tanulók Lapja; Ifjúság és Egészség évfolyamai, 33 kor. értékben. Végül Bródy Ármin VIII. o. t. ajándéka: 24 kötet Kisfaludy K. összes művei. Összesen 24 kötet.

A könyvtár összes gyarapodása 50 köt., kb. 100 kor. értékben.

Pénztári bevétel 484 kor. 50 fill., kiadás 431 kor. 3 fill., idei pénztári maradék 53 kor. 47 fill. A Gyakorló-iskolának a Pesti Hazai Első Takarékpénztárban 600 korona tőkéje kamatozik.

6. A gymnasiumi énekiskola.

Énekiskolánknak a lefolyt iskolai évben 25 haladó és 35 kezdő, összesen 60 tanulója volt, kiket heti három órában *Pfeiffer Antal* főgymn. tanár tanított. Az énekiskola tagjai naponként énekeltek az ifjúsági szent miséken, azonkívül válogatott énekszámokkal szerepeltek az összes iskolai ünnepélyeken. Így részt vett az énekiskola ft. Janky Károly főgymn. igazgató névnapi ünnepélyén, a bold. emlékű Erzsébet királynénk gyászünnepélyén, Vörösmarty Mihály születésének 100. évfordulóján, a «tanintézeti segítő-egyesület» javára rendezett hangversenyen és május 19-én az iskolai évváró ünnepélyen.

7. Gyorsírás.

A Gabelsberger-Markovits rendszerű gyorsírás intézetünkben három tanfolyamban (kezdők, haladók, gyakorlók) tanított. *Tankönyv*: Markovits-Vikár: Gyorsírás Gabelsberger elvei szerint; 10. kiadás; Budapest, 1894. A *tanulók száma*: az I. tanfolyamban 44; a II-ikban 22; a III-ikban 17; összesen 83. *Végzett tananyag*: a) a kezdőknél a levelező-írás; b) a haladóknál a vitaírás; c) a gyakorlóknál a praktikus kiképzés czéljából parlamenti és egyéb beszédek írása. *Heti óraszám* tanfolyamonként 2, összesen 6. Tanár Maywald József dr., főgymn. tanár, az orsz. gyorsírástanítókat vizsgáló bizottság tagja.

A második és harmadik tanfolyam tagjai, miként az előző években, úgy az idén is részt vettek az országos magyar gyorsíró-egyesület által rendezett országos írásversenyeken és többen közülök dicséretes munkálatukért elismerő okleveleket is kaptak; nevezetesen: a II. fokon (percenként 180 szótag) *Kuzma Oszkár* és *Macourek Lajos* VIII. osztályú tanulók, *Boronkay István* és *Lakatos Gyula* VII. osztályú tanulók. A III. fokon (percenként 150 szótag) *Németh Sándor* és *Schönberger Károly* VII. o., *Bogisich Imre* *Oberle János*. *Weinberger Leo* VI. o., *Wagner Rajmund* V. o. t.

8. Tanszerek gyarapodása.

Földrajzi és történelmi tanszerek. A nagyméltóságú vallás-és közoktatásügyi miniszterium ajándéka: egy Kogutowitz, Közép-Európa, egy Márki, Magyarország Nagy Lajos korában, egy dombormű a föld felszínének formáiról; a nagyméltóságú földművelésügyi miniszterium ajándéka: A Duna és Tisza völgyének átnézeti térképe; Kogutowicz és Társa ajándéka: Közép-Európa; 163 korona értékben.

Vett az intézet: egy Magyarország folyóhálózata, két Magyarország politikai térképe, egy-egy Magyarország történelmi térképe, Szent István és Mátyás, két Nagy Lajos, egy Európa a magyar honfoglalás korában, egy Italia antiqua, egy Imperium Romanum; 175 kor. értékben. Összes gyarapodás 16 drb, 338 kor. értékben.

A fizikai szertár részére szerzettelt: egy Brequet-féle fémhőmérő; egy Hartl-féle optikai korong tartozékaival együtt.

A természettajzi szertár gyarapodása: 157 darab Stampfel-féle természettajzi falitábla. Mezei ürge, szibériai havasi szajkó, nagy tarka harkály, gerle és billegető czankó (*Totanus hypoleucus*). Ez állatokat az intézet tömeltte ki. Ajándékok: Madaras Jenő

VI. osztályú tanuló részéről: vízi rigó; Rapaics Dezső IV. osztályú tanuló részéről: mammut zápfoga az állkapocs egy részével, mammut-agyar tövi része, őstulok szarva és két darab jégmadár. N. Kiss Géza VI. osztályú tanuló részéről: néhány lőtt madáron kívül egy topáz kolibri. Hoffmann István II. osztályú tanuló részéről: pelyvás füvek gyűjteménye. Veszely Aurél IV. A) osztályú tanuló részéről: egy kisebb ládába foglalt ásványgyűjtemény.

9. Tanári könyvtár.

I. Vétel útján szereztetett 17 iskolakönyv; továbbá: Nemes és Nagy, A magyar viseletek története. — Leiniugen naplója. — Magyarország vármegyéi (Szabolcs). — Beőthy, A magyar államiság fejlődése. I. — Mintalapok, VI. évfolyam. — Schill, Görög irodalomtörténet. — Elischer, Szótár Homeroshoz. — Cantor, Gesch. der Mathematik III. 1., 2. — Magyarország külkereskedelmi forgalma 1899-ben. — Raschig, Ausgew. Fabeln des Phaedrus. — Kunstgeschichte in Bildern I. V. — Pauly-Wissova, Real-Encyclopaedie 7. — Krämer, Das XIX. Jahrhundert IV. — Le Bon, L'évolution des peuples. U. a. Psychologie des foules. — Carlyle, Hősökről. — Bodley, Franciaország II. — Jánosi, Az aesthetika története II. — Pauler, A magyar nemzet története. — Lehmann, Babona és varázslat I., II. — Statisztikai évkönyv 1899. — Pauler, A magyar honfoglalás kútfői. — Debidour, L'église et l'état en France. — Roscher, Lexicon d. Myth. 43. f. — Magyarország mezőgazdasági statisztikája. — Marton, Magyar Voltaire I. — Acsay, A prózai írásművek elmélete. — Venus, A socialis kérdés hajdan és most 1—3. — Leist, Urkundenlehre. — Dannenberg, Münzkunde. — Fraknói, Magyarország összeköttetései a római szentszékkel. Szinnyi. Tájszótár II. 7. — Lachelier, L'induction. — Queyrat, L'éducation morale. — Boutroux, Histoire de la philosophie. — Weissenborn, Livius 1—3. — Joël, Philosophenwege. — A magyar korona országainak betegsegélyző-pénztárai 1898-ban. — Encyclopaedie der math. Wissenschaften I. 6—II. 4. — Molecz, A magyar szórend. — A magyar tudományos akadémia kiadványai.

Folyóiratok: Budapesti Szemle. — Magyar Nyelvőr. — Philologiai Közlöny. — Természettudományi Közlöny pótfüzetekkel együtt. — Századok. — Történelmi Tár. — Földrajzi Közlöny. — Történeti Életrajzok. — Turul. — Tanáregyleti Közlöny. — Ethnographia. — Irodalomtörténelmi Közlemények. — Athenaeum. — Könyvszemle. — Kath. Szemle — Matematikai Lapok. — Statisztikai

havi Közlemények. — A magyar korona országai külkereskedelmi forgalmának havi eredményei. — Magyar Iparművészet. — Kath. paedagogia. — Hivatalos Közlöny. — Zeitschrift f. d. österr. Gymnasien. — Zeitschrift f. d. math. Unterricht.

II. Ajándékok. Vörösmarty-émlékkönyv. (A Vörösmarty-körtől.) — Forster, III. Béla magyar király emlékezete. (A v. és k. miniszteriumtól.)

10. Ifjúsági könyvtár.

A főgymnasium ifjúsági könyvtára a következő művekkel szaporodott.

1. Vétel útján: Tóth B. Anekdotakincs IV. és V. k.; Csengey G., A mocsarak királya; Flammarion, Lumen és Uránia; Gaál M., Kujak András keleti utazása. Magyar király-mondák, Hun és magyar mondák, Kenyér és becsület. Virág Palkó, Magyar hősök és királyok, Szent István, Árpád utódai; Bod Péter, Pericles; Ambrozovicsné, Washington élete; Benedek E., A mese-mondó; Sebők Zs., Két árvizes gyerek; Tábori R., Galambvölgyben; Verne. Az Orinocon fölfelé, Kétévi vakáczió; Pallagi Gy. Rajzok a természet köréből; Vay S. gr., Régi nemes urak; Endrődi S., Századunk irodalma; Eötvös K., Utazás a Balaton körül, I. és II. k.; Jókai. Sírkő-album, Az én életem regénye; Brankovics Gy., A magyar szabadságharc; Lamb K., Shakspeare-mesék; Beöthy Zs., A névtelenek; Grósz L., A természet köréből; Herman O., Útirajzok; Plutarchos, Életrajzok; Simons T., Az ósrómai időkből; Szinnyei J., Az ezer tó országa; Arago F., Nagy emberek, Aeschylos Oresteijája; Church M., Elbeszélések a görög tragikus költőkből; De Gerando Attila, Velence; Erdélyi J., Pályák és Pálmák, Tanulmányok; Firdúsi, Szijavus; Fraknoi V., II. Lajos udvara; Prónai A., A piarista iskolák kezdete (2 péld.); Pasteiner-Csengeri, Görög földön; Gyulay P., Katona J. és Bánk bánja, Régi udvarház, Vázlatok és képek; Salamon F., Az első Zrinyiek, Magyarország a török hódítás korában; Sienkievicz H., Quo vadis? Továbbá 6—6 példányban a következő művek: Katona J., Bánk bán; Vörösmarty M., Két szomszédvár; Shakspeare, Jul. Caesar, Macbeth; Sophokles, Antigone; Jókai M., Új földesúr; Mikes K., Törökországi levelei; Gyulai P., Vörösmarty életrajza; Kazinczy I., Pályám emlékezete; Gyulai P., Emlékbeszéd; Arany J. balladái; Berzsenyi Dániel ódái; Vörösmarty Mihály, Csongor és Tünde; Czuczor G., Botond; Kisfaludy K., Csalódások, Iréne; Zrinyi M., Szigeti veszedelem; Arany J., Toldi

estéje; Deák F. két fölirati javaslata; Jósika M., Abafi, Csehek Magyarországon; Kármán J., Fanni hagyományai; Szigligeti E., Fenn az ernyő, nincsen kas, A trónkereső, Liliomfi.

2. Ajándékozás útján: Margalits Ede, Magyar tudományosság (szerző); Prónai A., A piarista iskolák kezdete; Fraknói V., Magyarország egyházi és politikai összeköttetései a római szentzéssel; Anthony Hope, Osra hercegnő szive; Nodier, Inez de las Sierras; Sienkievicz, A harmadik; Hock János, Képes biblia.

Összesen 81 mű 215 kötetben, 335 korona értékben.

11. Jótékonyosság.

1. Flór Gyula emlékdíja 152 kor., melyet néhai Flór Ferencz és neje Flór Leona asszony az 1862. évi deczember hó 21-én elhunyt gyermekök emlékezetére, VI. oszt. jó erkölcsű és szorgalmas tanuló részére a tanári kar előterjesztése folytán alapítottak, s mely a budapesti m. kir. állampénztár kezelése alatt áll, a f. tanévben Banny Teofil VI. oszt. tanulónak íteltetett oda. (1895. évi 54,298. min. sz. a. kelt rendelet.)

2. Gróf Königsseg-Aulendorf Móricz alapítványa, melyet Königsseg-Aulendorf grófné szül. Csáky Gizella grófnő 1873. év nov. 5-én elhunyt feledhetlen gyermekének örök emlékezésére egy szegénysorsú, de szorgalmas és jó magaviseletű tanuló részére tett, a tanári kar ajánlata folytán Somogyi Antal VI. oszt. tanulónak adatott, ki a budapesti m. kir. állampénztár kezelése alatt álló alapítványból 230 korona jutalomdíjban részesült. (1895. évi 41,932. min. sz. alatt kelt rendelet.)

3. Az ezen intézetben 37 év óta fennálló: «Budapesti kegyes-tanítórendi főgymn. segítő-egyesület» választmánya útján a tanév első felében 1050, a másodikban 980 koronával segélyezte a gymnasiumba járó szegénysorsú tanulókat és pedig:

az első félévben:

1 tanulót	40 kor.-val =	40 kor.
28 » egyenkint	20 kor.-val =	560 »
15 » »	30 » =	450 »
tehát 44 tanulót összesen		1050 kor.-val

a második félévben:

20 tanulót egyenkint	20 kor.-val =	520 kor.
15 » »	30 » =	450 »
1 » »	10 » =	10 »
tehát 36 tanulót összesen		980 kor.-val.

A segítő-egyesület alaptőkéje ez idő szerint készpénzben 27,197 kor. 61 fillér; értékpapirokban 1200 kor. Összesen 28.397 kor. 61 fillér.

4. A «Szepesi Imre-féle aranyat», mint az 1858/59. tanévi VIII. oszt. tanulók által az érettségi vizsgálat alkalmával a legjobb görög dolgozatot készítő tanuló számára alapított jutalomdíjat, az idén Mössmer Pál nyerte el.

5. Szabó Istvánnak, a nagy hellenistának, emlékére dr. Bartók Géza úr alapítványából egy drb. arany Alleram Gyula VIII. oszt. tanulónak íteltetett oda, mint ki a görög philológiában kiváló előmenetelt tanusított.

6. Trautwein nep. János-féle alapítvány. Az 1875. május hó 15-én tett négyszáz koronás tőkéhez a huszonöt éves találkozás emlékére 1900 november 25-én 53 koronát csatoltak az intézet 1875. évben érettségiző tanulói. Az alaptőkének kamatait az igazgató az alapító levél értelmében Harza Lajos VIII. oszt. tanulónak juttatta.

7. Újabb Trautwein-alapítvány. Az 1881. évben érettségiző tanulók bold. Trautwein nep. János emlékére 1901 május 30-án 430 koronával alapítványt tettek oly célból, hogy a Pesti hazai első takarékpénztár-egyesületnél elhelyezett tőkének kamatait minden év május havának 16. napján, nep. szt. János ünnepén jutalmul a főgymnasium VIII. osztályába járó szegényebb sorsú, a magyar történelemből az év folyamán a legjobb előmenetelt tanusító tanulónak adja ki az igazgató.

8. Bold. Lévay Imre rendfőnök ravatalára a tanuló ifjúság igen ékes koszorút helyezett. A tanári testület határozatából a koszorú árából fennmaradt 292 korona «Lévay Imre-alapítvány» czímen takarékpénztárba helyeztetett, hogy ennek kamatja a tanév végén egy szegénysorsú, jó magaviseletű szorgalmas tanulónak ösztöndíjul szolgáljon. Az ösztöndíj f. tanévben Vaczulik László III. B) oszt. tanulónak adatott.

9. Az Sz. G. V. két ezer koronás alapítványa, melyet az alapító egy a magyar szent korona területén született magyar ajkú és magyar nevű, egyszersmind szegénysorsú, jó magaviseletű és szorgalmas tanuló részére tett. Ezen alapítvány 92 korona kamatját a tanári testület Virágh Dezső VII. oszt. tanulónak adományozta.

10. «Somogyi-féle alapítvány». Néhai Somogyi Károly, esztergom-főszékesegyházi apátkanonok, az esztergomi székeskáptalan-

nál 4%-os aranyjáraadék-kötvényekben 16,000 koronányi örökös alapítványt tett, azon óhajttással, hogy annak 620 koronát tevő évi kamataiból a budapesti kegyes-tanítórendi főgymnasiumba járó r. kath. szegénysorsú, jó magaviseletű és szorgalmas tanuló számára nyolcz ösztöndíj legyen kitűzve. Ezen ösztöndíjnak a f. évi esedékes kamatait a következő ifjak nyerték: Szira Béla az I. B., — Majercsák Gyula a II. B., — Sperai János a III. B., — Knapp Emil a IV. A., — Rostagni Acchilles V., — Oberle János VI. oszt., — Schneider József a VII., — Alleram Gyula a VIII. osztályból.

11. Szokolovits József, m. kir. miniszterelnöki titkár úr, néhai Szokolovits Iván fia emlékére 400 koronás alapítványának kamatja rendszeren egy II. A) oszt. szorgalmas és jóviseletű tanuló jutalmazására szolgál. Megkapta Patek Ferencz II. A) oszt. tanuló.

12. A néhai Zbiskó-féle segélyre kijelöltettek: Vindisch József V. oszt. t. és Ötvös András IV. B) o. t.

13. Lipóczi Keczer Gyuláné, szül. Perlaky Ida úrnő az 1891/92. tanévben elhunyt V. A) oszt. tanuló fia, Keczer Antal, nevére 1000 koronás alapítványt tett, hogy ennek kamatait egy jóviseletű és szorgalmas V. oszt. tanuló élvezze. Az alapítványnak az alapító úrnő által 50 koronára kiegészített kamatját Olasz Pál V. oszt. tanuló nyerte el.

14. Dr. Hampel Antal m. kir. min. segédtitkár úr az 1897/98. tanévben érettségi vizsgálatának tízéves évfordulója alkalmából hálás emlékezéssel néhai Kondor Gusztáv dr. egyet. ny. r. tanár, akkori érettségi miniszteri biztos nevére, Kondor-féle arany címmel 100 arany forintról szóló 4%-kal kamatozó aranyjáraadék-kötvényű jutalomdíj-alapítványt tett, melynek 10 frankos aranykamata évenként az érettségi vizsgálat alkalmával a legjobb menyiségtani dolgozatot készítő tanulónak adandó. Kiadatott Reviczky Tibornak.

15. A Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület a f. tanévben is 200 koronával járult a főgymnasiumi segítő-egyesület alapítókéjének gyarapításához.

16. Szilágyi Ödön úr, nagybirtokos, az 1899. évben elhalálozott VIII. oszt. tan. fia örök emlékére, «Szitányi Elemér alapítványa» és «Szitányi Elemér emléke» megjelöléssel, 500—500 koronáról szóló, 4%-kal kamatozó kötvényekkel kettős alapítványt tett a főgymnasiumban fennálló segítő-egyesület és az önképző-kör javára. A segítő-egyesület részére tett alapítvány évi kamat-, illetve

szelvényjövödelme a főgymn. VIII., v. esetleg bármely osztályába járó szegénysorsú érdemes tanulónak segélyezésére szolgál; az önképzőkör részére szóló évi alapítvány évi jövödelme pedig a kör azon tagjának ítélendő oda, a ki a lefolyt tanévben a magyar irodalom terén a legkiválóbb tevékenységet fejtette ki. A jutalomdíjban Praznovszky Iván VIII. és Menráth Jakab VII oszt. tanulók részesültek.

17. Dr. Rosenberg Gyula ügyvéd úr a f. tanévben is 5 drb. csász. aranyat kézbesített az igazgatónak, oly célból, hogy ez adomány egészben vagy részben szegény és kitünő tanulók segélyezésére, esetleg a tanév végén pályaművek jutalmazására fordíttassék. A kegyeletes adomány önképzőköri pályaművek jutalmazására fordítatott.

18. Egy jótékonyságról ismert nemesszivű barátja a tanulóifjúságnak 216 koronát adott át az igazgatóságnak, hogy ezt szorgalmas és jóviseletű tanulónak jutalmazására fordítsa. Jutalmat kaptak, 108—108 koronát, Bruder János III. B) és Aczél Elemér II. B) oszt. tanulók.

19. Tanulmányi segélyben részesült a Mária Terézia-ösztöndíjalap 1901. évi jövödelmének feleslegéből: Jankovich István II. A) (1901. évi 816. min. sz. alatt kelt rendeletre) 200 koronával.

20. Zalán Lipót úr 36 koronát. Anonymus Vácziól 20 koronát küldött szegény tanulók segélyezésére. Megkapták az isteni tiszteletnél segédkező tanulók.

21. Bonis Károly nyug. főgymn. tanár úr Nagy-Kőrösről Egyetemes Számvetésének három példányát küldötte az intézeti könyvtár részére és jutalomkönyvül szorgalmas tanulóknak. Ugyane célból a Kisfaludy-társaság 40 példányt Vörösmarty Mihály pályájáról Beöthy Zsolt tollából. Czike Imre fővárosi tanár úr saját költeményeiből 12 példányt adományozott jutalomképen jóviseletű és szorgalmas tanulók számára.

22. A vallás- és közoktatásügyi miniszterium két drb jutalomkönyvet küldött a szorgalmas tanulók között kiosztás céljából. Megkapta: Péter Károly VII. és Farkas Gyula II. A. o. 1.

Fogadják a nemeslelkű adakozók adományaikért, melyekkel az intézet tan- és művelődési eszközeit szaporítani, a szegénysorsú ifjak bajait enyhíteni, a szorgalmasbakt jutalmazásaikkal kitüntetni kívánták, az igazgatóságnak az illetők részéről is kifejezett hálás köszönetét!

12. Ösztöndíjas tanulók.

1. Alapy-féle 420 kor.: Zsögöd Lajos V. o. t.
2. Bukovinszky-féle 300 kor.: Alleram Gyula VIII. o. t.
3. Az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár alapítványából 200 kor.: Cserne József V. o. t.
4. Jettim-féle 120 kor.: Németh Sándor VII., Somogyi Antal VI., Tokody Sámuel V. és Dús Ferencz IV. B. o. t. — Jettim-féle árvadijasok Banny Teofil VI., Szelke Béla IV. A. o. tanulók.
5. Jövedéki birságalapból 300 kor.: Pruzsinszky József VI., Puteani Holl Jenő VI. és Lengyel Árpád V. o. t. — 200 kor.: Pruzsinszky János VII., Zielinski Tibor IV. B., Benel Gusztáv I. B. oszt. tanulók.
6. Kronheim-féle 400 kor.: Knapp Emil IV. A. o. t.
7. Majovszky Antal-féle 360 kor.: Gózony István VII. o. t.
8. Mária-Terézia 240 kor.: Sik Sándor III. A., Lipták Lajos III. B., Lorberer Géza V. oszt. tanulók.
9. Gr. Nádasdy Ferencz-féle 420 kor.: Vancsó Béla IV. A. oszt. tan.
10. Ottilinger-Bedekovich-féle 440 kor.: Schiller Vilmos III. B. oszt. tan.
11. Röck Szilárd-féle 160 kor. Pilissy Antal VII. o. t.

AZ 1900—1901. ISKOLAI ÉVBEN VÉGZETT TANANYAG.

I. A. és B. osztály.

Osztályfőnökök: ORMÁNDY MIKLÓS DR., MADARÁSZ PÁL.

Hittan. A hit. A parancsolatok. A malaszt eszközei. Az imádság. T. k. Közép Katekizmus. Heti 2 óra.

Titz Antal dr., Madarász Pál.

Magyar nyelv. A nyelvtanból: Az egyszerű mondat és részei, a fő- és mellékmondat megkülönböztetése. Mondattani alapon az alaktan; a hangtan elemei; helyesírás. — Elbeszélő prózai és költői olvasmányok, főleg a görög és hún-magyar történeti monda köréből. — T. k. Bartha J.: Magyar nyelvtan, Prónai Antal: Magyar olvasókönyv, I. r. Heti 5 óra.

Ormándy Miklós dr., Madarász Pál.

Latin nyelv. Mesék és Róma alapítása összefüggő olvasmány alapján a névszók és a cselekvő ige ragozása, a rendhagyó alakok mellőzésével. Az olvasmányokban előforduló szókincs elsajátítása és némi kibővítése tárgyi csoportok szerint. T. k. Tóth: Latin gyakorló- és olvasókönyv, Szepesi-Tóth: Latin nyelvtan, I. r. — Heti 6 óra.

Ormándy Miklós dr., Madarász Pál.

Földrajz. A magyar szent korona országainak leírása a terület, hegy és vízrajz, talajviszonyok, éghajlat, a földművelés, állattenyésztés, a népességi viszonyok, a lakosság foglalkozásának s a fontosabb művelődési, ipari és kereskedelmi központoknak ismertetésével. T. k. Kőrösi Albin: Földrajz, I. rész. — Heti 3 óra.

Ormándy Miklós dr., Kőrösi Albin.

Természetrész. Bevezetés a természeti tárgyak szemlélésébe és az egyszerű szemlélet útján levezethető törvényszerűségek felismerésébe. A négy évszak, kivált a növényeken mutató jelenségekben feltüntetve. A háziállatok és rokonaik. A ház

közeliében, az erdőn, mezőn és vizek körül tartózkodó emlős-állatok. A házi szárnyasok és rokonaik. T. k. Kőrösi Albin: Természetrész, a középiskolák I. osztálya számára. — Heti 2 óra.

Ormándy Miklós dr.

Szám-tan. A tízes számrendszer felépítése a közéletben használt mértékegységekkel kapcsolatban. A négy alpművelet végrehajtása és törvényei az egész számok körében. Az osztó és többszörös fogalmának s tulajdonságainak ismertetése. A törtszám fogalma s tulajdonságai. Az alpműveletek kiterjesztése először közönséges, majd tizedes törtre. T. k. Suták J.: Szám-tan. I. r. — Heti 4 óra. *Schmidt Ágoston dr., Hatvani Ede.*

Rajzoló mértan. Sík alaktan: A síkmértani idomok megismeretése és rajzolása körzővel, vonalzóval. Síkmértani alakok disztiményekké alakítva, táblarajz után körvonalakban tussal kihúzza és festve. T. k. Mendlik-Schmidt: Rajzoló geometria, I. II. r. — Heti 3 óra. *Feichtinger Rezső.*

Szépírás. Magyar folyóírás. — Heti 1 óra.

Prónai Antal dr., Wagner Antal.

Testgyakorlás. Katonai és tornázó rendgyakorlatok. Szabad gyakorlatok, kézi szerekkel is. Szergyakorlatok a csapatok erejéhez és fejlettségéhez mérten. Tornajátékok. — Heti 2 óra.

Heuberger Rezső

II. A. és B. osztály.

Osztályfőnökök: KRASZNOPOLSZKY JÓZSEF, VINCZE JÓZSEF DR.

Hittan. A katolikus egyház szertartásai. Az egyházi személyek, helyek, tárgyak, cselekmények és az idő. T. k. Ivánkovits János: A kath. egyház szertartásai. — Heti 2 óra.

Krasznopolszky József, Hatvani Ede.

Magyar nyelv. A határozók részletesen. Az összetett mondatok, a mellérendelt s alárendelt mondatok viszonyai. A többszörösen összetett mondatok. A körmondat. Gyakorlatilag: szóképzés, szócsoportok. A hangsúlyos verselés ismertetése. — T. k. Szinnyei: Iskolai magyar nyelvtan. II. rész és Szinnyei: Magyar olvasókönyv. II. rész. — Heti 5 óra.

Krasznopolszky József, Vincze József dr.

Latin nyelv. Az igetővek. A cselekvő, szenvedő, álszenvedő és körülírt ige-hajlítás. Az igeik perfectumai és supinumai. A rendhagyó, hiányos és személytelen igeik. A mondatszerkesztés

és szókötés főbb szabályai. Olvasmányok Liviusból: De regibus Romanis. Néhány mese. T. k. Szepesi-Tóth Gy.: Latin alaktan; Tóth Gy.: Latin gyakorló- és olvasókönyv. — Heti 6 óra.

Krasznopolszky József, Vincze József dr.

Földrajz. Európa (Magyarország kivételével), Ázsia és Afrika részletes és összefoglaló leírása. T. k. Kőrösi Albin: Földrajz II. r. — Heti 3 óra.

Bartos József.

Természetrész. Néhány őszszel és tavasszal virító, vadon termő vagy termesztett növény, gyümölcs és erdei fa, bokor. — Fő-, tengeri-, foghíjas- és erszényes emlősök. — Egyes jellemző éneklő-, kúszó-, ragadozó-, gázló-, úszó- és futó-madarak. — A hullók, kétéletűek, halak, puhatestűek, ízeltlábúak és férgek főbb rendjeinek közönségesebb alakjai. T. k. Kőrösi Albin: Természetrész a középiskolák II. osztálya számára. — Heti 2 óra.

Kőrösi Albin.

Szám-tan. Rövidített számolási műveletek. Különnemű mennyiségek viszonya egymáshoz. Az egyszerű következtetés különféle módja s ezek alkalmazása az egyszerű hármasszabály és százalékszámolás feladataira. Viszonyok és arányok fogalma s tulajdonságai; alkalmazásuk feladatok megoldására. T. k. Suták J.: Szám-tan. II. r. — Heti 4 óra.

Hatvani Ede.

Rajzoló mértan. Téralkatan. Egyenes és síklap a térben. Az egyenes hasáb, gúla, henger, kúp és gömb leírása, síkmetszése, szimmetriája és lálózata. Ugyanezen testek felszín- és köbtartalom-számítása. A testek rajzolása parallel projectióban. Test-combinatiók. Egyszerű sík díszítmények két, legfeljebb három színnel. T. k. Mendlik-Schmidt: Rajzoló geometria. — Heti 3 óra.

Huszka József.

Szépírás. Magyar és német folyóírás. — Heti 1 óra.

Maywald József dr., Pfeiffer Antal.

Testgyakorlás. Mint az I. osztályban.

III. A. és B. osztály.

Osztályfőnökök: PALÁSTI GYULA, WAGNER ANTAL.

Hittan. Bibliai történet. Ó-szövetség. — T. k. Róder Florent: Bibliai történetek. I. r. — Heti 2 óra.

Acsay Antal dr., Palásti Gyula.

Magyar nyelv. Az új tanterv szerint haladó rendszeres magyar nyelvtan. Előadó és elemző gyakorlásra prózai és költői olvas-

mányok. Szaválás. T. k. Szinnyei József: Rendszeres magyar nyelvtana és olvasókönyve. III. rész. — Heti 4 óra.

Palásti Gyula, Wagner Antal.

Német nyelv. Olvasmány alapján az alany és állítmány összekapcsolása; a névelők és főnevek ejtegetése; a melléknevek ejtegetése és fokozása; a névmások és számnevek; a cselekvő és szenvedő igeragozás; a mondatrészeknek, a fő- és mellékmondatoknak gyakorlati megkülönböztetése; a szórend; szótanulás és szócsoportosítás; a prózai és költői olvasmányok alapján szóbeli fordítás németből magyarra és magyarból németre; néhány költeménynek könyv nélkül való betanulása. — T. k. Albrecht János: Német nyelvtan és Német olvasókönyv I. k. — Heti 4 óra. *Pfeiffer Antal, Wagner Antal.*

Latin nyelv. A nyelvtan begyakorlására szóló mondatok. Szótanulás az olvasmány kapcsán etimologikus csoportokban; a szóképzés folytatólagos kiegészítése; az olvasmányokból phrasisok gyűjtése és tanulása. A mód- és időtan a főmondatokban, különös tekintettel az actiokra. Az ige névszói alakjainak alkalmazása a mondatban; infinitivus, supinum, gerundium és gerundivum, végül a participalis szerkezetek. Az egyszerű mondat rendszeres tárgyalása: állítmány, kiegészítő, alany, tárgy, határozó, jelző és appositio. — Fordítás: Corneliusból Miltiades. Phaedrusból: Ranae regem petierunt. Graculus superbus et pavo. Canis per fluvium carnem ferens. Vacca, capella, ovis et leo. Lupus et gruis. Passer ad leporem consiliator. Asinus et leo venantes. Cervus ad fontem. Vulpes et corvus. Leo senex. aper, taurus et asinus. Vulpes et ciconia. Cervus ad boves. Scurra et rusticus. — Ezekkel együtt a iambusi versmérték. — T. k. Szepesi-Tóth; Latin mondattan. Vass-Pfeiffer: Cornelius Nepos életrajzai. Roseth Arnold: Szemelvény Phaedrus meséiből. — Heti 6 óra. *Palásti Gyula, Wagner Antal.*

Történelem. A magyar nemzet története eredetétől a mohácsi vészig. T. k. Ujházy László: A magyar nemzet történelme, I. r. — Heti 3 óra. *Bartos József, Pfeiffer Antal.*

Számítan. Összetett hármasszabály. Kamatszámolás. Lerovat-számolás. Határidő-számolás. Láncz-szabály. Arányos osztás. Elegyítési föladatak. Kamatos-kamat számítás. T. k. Schmidt Á. dr.: Számítan. — Heti 3 óra. *Janky Károly, Hatvani Ede.*

Rajzoló geometria. Constructiv planimetria. Az egyenes háromszögek, négyszögek, sokszögek constructiója; idomok

hasonlósága; másolás a coordinat-rendszer segélyével. Idomok kicsinyítése és nagyobbítása az arányszög segélyével. A körre vonatkozó legegyszerűbb constructiók. Az előadott tananyag szerkesztése körzővel és vonalzóval. Összetettebb ékdíszítmények; a helyszínrajzban használt symbolumok rajzolása. T. k. Mendlick—Schmidt: Rajzoló geometria, III., IV. — Heti 2 óra.
Huszka József, Feichtinger Rezső.

Testgyakorlás. Mint az I. osztályban.

IV. A. és B. osztály.

Osztályfőnökök: HAJNAL IMRE, TITZ ANTAL DR

Hittan. Bibliai történet. Új-szövetség. — T. k. Róder Florent: Bibliai történetek, II. r. — Heti 2 óra. *Acsay Antal dr.*

Magyar nyelv. A stílus általános törvényei. A prózai és költői stílus tulajdonságai. Megfelelő olvasmányok taglalása. A hangsúlyos és időmértékes verselés. Polgári ügyiratok. — Arany Toldi-ja tárgyi, tartalmi és nyelvi magyarázatokkal. T. k. Pintér Kálmán: Stiliztika, I. — Lehr: Arany Toldija. — Heti 4 óra.
Prónai Antal dr., Vincze József dr.

Német nyelv. Az alaktan ismétlése után a mondattan leginkább gyakorlati módszer szerint. Olvasmányok: Mesék, elbeszélések a monda és történelem köréből; néhány költemény könyv nélkül is. — Etimologikus szócsoportok; beszédgyakorlatok. — T. k. Albrecht: Német olvasókönyv gyakorlatokkal és nyelvtannal. — Heti 3 óra. *Pfeiffer Antal, Titz Antal dr.*

Latin nyelv. A mellérendelt és alárendelt mondatok. A consecutio temporum. A conjunctivus obliquus. A módok és idők használata az alárendelt mondatokban. Az oratio recta és obliqua. — Hangmérték és verstan. — A rómaiak időszámítása. — Olvasmányok: Liviusból: Decemviri. De Veiorum expugnatione. Quodmodo Galli Romam expugnaverint? Manlius Torquatus De Clade Caudina. — Ovidiusból: De Romulo Remoque. De morte Remi. De Romulo Quirino. Quomodo Gabii capti sint? De Fabiis. De quattuor hum. generis. aetatibus. De festo Caereris. De ferilibus. — T. k. Szepesi—Tóth: Latin mondattan. Tóth: Latin olvasókönyv Liviusból és Ovidiusból. — Heti 6 óra.
Hajnal Imre, Titz Antal dr.

Történelem. Ókor Augusztus egyeduralmáig, megfelelő földrajzzal. T. k. Szölgyény János: Világtörténet I. — Heti 3 óra.
Firtinger Jakab, Bartos József.

T e r m é s z e t r a j z. Ásványtan. A szükséges chemiai előismeretek: a levegő és víz physikai és chemiai tulajdonságai; a vegyületkeverék, súlyviszonyok és vegytani képletek fogalmai; a fontosabb fémek és nem fémek elemek; savak, aljak és sók; az égés, erjedés és lepárlás; szappan-, üveg- és porcellángyártás. Az ásványok physikai tulajdonságai, s a részletes ásványtanból: a természetes elemek, sulfidok, oxidok, haloid- és oxid-sók, hydrocarbon vegyületek. Kőzettan. Egyszerű s néhány általánosan ismert összetett kőzet ismertetése. Földtan. Földünk képződése és időszakai T. k. Sztéryni Hugó dr.: Ásványtan. — Heti 3 óra.

Kőrösi Albin.

M e n n y i s é g t a n. Bevezetés a mennyiségtanba. Összeadás és kivonás egész számokkal. Sokszorozás egész számokkal, kiterjeszkedve a kéttagúak négyzetének és köbének képzésére. Osztás egész számokkal, kiterjeszkedve a mértani haladványok képletére. A tört fogalma. A törtek átalakítása. Algebrai műveletek törtszámokkal. Elsőfokú egyenletek egy ismeretlennel. T. k. Schmidt Ágoston dr.: Algebra. — Heti 4 óra. *Suták József dr.*

R a j z o l ó m é r t a n. A kúpszeletgörbék: ellipsis, hyperbola, parabola szerkesztése, sajátosságai, metsző- és érintővonalai. Az ábrázoló mértan bevezető elemei és néhány test ábrázolása két képsíkon; az ismertebb építészeti sílek rövid ismertetése. — T. k. Mendlik-Schmidt: Rajzoló geometria IV. rész. — Heti 2 óra. *Huszka József.*

T e s t g y a k o r l á s. Mint az I. osztályban.

V. osztály.

Osztályfőnök: PFEIFFER ANTAL.

H i t t a n. Titz Antal dr.: Kath. Vallás tan I. rész. Alaphittan. — Heti 2 óra. *Acsay Antal dr.*

M a g y a r n y e l v. Az írásművek szerkesztésének általános szabályai, megfelelő olvasmányok: leíró, elbeszélő, magyarázó és értekező művek alapján. — Balladák, románcok és lírai költemények olvasása: tartalmok, szerkezetök magyarázata. T. k. Pintér K.: Stiliztika, II. Greguss-Becöthy: Magyar balladák. — Heti 3 óra. *Palósti Gyula.*

N é m e t n y e l v. Nyelv- és mondattani ismétlések megfelelő gyakorlatokkal; szók, etimologikus szócsoporthok és szólásmódok

tanulása; prózai és költői olvasmányok fordítása és minden oldalú elemzése; néhány költeménynek könyv nélkül való betanulása; beszédgyakorlatok. — T. k. Albrecht János: Német olvasókönyv. Gymnasiumok V. osztálya számára. — Heti 3 óra.

Wagner Antal.

Latin nyelv. Livius XXI. könyve teljesen. Válogatott darabok a római lantos költők műveiből. — Az írók életrajza. Alak- és mondattani ismellések. Történelmi s régiségi magyarázatok. — Metrika. — T. k. Bartal-Malmosi Livius XXI. és XXII. könyve. Ehhez jegyzetek u. a. szerzőktől. — Pirchala: Anthologia Latina. 3. kiad. — Heti 6 óra.

Pfeiffer Antal.

Görög nyelv. Hangtan. Névragozás: fő- és melléknevek ejtgetése, a melléknevek fokozása, határozóképzés, névmások és számnevek. Az ω -végű igék hajlítása a folyékony tövekig. Fordítások görögről magyarra és viszont: nyelvtani elemzés és szótanulás. — T. k. Maywald József dr.: Görög nyelvtan és olvasókönyv. — Heti 5 óra.

Krasznopolszky József.

Magyar és görög irodalmi szemelvények és művelődéstörténet. A) Magyar irodalmi olvasmányok: Kármán Józseftől: Urania; A nemzet csinosodása. — Kazinczy levelezése Berzsenyivel. — Kölcseytől: Emlékbeszéd Kazinczy és Berzsenyi fölött: Országgyűlési beszéd a magyar nyelv ügyében. — Költői olvasmányok: az ó-classicai irány úttörőitől szemelvények (B. Szabó D., Révai M., Virág B.): epigrammák Kazinczytól; kilencz óda Berzsenyitől; Előhang «Zalán futásá»-hoz és epigrammák Vörösmartytól. — Az olvasmányok tárgyi, nyelvi és stilisztikai magyarázata. — B) Thukydides élete és munkája, ebből válogatott részletek, különösen beszédek olvasása, tartalmi és szerkezeti méltatása, kapcsolatban a görög állami régiségek ismertetésével. — Dolgozatok: Kazinczy és Berzsenyi barátsága. Milyennek kell lennie a jó történetírónak? A beszédek Thukydidesnél. — T. k. Dr. Badics Ferencz: Magyar irodalmi olvasókönyv. Szilasi Móríc: Szemelvények Thukydidesből. — J. Gow. Görög és római állami régiségek. — Heti 2 óra.

Prónai Antal dr.

Történelem. Ó-kor. Augusztustól a római császárság végéig és a középkor, hozzávaló földrajzzal. T. k. Szölgyémy J.: Egyetemes világtörténet. II. — Heti 3 óra.

Firtinger Jakab.

Természetrész. Növénytan. A növények sejt-, szövet-, fejlődés- és élettana; a virágos és virágtalan növények rendszeres és leíró ismertetése. A növények földrajza. T. k. dr. Sztéryni Hugó: Növénytan. — Heti 2 óra. *Kőrösi Albin.*

Mennyiségtan. Kéttagúak magasabb pozitív egész hatványai (Pascal-féle háromszög). Számítási haladvány. Négyzetgyök és az ismeretlen kiszámítása másodfokú egyenletekben. Köbgyök. Számolás gyökjelekkel. — Elsőfokú egyenletek két és három ismeretlennel. T. k. dr. Schmidt Ágoston: — Algebra. — A planimetria föltételei. T. k. Luther N.: Mértan. — Heti 4 óra.

Suták József dr.

Szabadkézi rajz. Keleti és középkori síkdíszítmények rajzolása és festése. Kapcsolatosan az egyiptomi, assyr, perzsa, indiai, kínai, japáni, szaszanida, magyar, mohamedán, byzanti, román és csúcsíves stílek emlékeinek és ornamentumainak ismertetésével. eredet, fejlődés, elterjedés, alak és szín tekintetében. — Heti 2 óra. *Huszka József.*

VI. osztály.

Osztályfőnök: PRÓNAI ANTAL DR.

Hittan. Titz Antal dr.: Katholikus Vallás II. része: Ágazatos hittan. — Heti 2 óra. *Titz Antal dr.*

Magyar nyelv. a) Költői olvasmányok: Shaksperetől: Coriolanus. Kisfaludy Károlytól: *Csalódások és Kérők*. A tartalmi magyarázat mellett a drámai szerkezet megértetése. b) Rhetorika, az elbeszélő (történelmi), szónoki és értekező prózai műfajok elmélete, tekintettel történelmi fejlődésekre, főleg a görög, latin és magyar irodalomban. Megfelelő olvasmányok Deák F. felirati beszédének és szavaltának részletes taglalása. T. k. Pintér Kálmán: Rhetorika és olvasókönyv. Shakspere Coriolanus. Bevezetéssel és magyarázatokkal ellátta dr. Szigetvári Iván. — Heti 3 óra. *Prónai Antal dr.*

Német nyelv. Bürger, Goethe és Schiller jelesebb balladáinak fordítása és elemzése a ballada történelmének áttekintésével. Tárgyi magyarázatok, nyelv- és mondattani ismétlések. T. k. Albrecht János: Német olvasókönyv. — Heti 3 óra.

Firtinger Jakab.

Latin nyelv. Sallustiusból: De bello Jugurthino 1—32. és 84—114. fejelet. — Vergilius Aeneiséből az I. ének kivonatolva, a

II. ének egészen. — Cicero beszéde: De imperio Cn. Pompei rövidítve. — T. k. Bartal-Malmosi: Sallustius. — Jánosi: Jegyzetek Sallustius műveihez. — Pirchala, Vergilius Aeneise, jegyzetekkel ugyanattól. — Dávid István: Ciceronis Orationes selectae. — Cserép: Római régiségtan. — Heti 6 óra. *Hajnal Imre.*

Görög nyelv. A múlt évi anyag ismétlése után a μ : végű igék; az igék V—VIII. osztálya; a mondatban főbb pontjai. — Olvasmányok: Xenophon Anabasisának I. könyve; a II—IV. könyvekből egyes szebb részletek; a többi könyv tartalmilag. — A Memorabiliákból szemelvények. — T. k. Maywald görög nyelvtana és gyakorlókönyve. — Heti 5 óra.

Maywald József dr.

Görög-pótló irodalmi olvasmányok. A) Szemelvények Mindszenti Gábor, Pázmány, Zrínyi, Bethlen Miklós, Szalárdy János, Cserei Mihály, Apor Péter, Faludy és Mikes műveiből. Az írók életrajzának, írói működésüknek és műveik sajátosságainak feltüntetésével. B) Homeros Iliasának és Odysseiájának irodalmi ismertetése és olvasása. — A görög hitéleti s magánrégiségek s a görög művészet fejlődésének ismertetése. — Írásbeli dolgozatok: Mikes jelleme. Az istenek az Iliasban. Achilles és Hector. Mit tanulhatnak Achilles pajzsáról? T. k. dr. Badics Ferencz: Magyar irod. olvasókönyv. II. k. Csengeri János: Homeros Iliása. — Dr. Gyomlay Gyula: Homeros Odysseája. — Dr. Geréb József: A görög vallás és művészet. — Heti 2 óra.

Prónai Antal dr.

Történelem. Világtörténelem. Újkor, a renaissance-tól a francia forradalom végéig. T. k. Szölgvény János: Világtörténet. III. — Heti 3 óra.

Bartos József.

Természetrész. Állattan. — Az állati test és élet; az állatok szervei és működéseik. A hét állatkör jellemzése és részletes leírása. Az állatok földrajzi elterjedése. T. k. Báthory Nándor: Állattan. — Heti 3 óra.

Kőrösi Albin.

Mennyiségtan. A tagadó és a tört kitevőjű hatványok. Képzetes számok. Számrendszerek. Logarithmusok; a Brigg-féle logarithmusok kiszámításának egyik módszere és számolás logarithmusokkal. Kitevői egyenletek. Goniometria és trigonometria. A pont koordinatái. Két pont távolsága. Algebrai kifejezések geometriai ábrázolása. T. k. Dr. Schmidt Á.: Betűszámtan Dr. Lutter N.: Mértan, Sorszámok. — Heti 3 óra.

Suták József dr.

Szabadkézi rajz. Római és renaissance díszítmények rajzolás és festése, kapcsolatosan szóbeli magyarázatokkal a renaissance keletkezéséről, fejlődéséről és korszakairól. A renaissance ékítmények elemeinek, típusainak ismertetése és alkalmazás-módja. — Heti 2 óra. *Huszka József.*

Testgyakorlás. Mint az I. osztályban.

VII. osztály.

Osztályfőnökök: MAYWALD JÓZSEF DR.

Hittan: Keresztény kath. erkölcstan. Titz A. dr. könyvének III. része. — Heti 2 óra. *Titz Antal dr.*

Magyar nyelv. Poetika, a költői műfajok elmélete, tekintettel történeti fejlődésükre, főleg a mintául vett remekművek taglaló ismertetése. Költői magánolvasmány mellett megfelelő aesthetikai és poetikai értekezéseknek, továbbá Katona Bánk bánjának és Kisfaludy K. Csalódások című vígjátékának iskolai olvasása és magyarázása. T. k. Pintér-Erdélyi: Poetika és Olvasókönyv 1896. — Heti 3 óra. *Palásti Gyula.*

Német nyelv. Goethe: Hermann und Dorothea és Schiller: Wilhelm Tell. Olvasás közben széptani fejtegetések, nyelvi és tárgyi magyarázatok, beszédgyakorlatok. T. k. Goethe: Hermann u. Dorothea, magyarázta Wéber Rudolf; Schiller: Wilhelm Tell, magyarázta Bauer Simon. — Albrecht János: Német olvasmányok. — Heti 3. óra. *Firtinger Jakab.*

Latin nyelv. Cicero beszédeiből: Az I. és IV. Catilinaria egészen, a II. és III.-ból részletek; Pro Archia egészen. — Cicero levelei közül a következők: Ad Fam. II. 4.; IV. 5.; V. 7.; 12.; XIV. 4.; XV. 4., 5.; XVI. 11. — Ad Atticum: II. 22.; IV. 1.; VIII. 3.; XI. 6. és még néhányból egyes részletek. — Vergilius Aeneisből a IV., V. és VI. ének bő szemelvényekben. — Nyelvi, tárgyi és aesthetikai magyarázatok. Régiségtan. — K. k. Ciceronis orat. sel. ed. Dávid; Cicero válogatott levelei Jánositól; Verg. Aen. Pirchalától. jegyzetekkel; Cserép: Római Régiségtan. — Heti 6 óra. *Maywald József dr.*

Görög nyelv. Homeros Iliasából az I. ének egészen; a II.—VI. énekből szemelvények, összesen 1700 sor, melyekből 106 könyv nélkül. — Herodotosból válogatott részletek, főleg a perzsák elleni védőcsaták leírása. — Nyelvi és tárgyi magyarázatok, aesthetikai fejtegetések. — T. k. Homeros Iliasa, bő szemelvé-

nyekben kiadta Csengeri. — Herodoti epitome ed. Dávid. — Maywald: Görög nyelvtan. — Heti 5 óra.

Maywald József dr.

Görög-pótló irodalmi olvasmányok. A) Szemelvények Balassi dalaiból, Gyöngyösi «Murányi Vénus»-ából, a kurucz-költészet epikai és lírai termékeiből, Csokonay és Kisfaludy Sándor költeményeiből. — B) Aischylos Oresteia-jának, Sophokles Antigone-jának és Euripides Iphigeniá-jának és Aristophanes Plutosának olvasása és magyarázata. — A görög költészet története szemelvények bemutatásával. Dolgozatok: Csokonai lírája. Az istenek szerepe a görög tragédiában. A tragédia fejlődése. T. k. Dr. Badics F.: Magyar irod. olvasókönyv III. k. — Sophokles: Antigone. Ford. Csiky G.; Euripides: Iphigenia. Ford. Radó Antal. — Aischylos: Oresteia, Csengeri J. — Schill Salamon: A görög irodalom története. — Heti 2 óra.

Prónai Antal dr.

Történelem. Egyetemes politikai földrajz világtörténelmi áttekintésekkel, kiváló súlyt fektetve századunk nevezetesebb történelmi eseményeire. — T. k. Scholtz—Létmányi: Politikai földrajz. — Heti 2 óra.

Bartos József.

Természettan. Bevezető természettani alapfogalmak. Mechanika. Hangtan és fénytán. — T. k. Dr. Schmidt Ágoston: Természettan. — Heti 4 óra.

Schmidt Ágoston dr.

Mennyiségtan. A másodfokú egyenletek teljes elmélete. A geometriai haladványok és azok alkalmazása. A térmértan alap-tételei; a testmértan nevezetesebb tételei: felület- és köbtartalom számítás. T. k. Dr. Schmidt Á.: Betűszámítás és Dr. Lutter N.: Mértan.

Suták József dr.

Szabadkézi rajz. Domború gipszékítmények rajzolása árnyékolva czeruzával és ecsettel.

Huszka József.

Ábrázoló mértan. Vonal és sík ábrázolása két képsíkon. Metszések, áthatások, árnyék. — Heti 2 óra.

Huszka József.

Testgyakorlás. Mint az I. osztályban.

Egészségtan. Bevezetés az egészségtanba. A táplálkozás, lakás. T. k. Fodor József: Egészségtan. — Heti 1 óra.

Pákozdi Károly dr.

VIII. osztály.

Osztályfőnök : FIRTINGER JAKAB.

Hittan. A kath. egyház története. T. k. dr. Wappler Antal könyvének IV. része. — Heti 2 óra. *Tit: Antal dr.*

Magyar irodalom. A magyar irodalom fejlődésének áttekintése. A régebbi irodalom rövid tárgyalása után főleg az újabb irodalom tüzetes ismertetése, a nevezetesebb irodalmi jelenségek méltatása és a főbb irányok megjelölése mellett. T. k. Erdélyi Károly: A magyar nemzeti irodalom története 1897. — Heti 3 óra. *Prónai Antal dr.*

Német nyelv. Költői olvasmány: «Goethe Iphigenie auf Tauris». Fordítás, elemzés, szerkezeti és széptani fejtegetések, nyelvtani és tárgyi magyarázatok; közben irodalomtörténeti ismertetés T. k. Goethe: «Iphigenie auf Tauris», magyarázta Bauer Simon — Heti 2 óra. *Firtinger Jakab.*

Latin nyelv. Hor. Od. I. 3., 4., 9., 11., 14., 22., 24. — II. 3., 7., 10., 14., 16., 17., 18. — III. 1., 2., 3., 6., 23., 29., 30. — IV. 7. — Epod. 1., 2., 4., 6. — Sat. I. 1., 6.; II. 6. — Epist. I. 2., 7., 10., 20. Az «Ars poetica» válogatott részletekben, körülbelül a fele. Ezekon kívül még több költeményből egyes, főleg erkölcsi és életbölcseleti szempontból fontos részletek. Egész költemények és kivált sok sententia könyv nélkül is. — Tacitus műveiből szemelvények. — Nyelvtani és tárgyi magyarázatok, aesthetikai fejtegetések. — K. k. Bartal: Horatii opera omnia. — Gyomlay: Szemelvények Tacitus műveiből. — Cserép: Római régiségek. — Heti 5 óra. *Hajnal Imre.*

Görög nyelv. Ilias 2., 6., 8., 18. énekei. — Platon Kritonjánémi kihagyásásokkal. — Nyelvi és tárgyi magyarázatok; aesthetikai fejtegetések. K. k. dr. Csengeri János: Homeros Iliasából szemelvényekben; Horváth Zs.: Platon, Sokrates védelme és Kritonja. — Heti 4 óra. *Madarász Pál.*

Görög-pótló irodalmi olvasmányok. A) Szemelvények Széchenyi Hiteleből, Kelet népéből. Kölcsey Országgyűlési naplójából, Eötvös Reform-jából s Kemény Zs. Élet és irodalom című cikkeiből. B) Platon: Sokrates védelme; Kriton, Gorgias: Állam; Aristoteles ethikájának ismertetése szemelvények a Nichomachosi ethikából. A görög prózai irodalom története. Dolgozatok: Széchenyi Hitele és Kelet Népe alapján Magyarország haladásának gátló tényezői; «Milyen legyen az ember, mivel foglalkozzék s meddig ha fiatalabb, ha öregebb (Gorgias 83.).»

- K. k. dr. Badics Fer.: Magyar irod. olvasókönyv. IV. k. Alexander B.: Platon és Aristoteles; Schill S.: A görög irodalom története. — Heti 2 óra. *Vincze József dr.*
- Történelem. A magyarok oknyomozó története 1848-ig, kiváló tekintettel az alkotmány fejlődésére s a művelődési viszonyokra. T. k. Varga Ottó: A magyarok oknyomozó története. — Heti 3 óra. *Firlinger Jakab.*
- Természettan. Hőtan. Mágnesség. Elektromosság. Kosmographia elemei. T. k. dr. Schmidt Á.: Természettan. — Heti 4 óra. *Schmidt Ágoston dr.*
- Mennyiségtan. Az összes algebrai és geometriai tananyag ismétlése és a kapcsolástan. T. k. Dr. Lutter N. Mennyiségtan elemei. — Heti 2 óra. *Suták József dr.*
- Bölcseleti előtan. A psychologia és logika elemei. A lelki élet önállósága. A lelki jelenségek főbb csoportjai. Az értelmi fejlődés. Szellem és test. Az állati, értelmi, erkölcsi élet. A logikai formák. A tudományok felosztása és a főbb módszerek. T. k. Joly H.: Philosophiai propedeutika. — Heti 3 óra. *Janky Károly.*
- Szabadkézi rajz. Emberi fejek rajzolása lapmintákról, árnyékolva. Ékítmények rajzolása gipsz-minták után, czeruzával és ecsettel.
- Ábrázoló mértan. Koczká, hasáb, gúla, hengerek, kúp és egyszerűbb szabályos testek ábrázolása két képsíkon. árnyékolva. — Heti 2 óra. *Huszka József.*
- Testgyakorlás. Mint az I. osztályban.
- Egészségtan. Bevezetés az egészségtanba. A munka és foglalkozás; a test ápolása; a fertőző betegségek; az életmentés. T. k. Dr. Fodor József: Egészségtan. — Heti 1 óra. *Pákozdi Károly dr.*

MAGYAR IRÁSBELI TÉTELEK.

V. osztály.

A nagy szünet. — *a)* Az ősz. *b)* A téli puszta. — *a)* A fogalom. *b)* A halhatatlanság. *c)* A víz és halmazállapotai. *d)* A zsugori. — Az írásművek szerkezete a «Szent László hadjárásai» cz. költemény alapján, (iskolai dolgozat). — Szabadon választott tétel. — *a)* A leírás törvényei Petőfi «Kis-Kúnság» cz. költeménye alapján. *b)* Az isteni kinyilatkoztatás. *c)* A gombák. *d)* A magyar király koronázása. — *a)* Az elbeszélés, tekintettel az olvasottakra. *b)* A leírás és elbeszélés együtt, tekintettel az olvasottakra. *c)* A mese, parabola és paramythia, tekintettel az olvasottakra, (iskolai dolgozat.) — A ballada a «Kádár Kata» című költemény alapján. — *a)* A ballada és románcz műformájára vonatkozó nézetek. *b)* A ballada és románcz előadásbeli különbségeinek magyarázata. *c)* A székelyföldi és magyarföldi balladák.

VI. osztály.

Az élet és az iskola. (Párhuzam.) — Coriolanus diadalmenete. — Volumnia és Virgilia jelleme Shakspeare Coriolanusában : (A történetíró feladata). — Szabadon választott tárgy. — *a)* Nagy Péter. *b)* A kigyókról. *c)* Ismerd meg magadat. — Könyörülj a szerencsétleneken. (Beszéd.) — Szükséges-e manapság klasszikus műveltség? (Beszéd.) — Alkalmi beszéd Deák Ferencz szobránál.

VII. osztály.

A szép. — «Nem a való hát, annak égi mássa : Lesz a mitől függ az ének varázsa». (Az eszményítés a költészetben.) — *a)* A költői nyelv szemléletessége. *b)* A költői nyelv élénksége. *c)* A költői nyelv drámaisága. *d)* A vallás befolyása a művészetek fejlődésére.

e) A víz körútja a természetben. — Az óda elmélete Petőfi «Nemzeti dal» cz. költeménye alapján, (iskolai dolgozat). — Szabadon választott tétel. — *a)* Az epigramm. *b)* «Csendes magányban fejlődik a talentum, Világi zaj közt állandó karakter». *c)* A páros viaskodás. *d)* Homeros alvilága. Az angol nép. — *a)* A monda, népmese és legenda jellemzői. *b)* Az epos főtulajdonságai, tekintettel az olvasottakra, (iskolai dolgozat). — *a)* Vörösmarty «Hedvig»-je, (poetikai analysis). *b)* Az érczek mint az ipar főtényezői. — A *a)* drámai cselekvény. *b)* A tragoedia. *c)* A tragoedia fejlődése. *d)* A drámai hármasegység.

VIII. osztály.

A hun mondkakör. — A Toldi-monda és Arany Toldija. — Pázmány Kalauza. — Mi az igazi műveltség? — Szükséges volt-e a nyelvújítás? — *a)* Józsika Miklós br. mint regényíró. *b)* Rákóczy Ferencz, a nemzet hőse. *c)* Ohm törvénye és alkalmazása. (Iskolai dolgozat, szabad választással.) — Tompa Virágregéi. — Szabadon választott tétel.

IRÁSBELI ÉRETTSÉGI TÉTELEK.

1. *A magyar nyelv- és irodalomból.* a) A regény fejlődése Eötvösig; b) A Martinovics-féle szövetség célja és következményei; c) Az elektromos sűrítők leírása és hatásmódja. Dolgozott: 55; 16 jeles, 20 jó, 18 elégséges, 1 elégtelen.

2. *A német nyelvből.* A harcztéren. Dolgozott 55; 30 jeles, 17 jó, 8 elégséges, 1 elégtelen.

3. *A latin nyelvből.* Hannibal életének végnapjai. Dolgozott: 55 5 jeles, 21 jó, 28 elégséges, 1 elégtelen.

4. *A görög nyelvből.* Vendégszeretet és lakoma a görögök-nél. (Hom. Odys. I. 123–154.) Dolgozott: 30; 13 jeles, 8 jó, 8 elégséges, 1 elégtelen.

5. *A mennyiségtanból.* a) Mily félévi annuitásokkal lehetne az oly adósságot letörleszteni, melynek törlesztésére 8 év múlva 12.000 koronát kellene fizetni, ha $2\frac{1}{2}\%$ -os félévi kamatlábat számítunk? b) Egy gömbbe oly henger irandó, melynek palástja egyenlő a gömb felületének n -ed részével; meghatározandó n -nek az a legkisebb értéke, mely mellett a feladat még lehetséges. Dolgozott: 55; 14 jeles, 25 jó, 14 elégséges, 2 elégtelen.

VI.
AZ IFJUSÁG ÉRDEMSOROZATA.

I. A. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak								Rendk. tan- tárcy	Magaviselet	
	Vallásan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számol.	Rajzoló mértan	Szépíráás	Testgyakorlás		Ének
Bacsinszky Alajos	2	3	4	2	3	3	3	3	3	—	2
Bauer Ernő	1	2	2	1	2	2	3	1	3	—	1
Bazsó Tivadar	1	1	2	1	1	2	2	1	2	—	1
Biró Miklós, ev. ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
5 Bouda Antal	1	3	3	2	2	3	2	2	2	—	1
Csetényi Andor, izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	1
Czike Gábor	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	1
Darvay Kornél	1	2	3	2	2	2	3	2	2	—	2
Éder Elemér	1	2	2	1	1	2	2	2	1	—	1
10 Erdődy Tivadar	1	3	4	3	3	2	3	2	2	—	2
Euler Ödön	1	3	3	1	3	3	2	3	3	—	1
Fáy Barna	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	—	1
Fischer Emil	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
Fornét Béla	1	2	3	1	1	1	2	2	fm	—	1
15 Getső Sándor	1	3	3	1	2	2	3	3	1	—	1
Gyönyör Béla	1	2	3	1	2	2	2	2	2	—	2
Halász Tibor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
Hirsch Ottó	1	3	3	2	3	3	3	2	1	—	1
Hubay Zoltán	2	3	3	2	2	3	3	3	2	—	2
20 Kemény Jenő	1	2	3	3	3	3	2	1	1	—	2
Klebl József	3	3	3	2	2	3	2	3	2	—	1
Kolozsváry Béla	1	1	2	1	1	2	1	1	2	—	2
Köpf Árpád	2	2	3	2	2	1	2	3	1	—	2
Kőszegi Vilmos	2	3	4	2	1	3	3	2	3	—	2
25 Kristóffy József	1	3	3	2	2	3	3	2	2	—	1
Krisztics Sándor	1	2	3	2	1	1	1	1	fm	1	1
Kubinyi Bertalan	1	2	3	1	2	1	2	1	2	—	1
Leitner Károly	1	1	1	1	1	1	2	2	2	—	1
Lengyel Attila	1	3	3	1	1	2	2	1	3	1	1
30 Lichtenstein József, á.e.	2	3	3	2	3	3	3	2	3	—	1
Lichter János	2	2	3	2	2	3	2	3	3	—	2
Luczenbacher Pál	1	3	2	1	1	3	3	1	2	—	1

I. A. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak								Rendk. tan- tárgy	Magaviselet	
	Vallás tan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Szám tan	Rajzoló mértan	Szépíráás			Testgyakorlás
Luczenbacher Raoul . . .	1	2	2	1	1	2	3	2	1	—	1
Magyary Lajos . . .	1	2	3	2	2	3	1	2	fm	—	1
35 Makay István . . .	1	1	1	1	1	1	2	1	fm	—	1
Mészárovi György . . .	1	2	2	1	2	2	1	1	fm	—	1
Neoschil Sándor . . .	2	3	4	2	2	3	2	2	2	—	1
Oberle Pius . . .	2	3	4	1	3	3	2	2	3	—	2
Oláh Kálmán . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	—	1
40 Pamlényi Sándor . . .	2	3	3	3	2	3	2	3	3	—	2
Picker Károly, izr. . .	2	1	1	1	1	1	2	2	3	—	2
Piványi Kálmán . . .	1	3	2	2	2	3	3	3	3	—	2
Prahács Géza . . .	1	2	3	1	1	3	2	3	1	—	2
Rauchbauer Ödön, ism.	2	2	3	1	2	2	3	3	2	—	2
45 Rónay János, ev. ref. .	3	4	4	3	3	3	2	3	3	—	1
Roth Ottó, ág. ev. . .	1	2	3	1	1	1	3	1	1	—	1
Rothstock Károly . . .	2	3	3	2	2	3	3	3	3	—	2
Rubner Károly . . .	1	1	2	1	1	2	2	1	1	—	1
Sámuel Ferencz . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	—	1
50 Sántavy Márton . . .	2	3	3	2	2	3	3	3	2	—	2
Seidl József, ág. ev. . .	1	2	2	1	1	2	3	2	1	—	1
Serák László, unit. . .	1	1	1	1	1	1	1	2	1	—	1
Sík Endre . . .	1	1	1	1	1	1	2	3	2	1	1
Szajbely Alajos . . .	2	3	3	3	2	3	2	3	3	—	1
55 Szedmáky József . . .	2	3	4	2	2	3	3	3	3	—	1
Szentmiklósy Alad., e. r.	3	2	3	1	2	3	1	1	1	—	2
Szirmay Lóránt . . .	1	1	1	1	1	1	2	3	2	—	1
Sztojkovics József . . .	1	1	1	1	1	2	2	3	1	—	1
Taxis Egon br. . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
60 Tóth Ervin . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ullmann György, izr. .	2	2	1	1	1	1	2	2	2	—	2
Zalán Miklós . . .	2	3	3	3	3	3	3	3	2	1	1

Kimaradtak : Bachó István, Gindele Jenő, Lamy Géza, Nicora József, ism., Szemző Sándor.

Magántanulók : Majthényi László, Szitányi Vilmos.

Összesen : 69.

I. B. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak								Rendk. tantárgyak		Magaviselet	
	Vallás tan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Szám tan	Rajzoló mér tan	Szépírás	Testgyakorlás	Francia nyelv		Ének
Antalfi Sándor	1	2	2	1	1	1	2	2	1	—	1	1
Barthodeiszky Antal	1	2	3	2	2	2	3	2	2	—	—	1
Beczásy István ism.	1	3	3	3	3	3	3	2	3	—	—	1
Bence István	1	2	2	2	1	2	2	2	2	—	—	1
5 Benel Gusztáv	1	2	2	2	1	2	2	1	2	—	—	1
Blum Döme, izr.	2	2	3	3	3	1	2	1	2	—	—	1
Bognár József, ism.	1	3	3	3	2	3	2	3	2	—	—	2
Bolla Antal	2	3	4	3	3	3	3	2	3	—	2	2
Borbás Károly	2	3	3	3	2	3	2	2	1	—	—	2
10 Castelli Attila	1	2	3	2	3	1	2	2	1	—	—	1
Dlauchy Ferencz	3	3	4	3	3	3	2	3	2	—	—	1
Drusháczy Ferencz	2	3	4	3	3	4	3	2	3	—	—	2
Edvi Illés Árpád	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1
Eskulits Emil	1	2	2	2	1	1	2	2	2	—	—	1
15 Fehér Géza, ev. ref.	2	1	1	2	2	1	2	1	3	—	—	1
Fitz Emil	1	2	3	1	2	1	1	1	3	—	1	1
Fricz Aladár	1	2	3	1	2	2	2	1	3	—	—	1
Fuchsz Ferencz	1	2	2	3	2	2	2	2	fm	—	—	2
Galauner Béla	1	3	3	3	3	3	3	1	2	—	—	1
20 Henzel Mihály, ism.	1	2	3	2	2	2	3	2	2	—	—	1
Kancer Kálmán	2	3	3	3	2	2	3	2	3	—	—	1
Kazy József	1	3	3	3	3	3	3	2	3	—	—	1
Kerényi Aladár	1	2	2	2	2	2	3	1	3	—	—	1
Kondás József	2	3	4	3	3	3	2	1	2	—	—	2
25 Kott Lajos	2	2	1	2	2	2	2	2	1	—	2	1
Kőrös János	3	3	3	2	3	2	3	3	1	—	—	2
Lafrankó Antal	2	3	3	3	3	3	3	3	3	—	—	1
Lóky Jenő	3	2	3	2	1	1	3	1	1	—	—	1
Mandák Dezső	1	2	2	2	2	1	2	2	1	—	—	1
30 Matyasovszky Ferencz	1	3	3	4	3	3	4	2	1	—	—	2
Máté Lajos	2	3	4	2	2	3	3	3	1	—	—	1
Mezey Ferencz	1	1	1	1	1	1	2	1	3	—	—	1
Mihályfi Béla	2	3	3	2	3	2	3	2	1	—	—	1
Molnár Elemér	1	2	3	1	2	1	3	2	3	—	—	1
35 Molnár Imre	2	2	3	2	3	2	3	3	4	—	—	1
Neuhoffer Tivadar	1	3	3	2	3	2	2	1	2	—	—	1
Nika József	2	3	4	3	3	4	3	3	3	—	1	2

I. B. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak								Rendk. tantárgyak		Magaviselet	
	Vallás tan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Szám tan	Rajzoló mértan	Szépírás	Testgyakorlás	Francia nyelv		Ének
Nohn Nándor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	1
Panágl Ferencz	1	2	2	1	2	1	2	2	2	—	—	1
40 Pap Miklós, gör. kel.	3	4	4	4	4	4	4	3	3	—	—	2
Pázmándi Mihály	1	1	1	1	1	1	2	2	2	—	—	1
Péterffy Lajos	2	3	4	2	2	2	3	3	3	—	—	2
Pintér Arnold	1	3	3	2	1	2	3	1	2	—	—	1
Pozsgay Miklós	1	3	3	2	3	3	3	2	1	—	—	1
45 Pörtl Károly	1	2	2	2	2	1	2	2	2	—	—	1
Rötzer Ferencz	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	—	1
Schmidt Károly, ism.	2	2	2	2	1	3	2	1	3	—	—	2
Schopper József	1	2	3	1	3	1	1	1	2	—	—	1
Siklóssy Károly ism.	1	2	3	1	3	2	1	2	3	—	2	1
50 Sziklai Ferencz	3	4	4	4	3	4	4	2	3	—	—	3
Szira Béla	1	2	2	2	2	2	2	2	3	—	—	1
Tajthy Béla	1	2	3	2	3	3	3	2	fm	—	—	2
Tóth Béla	1	2	2	2	2	2	3	2	1	—	—	1
Törley Tibor, ev. ref.	3	3	3	2	3	3	3	3	3	2	—	2
55 Török Emil	2	3	4	3	3	3	2	2	fm	—	—	2
Treiber Márton	1	2	3	2	3	3	2	2	4	—	—	1
Vaisz Imre, izr.	2	2	2	2	3	2	3	2	4	1	—	1
Veyl Róbert	1	1	1	1	1	1	2	1	2	—	—	1
Walter Gyula	1	3	3	2	3	1	3	1	2	—	2	1
60 Wéber István	1	3	3	2	2	2	2	1	1	—	—	1
Zelky Gusztáv	1	2	2	2	2	2	2	2	3	—	—	1

Kimaradtak: Baj Jeromos, ism., Schachermayer Henrik, Vaszkó Arisztid.

Meghalt: Winkler József.

Összesen: 65.

II. A. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak								Rendk. tantárgyak		Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetr.rajz	Számítan	Rajzoló mért.	Szépíráás	Testgyakorlás	Francia nyelv		Ének
Árway Jenő	2	3	3	2	1	2	2	3	2	—	—	2
Bacsinszky Béla	2	3	3	2	2	2	2	3	2	—	—	2
Barhó István	3	3	3	3	1	4	3	3	1	—	—	1
Benedek Frigyes	2	2	3	3	3	1	1	2	1	—	—	2
5 Boronkay Gábor	2	2	3	3	2	2	2	3	fm	—	—	1
Brenner István	1	1	1	1	1	2	1	3	2	—	—	1
Breslmayer Tibor	2	2	2	2	1	3	1	2	fm	—	—	2
Bródy László izr.	2	2	2	3	2	3	3	3	1	—	—	2
Bruckner Alajos	1	2	2	1	1	1	1	2	3	—	—	1
10 Csizmazia Géza	2	3	3	2	2	2	3	3	fm	—	—	1
Ember Sándor Vilmos	1	2	2	2	1	3	2	4	1	—	2	1
Fabisch József	2	2	2	2	2	2	1	3	2	—	—	2
Farkas Gyula, ev. ref.	2	2	3	2	1	2	3	4	3	2	—	1
Fischl Gedeon, izr.	2	2	2	1	1	2	1	3	3	—	—	1
15 Forster Kálmán	1	3	3	2	2	1	2	3	2	—	—	1
Fühl József	1	2	2	2	2	2	1	1	3	—	—	1
Gerlóczy Géza	1	1	1	2	1	2	1	2	fm	—	—	1
Hajós József, ev. ref.	3	2	2	3	2	1	2	2	1	—	—	1
Hofmann István	1	1	2	1	1	1	1	1	2	—	—	1
20 Jagicza Dezső	3	3	4	4	3	4	4	4	3	—	—	2
Jakabffy Benjamin	2	2	2	3	1	3	3	3	3	—	—	1
Jankovits István, ö. d.	1	1	1	1	1	1	1	2	2	—	—	1
Kaas Ede báró, ág. ev.	1	2	3	3	2	3	2	3	2	—	—	1
Kiss Tibor	3	3	4	4	4	4	4	4	2	—	—	2
25 Kogutowicz Lajos	1	2	2	2	2	2	1	2	2	—	—	1
Kovács György	3	3	3	3	2	3	3	4	3	—	—	2
Kölber Pál	2	3	3	2	1	3	2	3	2	—	—	1
Köpf Rezső	1	2	2	2	2	2	2	3	1	—	—	1
Kratochvilla János	1	1	2	2	1	2	1	3	1	—	—	1
30 Lakatos Géza	1	1	1	2	1	2	1	2	1	—	—	1
Lakatos Kálmán	1	1	1	2	1	2	1	2	1	—	—	1
Legrand Leó, gör. kath.	3	4	4	3	2	4	4	4	2	—	—	2
Oláh Ödön	1	1	1	1	1	1	1	2	2	—	—	1
Patek Ferencz	1	1	1	1	1	1	1	3	2	—	—	1
35 Pákozdi Károly	1	1	1	1	1	1	1	3	2	—	1	1
Pintér Károly	1	2	2	1	1	2	2	3	1	—	—	1
Pintér Zsigmond	2	2	3	2	2	3	3	3	fm	—	—	2

II. A. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak								Rendk. tantárgyak		Magaviselet	
	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Számítás	Rajzoló mértan	Szépíráás	Testgyakorlás	Francia nyelv		Ének
Ribárcz József	2	3	3	3	2	3	3	3	1	3	—	1
Rimóczy Mihály	1	1	1	1	1	1	1	3	2	—	—	1
40 Sarlay Lajos	2	2	3	3	2	3	3	3	3	—	—	2
Schnetzer Ágoston	1	2	2	1	2	1	1	3	1	—	—	1
Schoch József	1	2	3	2	1	2	2	2	fm	—	—	1
Steinhardt Antal	2	2	3	2	2	2	2	3	2	—	—	1
Szimon Gyula	2	2	2	2	1	2	2	2	2	—	—	2
45 Sztankovics Imre	1	2	2	2	1	2	1	3	1	—	—	2
Turcsányi Elek, ev. ref.	1	1	2	1	2	3	2	2	fm	—	—	2
Viola Imre	2	2	1	2	2	1	3	3	2	—	—	1
Wollemann Ernő	1	2	1	2	1	2	2	2	1	1	—	2
Ziska László	2	2	2	2	2	3	2	3	1	—	1	2

Kimaradtak: Maurer Zoltán, Takács Vendel.

Magántanulók: Világosi Bohus István báró, Szent-Ivány Farkas.

Magántanulásra lért: Weisz Béla. izr.

Összesen: 54.

II. B. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak								Rendk. tantárgyak		Magaviselet	
	Vallás tan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Szám tan	Rajzoló mért.	Szépírás	Testgyakorlás	Franczia nyelv		Ének
Aczél Elemér	1	2	2	2	2	2	2	1	1	—	—	1
Alszeghy Kálmán	1	2	2	2	1	2	1	1	1	—	—	1
Asthleithner Arthur, ism.	2	2	2	2	2	2	2	2	1	—	—	2
Baranyay Jenő	1	1	1	2	2	1	1	1	2	—	1	1
5 Benedek János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1
Braun Béla	1	3	3	2	2	3	1	2	3	—	—	2
Bresztovszky Ede	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1
Cortivo Ferencz	2	2	2	2	2	3	1	2	2	—	—	2
Cséry Géza	1	1	2	1	2	2	1	1	1	—	—	1
10 Csilling Dezső	2	2	2	1	2	2	1	1	1	—	—	1
Enökl Dezső	3	3	4	3	2	4	3	3	1	—	—	2
Eskulits Ferencz	2	2	2	2	1	3	2	1	1	—	—	1
Farkas Kornél	3	3	4	3	2	3	2	3	3	—	—	2
Fehér Elemér	2	2	2	2	2	2	2	1	fm	—	—	1
15 Fischer Pál, izr.	3	2	1	2	2	2	2	3	2	—	—	2
Fritz István	3	2	2	3	2	3	3	1	3	—	—	1
Glasner Oszkár, izr.	2	2	3	2	1	3	1	1	3	—	—	2
Gruber Márton	1	2	3	2	2	1	2	1	2	—	—	1
Huczik Elemér	1	1	1	3	2	1	2	2	3	2	—	2
20 Keler Dezső	2	3	3	3	3	2	2	1	1	—	—	2
Kemény Gyula	2	2	3	3	3	3	3	1	3	—	—	2
Kiss László	1	1	2	1	1	1	2	1	3	—	—	1
Kolarovics Szilárd, g. k.	1	3	3	2	2	4	3	2	3	—	—	2
Kolwek János	1	2	2	1	2	2	3	2	3	—	—	1
25 Kőrös István	3	3	3	2	3	3	2	3	3	—	—	1
Laczkovich Dezső	1	3	3	2	2	2	1	2	1	—	—	1
Lóky Dezső, ism.	1	3	4	3	1	2	2	2	fm	—	—	2
Mayercsák Gyula	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	—	1
Molnár Dezső	3	3	3	3	2	2	3	3	2	—	—	1
30 Morzsányi Károly	1	2	2	2	2	2	1	1	2	—	—	1
Mosch Béla	1	1	1	2	1	1	1	1	fm	—	—	1
Nádor Elemér	1	3	3	2	2	1	2	2	3	—	—	1
Paulheim József	3	3	3	3	3	4	2	3	3	—	1	2
Pollák Aurél, izr.	2	1	1	2	2	1	1	1	1	—	—	1
35 Prokaj István	2	3	3	3	2	3	3	2	2	—	—	2
Ránits Kálmán	2	1	1	1	2	2	2	1	1	—	1	1
Reichenfeld Soma, izr.	3	3	2	3	2	3	3	3	2	—	—	2

II. B. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak								Rendk. tantárgyak		Magaviselet	
	Valláslan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Számítás	Rajzoló mért.	Szépírás	Testgyakorlás	Francia nyelv		Ének
Révay Ferencz	2	3	4	3	2	4	4	3	3	—	—	2
Rosta János	2	3	3	2	2	3	2	2	1	—	—	2
40 Schiller Ottó, izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	3	—	—	1
Schiller Pál, izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1
Schrödl Géza	2	2	3	3	3	2	1	2	3	—	1	1
Schuler Alajos	1	2	2	3	1	2	1	2	3	—	—	2
Selevér György	2	3	3	3	2	3	2	3	fm	—	—	2
45 Stelly Géza	3	3	4	3	3	2	1	2	1	—	—	1
Szücs Lóránd	1	1	1	2	1	3	2	2	1	—	—	1
Vas István, izr.	2	3	2	2	2	3	2	1	1	—	—	1
Verzár István	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	—	1
Walter Imre	1	3	3	3	2	3	3	3	3	—	—	2
50 Wéber Károly	1	3	3	3	3	2	2	1	1	—	—	2

Kimaradt: Bárdi Ernő, ism.

Magántanulásra tért: Deutsch József izr. és Pollák István, izr.

Magántanuló: Ordódy László.

Összesen: 54.

III. A. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak								Rendk. tantárgyak		Magaviselet	
	Vallás tan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Földrajz	Szám tan	Rajzoló mért.	Testgyakorlás	Francia nyelv		Gyorsírás
Augner István, izr.	2	3	3	3	2	3	2	2	3	—	—	2
Augner Pál, izr.	3	3	3	3	3	2	2	3	3	—	—	2
Dermár János	1	3	3	3	2	3	1	3	3	—	—	2
Farkas Elemér	1	4	4	4	1	2	3	3	1	—	3	1
5 Farkasfalvi Sándor	1	2	2	2	1	1	1	1	2	—	—	1
Feketeházy Gyula	2	3	3	3	3	3	3	3	1	—	—	2
Filser Tibor	1	2	3	3	1	2	3	3	2	—	—	1
Fittler Sándor	1	2	2	3	1	1	2	1	1	—	—	2
Girardi Tibor	1	3	3	3	3	2	3	3	3	—	—	1
10 Haidekker Andor, ism.	2	3	3	3	2	3	2	2	3	—	—	1
Haidekker János	1	3	3	3	2	1	2	1	3	—	—	1
Hevesy Oszkár	1	3	3	3	3	2	2	1	2	—	3	2
Hildenstab György	2	2	3	3	1	3	3	2	1	—	—	1
Holl Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1
15 Horváth Béla, ev. ref.	1	1	1	2	2	1	1	1	2	—	—	2
Innocent Máté	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	—	1
Jurka Flavius, g. kath.	1	1	1	1	2	2	2	1	1	—	—	2
Kenéz Barna, ev. ref.	1	1	1	1	1	2	1	2	3	1	—	1
Kleindl János	1	2	1	3	2	2	2	1	fm	—	—	1
20 Knirsch Gusztáv	2	2	2	3	1	2	1	2	3	—	—	1
Kolár János	1	1	2	1	1	1	3	2	fm	—	—	1
Kováts Gyula, ev. ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	—	—	1
Kövess Miklós	1	2	3	3	1	1	3	1	2	—	—	1
Kremmer László	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	—	—	1
25 Laban Rezső	1	3	2	3	3	3	3	3	fm	—	—	1
Liptay Lajos	1	3	2	3	1	1	3	3	3	—	—	1
Magyary Zoltán	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	—	—	1
Meduna József	1	3	3	3	2	1	3	2	1	—	—	2
Mészáros Ferencz	1	2	1	3	1	1	2	3	1	—	—	1
30 Mihályfi István	2	3	3	4	2	2	3	2	1	—	—	2
Molnár Béla	1	2	1	3	2	2	2	3	1	—	—	1
Mössmer József	1	2	1	3	1	2	2	2	1	—	—	1
Neoschil Antal	1	2	1	3	1	2	2	2	1	—	—	1
Pilissy István	2	3	3	3	1	3	3	3	1	—	—	1
35 Rezek Ödön	1	3	3	3	2	2	3	3	1	—	—	2
Rostagni Géza	1	2	2	3	1	2	2	2	1	—	2	1
Ruffy Kálmán	2	3	3	3	2	3	2	3	3	—	—	1

III. A. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak								Rendk. tantárgyak			
	Vallás tan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Földrajz	Szám tan	Rajzoló mért.	Testgyakorlás	Francia nyelv	Gyorsírás	Magaviselet
Schusbeck Dénes	2	3	3	3	3	3	2	3	3			2
Sík Sándor. ö. d.	1	1	1	1	1	1	1	1	1			1
40 Smóling Miklós	1	2	3	3	2	2	2	2	1			2
Strósz Zoltán	3	4	4	4	3	3	2	3	1			2
Szajbély Kálmán.	3	3	3	3	3	3	3	3	3			1
Vinczenti Gusztáv	1	1	1	2	1	1	2	2	3			1
Walter Elemér	1	2	3	2	1	2	1	2	2			2
45 Weszely Sándor	1	2	3	3	2	3	2	2	3			1
Zsögöd Ferencz	1	3	3	3	2	2	3	2	fm			1

Kimaradt: Orosz Imre.

Összesen: 47.

III. B. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak								Rendkívüli tantárgyak			Maga viselet	
	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Term.földrajz	Számítás	Rajzoló mért.	Testgyakorlás	Gyorsírás	Ének		Francia nyelv
Belényi István . . .	2	2	3	3	3	2	3	3	3				2
Bógyi Károly . . .	1	2	2	3	2	2	3	3	3				1
Borbély János . . .	1	2	2	2	1	2	2	2	2				1
Brabécz Alfréd . . .	1	2	1	2	1	2	1	2	2				1
5 Braun Leon, izr.	1	2	2	3	2	3	4	2	2				2
Bruder János . . .	1	2	2	2	2	2	2	2	2				1
Čiez János, ism. . .	1	2	2	3	2	2	2	3	2				1
Dömsödi Dezső . . .	2	3	2	3	1	3	3	2	3			1	1
Emmerling László, ism.	2	2	3	3	3	2	3	3	fm				2
10 Földessy Tibor . . .	1	2	2	3	2	1	3	3	1				1
Horváth István . . .	1	3	3	3	2	2	4	3	fm				2
Horváth Tibor . . .	1	2	2	3	1	3	1	3	1		3		1
Karenovits Tibor . . .	1	1	1	2	1	2	1	1	2				1
Kartschocke József . . .	1	1	1	1	1	2	2	2	2		3		1
15 Kogutowicz Imre . . .	2	3	2	3	1	1	2	2	2				1
Léhner Béla	1	2	2	3	1	2	2	3	fm			1	2
Liptay Andor	1	3	1	3	1	2	2	3	3				2
Lipták Lajos, ö. d. . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	2				1
Magyari Andor	1	1	1	2	1	1	1	1	2				1
20 Majercsák Ferencz . . .	1	2	1	2	1	2	1	1	1		2	1	1
Missik Gyula	1	2	3	3	2	3	4	3	1			1	2
Nemes Gyula, ism.	1	2	2	3	2	3	2	3	3				1
Nyiri Sándor	3	2	2	3	1	3	2	2	2		2		1
Olasz Andor	1	2	1	3	1	2	3	1	1			1	2
25 Pausz András, ism. . . .	2	3	2	3	1	2	2	3	2				1
Pohl Lajos	3	3	3	3	3	3	3	3	1				2
Porszász Vilmos	3	2	3	3	1	3	3	3	1				1
Richter György, ism	1	2	3	3	1	3	3	2	1		3		2
Scharff Gyula	3	3	3	3	1	3	3	3	3				2
30 Schärfl József.	1	2	2	2	1	3	1	3	2				1
Schiller Frigyes, izr.	1	1	1	1	1	1	2	2	fm				1
Schiller Vilmos, izr.													
ö. d.	1	1	1	1	1	1	1	1	2				1
Schöberl József	1	3	2	3	1	2	3	3	1				2
Sedlaczek Viktor	1	1	1	1	1	1	1	1	2		1		1
35 Seenger Gyula, ism.	1	2	2	3	2	2	1	1	2				2

III. B. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak								Rendkívüli tantárgyak				
	Vallás tan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Term. földrajz.	Szám tan	Rajzoló mért.	Testgyakorlás	Gyorsírás	Ének	Francia nyelv	Magaviselet
Sperai János . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1
Spirk Gyula ism. .	1	2	2	3	2	2	3	2	2	—	—	—	2
Strausz Tibor izr. .	1	2	1	3	2	2	2	2	2	—	—	—	1
Suda János . . .	1	2	1	3	2	1	2	2	2	—	—	—	1
40 Truskovszky Ferencz	1	2	2	2	2	2	2	2	1	—	—	—	1
Uhlár Ferencz . . .	2	3	3	3	2	3	3	3	2	—	—	—	2
Usetty Béla . . .	2	2	2	3	1	2	3	3	2	—	—	—	1
Vohryzka József . .	1	3	1	3	1	2	3	3	2	2	—	1	1
Wachsmann Vilmos	1	2	2	3	1	2	3	3	3	—	—	—	1
45 Waczulik László . .	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	—	1	1
Walla József . . .	1	2	2	3	2	1	3	2	2	2	—	—	1

Kimaradt: Koliha Ferencz.

Magántanuló: Macourek Béla

Összesen: 18.

IV. A. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak								Rendkívüli tantárgyak			Magaviselet	
	Vallásian	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiségtan	Rajzoló mért.	Testgyakorlás	Gyorsírás	Ének		Francia ny.
Barcza György . . .	2	3	2	2	1	1	3	3	3				1
Bellaagh Lajos . . .	1	1	1	1	2	2	1	1	1	2			1
Birghoffer Gyula . .	2	3	1	3	2	2	2	2	3				1
Blum József, izr. . .	2	3	2	3	1	3	3	3	3				2
5 Csiszár József . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1		1
Eszláry István, ev. ref.	1	1	2	3	1	2	3	2	3				1
Euler Rezső	1	3	2	3	2	2	3	2	3				1
Éder Róbert	2	1	1	2	2	3	1	1	1				1
Fáy István	2	2	3	3	2	3	3	3	2				1
10 Ferdinándy Béla . .	2	3	3	3	2	3	3	2	3				2
Füredi Imre, izr. . .	1	2	1	2	1	2	2	2	3	3			1
Garam Jenő	2	2	3	2	2	2	1	2	2	1		2	1
Gervay Mihály	1	1	1	1	1	1	1	1	1				1
Glatz Ernő, ág. ev. . .	1	1	1	2	1	2	1	2	2	3			1
15 Götz Kurt	1	3	2	3	2	3	3	3	1	3			1
Graul Ernő	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1			1
Gyurkovich Gyula . .	2	2	2	2	2	2	3	1	2				1
Hellebronth Kálmán .	2	3	3	3	2	2	2	2	2			3	2
Hirsch Lajos	2	2	2	3	1	2	1	2	2				1
20 R. Horváth Jenő . . .	1	1	1	2	2	2	1	2	3				1
Jindacek Ferencz . . .	3	3	2	3	3	3	3	3	1	3			2
Kaas Andrásbr., ág. e.	2	2	3	3	3	3	1	2	2				1
Knapp Emil, ö. d. . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	3				1
Kovács Ferencz	3	2	2	3	1	2	2	3	2		1		1
25 KovácsKároly, ev. ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2			1
Kölber Károly	3	4	3	3	2	3	2	3	2				2
Kövér Aladár	2	2	2	3	2	3	2	3	3			1	1
Kun László, ev. ref. . .	1	2	1	1	1	1	2	2	3				1
Lengyel Ervin	1	1	1	1	1	1	1	1	2				1
30 Loser János	2	3	1	3	3	3	2	2	3	2			1
Melocco Sándor	3	2	2	3	2	2	2	1	1				2
Meszleny Béla	3	2	3	3	3	3	3	2	3			3	2
Mészáros György, e.r.	1	2	2	3	3	3	2	3	2	1			2
Morlin Zoltán	3	2	2	3	3	2	3	3	3				2
35 Müller József, ism. . .	2	2	2	3	2	3	2	2	fm			3	1
Nyáry László	1	1	1	2	1	1	1	1	2				1
Pétróczky László . . .	1	1	1	2	1	1	1	1	2			1	1

IV. A. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak								Rendkívüli tantárgyak			Magaviselet	
	Vallás tan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiség tan	Rajzoló mért.	Testgyakorlás	Gyorsírás	Ének		Francia ny.
Pongrácz Sándor . . .	3	3	1	3	3	3	3	3	fm	—	—	—	1
Prokopp Sándor . . .	2	2	1	2	2	2	2	2	—	—	—	—	1
40 Rubner György . . .	2	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	—	1
Sacelláry Gy., g. kel.	1	2	1	2	1	2	1	1	fm	—	—	—	1
Seelhofer Róbert . . .	1	2	2	2	1	2	2	1	3	—	—	—	1
Selevér József . . .	2	3	2	3	2	2	2	3	3	—	—	—	2
Steffens Arisztid . . .	1	1	2	2	1	2	2	1	1	2	—	—	1
45 Szelke Béla. ö. d. . .	1	1	1	2	2	1	1	1	1	2	—	—	1
Szitányi Géza . . .	2	2	2	2	1	2	1	1	1	—	—	—	1
Trukker Ferencz . . .	1	1	2	2	1	2	2	1	1	2	—	—	1
Urs Nándor . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	1
Vancsó Béla . . .	2	2	1	3	3	3	2	1	2	—	—	—	1
50 Vályán László . . .	2	3	3	3	2	3	2	1	1	2	—	—	1
Várady Kálmán. ism.	2	2	2	3	1	3	2	1	2	—	1	—	2
Vértessy Ferencz . . .	1	1	1	1	1	1	1	1	2	—	—	—	1
Weszely Aurél . . .	2	2	2	3	1	2	3	1	3	—	—	—	1

Kimaradt: Rainprecht Dezső, ismétlő.

Magántanulók: Geyer József, Hegedűs Kálmán, ev. ref.

Összesen: 56.

IV. B. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak							Rendkívüli tantárgyak			Magaviselet		
	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiségtan	Kajzoló mértan	Testgyakorlás	Gyorsírás		Ének	Francia nyelv
Bakonyi János, ev. ref.	1	2	3	3	2	3	3	2	3				2
Barczen Gábor . . .	2	1	3	3	1	2	3	1	3	2	1		2
Biber Miklós . . .	3	3	3	3	2	3	3	3	3				1
Binder Károly . . .	3	4	4	4	4	3	4	3	1				2
5 Breznay Béla, ism.	2	2	3	3	2	3	3	1	2			2	1
Debreczeny Miklós .	1	3	3	3	2	3	2	3	2				2
Dús Ferencz, ö. d.	2	3	3	3	1	3	2	2	2				2
Erdély Henrik . . .	2	2	3	3	2	2	2	2	3				2
Fehér Károly, ev. ref.	1	3	3	3	2	3	2	3	2	3			1
10 Földvály Imre . . .	2	1	3	3	1	2	3	3	2				1
Gál István	1	1	2	1	1	1	1	1	1			1	1
Halmi Oszkár	2	3	3	3	3	2	3	2	2				2
Jakab Lajos, ev. ref.	1	2	3	3	1	2	2	2	2				1
Janik László	1	1	2	2	1	2	1	2	1				2
15 Karlovitz Miklós . .	2	2	3	2	1	3	2	1	1				1
Kiss Jenő	2	2	3	2	2	2	2	2	1	1			1
Komarnicky Román . .	1	1	2	1	1	1	2	1	2	2			1
Kovács Ferencz, ism.	3	3	3	3	3	3	3	3	2			2	2
Lovaghy Dénes	1	1	3	3	1	2	1	1	2				1
20 Lovész György	2	2	3	3	3	3	3	2	2				1
Moldován János	1	2	3	3	1	3	3	2	1				1
Morvay András	1	1	2	2	1	1	1	2	3	2			1
Müller Béla	2	3	3	3	2	4	4	3	2				2
Nagy Ferencz	1	1	2	2	1	1	1	1	3				1
25 Nagy István	2	3	3	3	3	4	2	3	1				2
Nemesy Imre	2	4	3	4	3	4	3	2	2				2
Ortel József	2	2	3	3	1	2	3	1	2				1
Ötvös András	1	1	3	2	1	2	1	1	1				1
Pécsi István	2	3	3	3	2	3	3	2	1	2			2
30 Poór Iván	2	3	3	3	3	2	2	2	1			1	1
Pusch Ödön	1	2	2	2	1	2	1	1	2				1
Rapaics Dezső	1	1	3	3	1	2	1	2	fm				1
Rosenberg István, izr.	2	1	2	3	1	2	2	1	fm				1
Róth Pál	1	1	1	1	1	1	1	1	2			1	1
35 Schmittál József, ism.	2	3	3	3	2	3	1	3	1	3			1
Schrodt István	1	2	2	2	1	1	2	1	2				1
Szabó Lajos, ág. ev.	1	2	2	2	1	2	3	2	3				1

IV. B. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak								Rendkívüli tantárgyak				
	Vallás tan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiség tan	Rajzoló mér tan	Testgyakorlás	Gyorsírás	Ének	Francia nyelv	Magaviselet
Szeidl Nándor	2	3	3	3	3	3	3	3	2	—	—	—	2
Szimon István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	1
40 Toldy József	1	1	2	2	1	1	1	1	1	—	—	—	1
Tronner Rezső	1	1	2	2	1	1	1	2	2	—	—	—	1
Údvardy Lajos	1	2	2	2	2	3	2	2	2	—	—	—	2
Wernuss Antal	2	3	3	3	2	3	3	1	2	—	—	—	1
Wittmann Géza	1	2	1	2	1	1	1	1	3	—	—	1	1
45 Zielinsky Tibor, ö. d.	2	2	3	3	3	2	3	1	1	—	—	—	1

Kimaradtak: Gyulányi Oszkár, ism., Tauffer Károly, ism.

Összesen: 47.

V. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak										Rendkív. tan- tárgyak		Magaviselet		
	Vallás tan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög pótló		Történelem	Természettan	Mennyiség tan	Testgyakorlás	Gyorsírás		Ének	Francia ny.
						irod. olv.	rajz								
Beer László	2	3	2	3	—	2	1	1	2	3	2	—	—	—	1
Benke Sándor	2	2	2	2	—	2	1	1	2	2	2	—	—	—	1
Bröckl József	1	3	1	1	—	—	—	1	1	2	2	—	—	—	1
Bruck Dezső, izr.	3	3	3	2	3	—	—	2	3	3	3	—	—	—	2
5 Cserne József, ö. d.	1	1	1	1	—	1	1	1	1	2	fm	—	—	—	1
Csukás Géza	2	3	3	3	4	—	—	1	4	3	2	—	1	—	1
Dénes István, izr.	2	2	2	2	—	3	2	1	2	3	1	—	—	—	1
Endrődi Béla	1	1	3	2	—	1	1	1	2	3	1	—	—	—	1
Erőss Béla	2	2	2	1	2	3	1	1	2	3	1	—	—	—	1
10 Faisztl Ferencz	2	2	2	3	—	1	1	1	2	3	2	3	—	2	2
Farkas Elemér, ev. r.	1	1	1	1	—	1	2	1	1	1	3	—	—	1	1
Farkas Géza	2	3	3	3	4	—	—	2	4	3	fm	3	—	—	2
Farkasfalvi Laj., ism.	2	3	3	3	—	1	1	2	3	3	1	—	—	—	2
Fehér Sándor, ev. r.	2	3	3	2	—	2	1	2	2	1	2	2	—	3	1
15 Fischl Andor, izr.	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	3	—	—	—	1
Fridrich Ferencz	1	1	2	1	—	1	1	2	1	1	2	2	—	1	1
Gáger Emil	2	2	3	3	—	3	2	3	2	3	fm	—	—	—	1
Görög Tibor	2	2	3	1	—	1	1	1	2	1	2	—	—	—	1
Gruber György	2	3	3	2	—	2	1	1	2	3	1	—	—	—	1
20 Grund Béla, ág. ev.	1	3	3	2	—	2	2	2	2	3	4	—	—	1	2
Haydin István	2	2	2	1	3	—	—	2	2	2	2	—	—	—	1
Héger Flóris	2	2	2	2	3	—	—	1	2	3	2	—	—	—	1
Hirsch Nándor	3	3	2	2	3	—	—	1	2	3	fm	3	—	2	1
Hlatky Aladár	1	1	1	1	2	—	—	1	1	2	1	—	—	—	1
25 Huzella Tivadar	1	2	1	1	3	—	—	1	1	3	2	—	—	—	1
Ilk Viktor	2	2	2	2	—	1	2	1	2	3	2	—	—	2	2
Jardek Géza	3	3	3	3	4	—	—	3	4	4	1	3	—	3	2
Jeszenszky Laj., ism.	1	3	3	3	—	2	2	1	3	3	2	—	—	—	1
Jonescu Kornél, g. k.	2	3	3	3	3	—	—	2	3	3	1	2	—	—	1
30 Kovács Dénes.	3	3	3	3	3	—	—	2	3	3	2	—	1	—	2
Körös László	1	1	3	2	—	1	1	1	2	2	1	1	—	—	1
Kövér Vladimír	1	1	2	2	—	—	—	2	1	1	2	—	—	1	1
Krazsóf János	2	3	3	3	—	3	3	1	3	3	1	2	—	—	1
Kresz Károly	1	1	1	1	1	—	—	1	1	2	fm	2	—	—	1
35 Kristóffy Andor	1	2	2	1	—	2	2	1	2	2	1	—	—	—	1
Leistner Emil	2	3	3	3	—	2	1	1	3	2	2	—	—	—	1
Lengyel Árpád, ö. d.	1	1	2	1	2	—	—	1	1	1	1	—	—	1	1

V. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak										Rendkív. tantárgyak		Magaviselet	
	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög pótló irod. olv. rajz	Történelem	Természettud.	Memorizálás	Testgyakorlás	Gyorsírás	Ének		Francia ny.
Lorberer Géza, ö. d.	1	1	2	1	1	—	—	1	1	2	1	—	—	1
Lóky Zoltán . . .	2	2	3	2	—	3	2	2	2	3	1	—	—	2
40 Ludig Ödön . . .	3	2	3	1	—	3	2	2	2	2	fm	1	—	2
Mocsonyi Péter, g. k.	1	3	2	3	3	—	—	2	3	3	fm	—	—	1
Mocsonyi Sánd., g. k.	1	2	2	2	3	—	—	2	2	3	fm	—	—	1
Nemeshegyi Tibor .	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	—	—	1
Neubauer Jenő, ev. r.	2	2	3	2	3	—	—	1	1	3	1	—	—	1
45 Népessy Árpád . .	2	3	3	3	—	3	2	1	4	3	1	2	—	2
Olasz Pál	2	2	3	1	2	—	—	1	2	2	1	3	1	1
Oláh Tibor, ev. r.	1	3	3	3	—	2	2	3	3	3	2	—	—	2
Pasteiner Iván . . .	1	2	1	2	2	—	—	1	2	2	2	—	1	1
Pottyondy Géza . .	1	1	2	1	—	1	1	1	1	2	2	—	2	1
50 Rakovszky Egon . .	1	3	1	2	—	2	2	2	3	4	3	—	—	1
Ranzenberger Lajos	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	—	—	1
Rostagni Achilles .	1	1	2	1	1	—	—	1	1	1	1	1	—	1
Rötzer Aladár . . .	1	1	1	1	2	—	—	1	2	2	1	—	—	1
Rusz Vilmos	1	2	2	1	—	1	1	1	2	1	1	—	—	1
55 Sámuel Géza	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	2	1	1
Schlosser Barna, ág. e.	3	3	3	3	—	3	1	3	3	3	1	—	3	1
Sedlacek Károly . .	1	1	1	1	1	—	—	1	1	2	2	1	—	1
Serényi Antal	2	3	3	2	—	2	1	2	2	2	1	1	—	1
Smoling Béla	2	3	3	1	3	—	—	2	3	3	1	—	—	1
60 Steinhardt Rezső . .	2	3	2	2	—	1	1	2	2	2	2	3	—	1
Szaszovszky Géza . .	2	3	3	2	2	—	—	2	2	2	1	—	2	2
Szily Dezső	2	3	3	2	3	—	—	3	2	3	2	—	3	1
Titsch Károly	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	2	1	—	1
Tokody Dániel, ö. d.	1	1	3	1	2	—	—	1	1	2	2	3	—	1
65 Unger Emil	2	3	3	2	—	3	2	1	3	1	2	—	—	1
Vindisch József . . .	1	2	3	1	—	1	2	1	1	1	2	2	—	1
Wagner Rajmund . .	1	1	1	1	2	—	—	1	1	2	2	1	1	1
Zalán Benő	1	1	2	1	3	—	—	1	1	3	2	—	—	1
Zelnik Tivadar	2	3	3	2	—	2	3	2	2	3	2	—	—	1
70 Zitterbarth Dezső . .	2	2	3	2	3	—	—	2	2	3	1	—	—	2
Zoltán György	1	1	1	1	1	—	—	1	1	2	2	1	—	1
Zsögöd Lajos, ö. d.	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	—	—	1

Magántanulók: Berg Frigyes, Déchy Iván Elemér, Huszár Ferencz, Langer Rezső. Összesen: 76.

VI. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak										Rendkív. tantár- gyak	Magaviselet		
	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög pótló		Történelem	Természetrajz	Mennyiségtan	Testgyakorlás		Gyorsírás	Francia ny.
						irod. olv.	rajz							
Alberti János . . .	2	2	2	3	2	—	—	2	2	3	2	—	—	2
Banny Teofil ö. d.	1	1	1	1	3	—	—	1	1	1	2	—	1	1
Baudis Arnold . . .	1	3	1	3	3	—	—	1	1	3	3	—	—	1
Bogisich Imre . . .	1	1	1	1	2	—	—	1	1	1	2	2	—	1
5 Cziklay Aladár . . .	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	fm	—	—	1
Enökl Győző, ism.	3	3	3	3	—	2	1	3	3	3	1	—	—	2
Feketeházy Tibor . . .	3	2	3	3	—	1	2	3	2	2	1	—	—	2
Gabriel Ferencz . . .	2	2	2	3	—	1	1	1	1	1	2	1	—	1
Grössinger Sándor . . .	2	3	3	3	—	2	2	3	2	3	1	—	—	2
10 Haidekker Győző . . .	1	2	3	2	3	—	—	1	2	3	1	—	—	1
Hinterschek Károly . . .	1	2	2	3	—	1	1	2	2	2	1	—	2	1
Hoffmann Géza . . .	1	1	1	2	2	—	—	1	1	1	2	2	—	1
P. Holl Jenő, ö. d.	1	2	2	3	—	1	1	3	2	3	1	—	—	2
Hruby Ede . . .	1	3	2	3	—	1	1	3	2	1	2	—	2	1
15 Huszák József . . .	1	1	3	2	2	—	—	1	2	2	2	—	—	1
Josipovich Kálmán . . .	1	3	3	3	—	2	2	3	3	3	3	—	—	2
Jurka Salvator gör. kath.	1	1	1	1	1	—	—	1	1	2	1	—	1	2
Kaas Albert br. á. ev.	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	fm	—	—	1
N. Kiss Géza . . .	2	2	2	3	—	2	1	2	1	3	fm	—	—	1
20 Kogutowicz Géza . . .	1	1	1	2	—	1	1	1	1	1	2	—	1	1
Komarnicki Gyula . . .	1	1	1	2	—	1	1	2	1	2	2	2	—	1
Löffelmann Jenő . . .	2	3	2	3	—	2	3	3	3	3	3	—	—	1
Machlup Károly, izr.	2	2	2	3	—	1	1	1	1	2	fm	—	—	1
Madaras Jenő . . .	1	2	2	2	—	1	1	2	1	1	1	—	—	1
25 Mandák Ernő . . .	1	3	2	3	3	—	—	3	2	2	1	1	—	1
Mocsáry Ödön . . .	2	3	2	3	—	4	2	3	3	3	1	2	—	2
Návay Géza . . .	2	3	2	3	—	2	3	3	2	3	1	—	2	2
Neumann Béla, izr.	2	2	2	2	3	—	—	1	3	3	3	—	—	1
Oberle János, ö. d.	2	3	1	2	2	—	—	1	1	1	fm	1	—	1
30 Oláh Aladár ev. ref.	1	4	3	3	—	3	1	3	4	3	1	—	—	2
Pintér Miklós, ism.	1	2	3	3	—	1	2	2	3	3	2	—	—	2
Pruzsinszky Józs. ö. d.	2	3	2	3	—	1	1	2	2	3	3	—	—	2
Radocza János . . .	2	3	2	3	—	4	4	3	4	4	2	—	—	2
Rakita Béla . . .	1	2	1	2	3	—	—	1	1	3	3	2	2	2
35 Reichl Gyula . . .	1	3	2	3	3	—	—	2	2	2	2	—	—	2
Schwarzl Ferencz . . .	1	3	2	3	—	2	1	2	2	3	2	2	—	2

VI. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak										Rendkív. tantár- gyak			
	Vallás tan	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög pótló		Történelem	Természetrajz	Mennyiség tan	Testgyakorlás	Gyorsírás	Francia ny.	Magaviselet
						irod. olv.	rajz							
Serényi Jenő	2	3	2	3	—	2	1	2	3	3	—	—	—	2
Somogyi Antal, ö. d.	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	—	—	1
Staub Aladár	2	3	2	3	—	3	1	2	3	3	2	—	—	2
40 Strausz Vilmos . . .	1	3	2	3	—	2	2	1	3	2	3	—	—	1
Szelke József	2	3	3	3	—	3	1	2	3	3	3	—	—	2
Szentkereszty B. br.	1	1	1	3	—	1	1	1	2	3	3	—	—	1
Szénásy József	1	3	3	3	—	1	1	2	3	3	2	—	—	1
Szénásy Mihály	1	2	3	3	—	1	2	1	2	2	2	—	—	1
45 Tichy Gyula	1	1	2	2	2	—	—	1	2	2	2	—	—	1
Tompa Antal	1	3	3	3	3	—	—	1	2	4	3	—	—	1
Tóth Péter	1	2	3	2	2	—	—	1	3	3	2	—	—	1
Török Zoltán	1	2	2	2	3	—	—	1	2	3	2	—	—	1
Ugron András	2	2	2	3	—	2	1	2	2	3	2	—	—	2
50 Unger Ferencz	1	2	2	2	2	—	—	1	1	3	2	—	—	2
Unger Tibor	1	1	2	3	3	—	—	2	1	3	2	—	—	2
Utassy Béla	1	2	2	3	3	—	—	1	1	2	1	3	—	1
Vaisz István, izr. . . .	2	3	2	3	—	3	3	3	2	3	3	—	—	2
Vida József	3	3	3	3	—	2	1	3	3	3	2	3	—	1
55 Weber Lajos	1	1	2	1	1	—	—	2	1	1	2	—	—	1
Weinberger Leo, izr.	1	1	1	2	2	—	—	1	1	2	2	1	1	1
Zboray Ferencz	1	1	2	2	2	—	—	1	1	2	2	—	—	1

Kimaradtak: Bajó István, ev. ref., Héger Jenő, Kőváry Gyula, Paulay Győző, Payper Lajos, Virág Mihály.

Vizsgálatlan maradt: Hembach Gyula.

Magántanulásra tértek: Bisicz György, izr., Corchus Géza.

Magántanuló: Fehéri Ármin, izr.

Összesen: 67.

VII. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak										Rendkívüli tantárgyak				Magaviselet	
	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög párló		Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Testgyakorlás	Égészség	Francia ny.	Gyorsírás		Ének
						irod. olv.	rajz									
Alszeghy Béla.	1	2	2	3	—	1	2	1	3	3	fm	2	—	—	—	2
Ascher Kálmán	1	2	2	3	3	—	—	2	3	3	2	1	—	—	1	1
Berg Károly	2	3	1	4	3	—	—	3	4	4	2	2	—	—	—	1
Berkes Kálmán	1	2	2	4	—	2	1	2	3	4	2	1	—	3	1	1
5 Borbás Sándor	1	2	2	3	2	—	—	2	3	2	1	1	1	—	—	1
Boronkay István.	1	2	2	3	2	—	—	1	3	2	2	1	—	1	—	1
Csiky Jenő	1	1	1	3	—	1	1	1	3	2	1	1	—	—	1	1
Czagány Nándor	1	1	2	2	2	—	—	1	1	2	1	1	—	—	—	1
Dada András, g. kel.	1	2	2	3	3	—	—	1	2	4	1	2	—	—	—	1
10 Elked Elemér.	2	3	2	4	—	3	2	3	3	3	3	1	—	3	—	1
Euler Tibor	1	2	2	3	—	2	1	2	3	3	3	1	2	3	—	1
Farkas Géza, ev. ref.	2	2	3	4	—	2	3	2	3	3	3	1	2	—	—	2
Farkas László	2	3	3	4	—	2	2	3	3	3	2	1	—	—	—	2
Fitz István	1	2	2	3	3	—	—	1	3	3	3	1	—	—	—	1
15 Gajary István	2	1	2	3	—	1	1	1	2	2	2	1	—	—	—	2
Gózonny István. ö. d.	1	3	2	3	—	2	3	3	3	3	2	1	—	—	—	2
Hajós Gergely, ev. ref.	1	2	2	3	—	2	1	2	3	3	2	2	—	—	—	1
Sz. Jordán Emil.	2	2	1	3	2	—	—	2	3	3	2	1	—	—	—	1
Kazy Ferencz.	1	3	2	3	—	2	2	2	3	3	2	1	—	—	—	1
20 Kollerich Pál	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	—	—	—	1
Kortsák Károly	1	2	2	3	3	—	—	2	2	2	1	1	—	—	—	2
Laban Antal	1	1	1	2	2	—	—	1	2	2	1	1	—	1	—	1
Lakatos Gyula	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	—	1	—	1
Laubacher Alfonz	1	1	1	2	1	—	—	1	2	1	2	1	—	—	—	1
25 Machlup Ernő, izr.	2	1	1	3	—	1	1	2	3	3	fm	1	—	—	—	1
Mannó István, g. kel.	1	2	2	3	—	1	1	1	2	2	1	1	—	—	—	1
Mannó Szilárd, g. kel.	1	2	2	3	—	2	1	1	2	2	1	1	—	—	—	1
Menrath Jakab	1	1	1	2	2	—	—	1	1	1	1	1	—	—	—	1
Nemeshegyi Oszk.	1	1	1	3	—	1	1	1	2	2	2	1	—	—	—	1
30 Németh Sándor ö. d.	1	1	2	4	3	—	—	1	3	3	2	2	—	1	—	1

VII. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak										Rendkívüli tantárgyak					
	Vallásian	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög pótló		Történelem	Természetan	Memnységtan	Tetstgyakorlás	Egészségtan	Francia ny.	Gyorsírás	Ének	Magaviselet
						irod. ovl.	rajz									
Péter Károly, ág. ev.	1	1	1	2	2	—	—	1	1	1	2	1	1	2	—	1
Pilissy Antal, ö. d.	1	2	2	4	3	—	—	1	3	4	1	1	—	—	—	1
Pórszász Jenő	2	3	3	4	—	3	2	2	4	4	2	2	—	—	—	2
Pruzsinszky Ján., ö. d.	2	3	1	3	—	3	1	2	2	3	2	1	—	—	—	2
35 Rezek József	1	1	1	2	2	—	—	1	2	2	2	2	—	—	—	1
Rusz Imre	1	3	2	4	—	2	1	2	3	3	2	1	—	—	—	1
Schlick István	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	fm	1	—	—	—	1
Schneider József	1	1	1	3	—	1	1	1	3	3	2	1	—	—	—	1
Schober Lajos	1	3	2	4	3	—	—	1	3	4	2	1	—	—	—	1
40 Schönberger Kár., izr.	1	1	1	2	2	—	—	1	1	1	2	1	1	1	—	1
Simon Jenő	1	1	1	3	—	1	1	1	2	2	2	1	—	—	—	1
Sipőcz László	1	2	3	4	—	2	3	1	3	3	2	1	—	3	—	1
Stolmár Ernő	1	1	2	3	3	—	—	2	2	3	2	1	—	—	—	2
Szabóky Richárd	1	3	2	3	3	—	—	1	3	3	fm	2	—	—	—	1
15 Szivák Imre	1	1	1	2	2	—	—	1	1	2	3	1	—	2	—	1
Szóllósy Aurél	1	1	2	3	—	1	1	1	1	1	3	1	—	—	—	1
Tóth Sándor	1	1	2	3	2	—	—	1	1	1	2	2	—	—	—	1
Virágh Dezső	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	—	—	—	1
Zalán Ferencz	1	2	3	4	—	2	3	2	3	3	2	2	—	—	—	1
50 Zalán György	1	3	3	4	—	2	3	2	3	4	2	2	—	—	—	2
Zelnik István	2	3	3	4	—	2	3	2	3	3	2	2	—	—	—	1

Kimaradtak: Bara Béla, izr., Luczenbacher Pál, Rottenbiller László, Szevera Károly.

Magántanulásra tért: Zsendovics László.

Magántanulók: Jankovich-Bésán Endre, Pejacsevich-Mikó Endre gr.

Összesen: 58.

VIII. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak											Rendkívüli tantárgyak				
	Vallásán	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög pótló		Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Bölcs. előtan	Testgyakorlás	Egészségtan	Gyorsírás	Ének	Magaviselet
						irod. olv.	rajz									
Alleram Gyula	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	—	1	1
Andrássy Dezső	1	3	3	3	—	3	1	1	3	4	1	1	1	—	1	1
Baross Gábor	1	3	1	3	—	1	1	1	4	3	1	1	—	1	1	1
Báthory László	1	1	1	1	—	1	1	1	4	3	1	1	1	—	1	1
5 Bérczi Dezső	1	3	2	3	1	—	—	1	3	3	1	1	1	—	1	1
Bisicz Pál	1	1	1	1	—	1	1	1	3	1	1	1	—	—	—	1
Borbás Gáspár	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	—	—	—	1
Bródy Ármin, izr.	1	1	1	1	1	—	—	1	3	1	fm	1	—	—	—	1
Collaud Leó	1	1	1	1	3	—	—	1	1	1	1	1	—	—	1	1
10 Csabihén Károly	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	—	—	1	1
Demtsa Pál	1	1	1	1	1	—	—	1	1	3	1	1	—	—	—	1
Dórits Istv., g. kel.	1	3	2	3	—	1	1	1	3	3	1	1	—	—	—	1
Ebner János	1	3	1	1	—	1	1	1	3	3	1	1	—	—	—	1
Entz Ferencz	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	1
15 Farkasfalvi István	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	1
Gelesics Dezső	1	3	1	1	3	—	—	1	3	3	1	1	—	—	—	1
Görög Jenő	1	1	1	1	—	1	1	1	3	1	1	1	—	—	—	1
Haás Dezső	1	3	1	1	—	—	—	1	3	3	1	1	—	—	—	1
Harza Lajos	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	1
20 Hembach Kamill	1	3	1	1	—	1	1	1	3	1	fm	1	—	—	—	1
Kaszás Ernő	1	3	1	1	—	1	1	1	3	3	1	1	—	—	—	1
Kauser Lipót	1	1	1	1	—	1	1	1	3	3	1	1	—	—	—	1
Kérékgyártó Árp.	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	—	—	—	1
Nemeskéri Kiss Sándor	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	fm	1	—	—	—	1
25 Knapp Nándor	1	1	1	1	1	—	—	1	3	3	1	1	—	—	—	1
Kortsák Jenő	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	—	—	—	1
Kosztka István	1	1	1	1	—	3	1	1	3	3	1	1	—	—	1	1
Kovács Jenő	1	1	1	1	—	1	1	1	3	3	1	1	—	—	—	1
Köpf Vincze	1	1	1	1	—	—	—	1	1	3	1	1	—	—	—	1
30 Kresz Ferencz	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	fm	1	1	—	—	1
Kozma Oszkár	1	1	1	1	—	1	1	1	3	3	1	1	1	1	—	1
Lázár László	1	1	1	1	—	—	—	1	3	3	1	1	—	—	—	1
Macourek Lajos	1	1	1	1	—	—	—	1	3	1	3	1	1	—	—	1
Mitterdorfer Ottó	1	3	1	3	—	—	—	1	3	3	1	1	—	—	—	1
35 Morlin Ervin	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	fm	1	—	—	—	1
Mössmer Pál	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	fm	1	—	—	—	1

VIII. osztály.

A tanuló neve	Rendes tantárgyak										Rendkívüli tantárgyak					
	Vallás	Magyar nyelv	Német nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög pótló		Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Bölcs. előtan	Testgyakorlás	Égészségtan	Gyorsírás	Ének	Magaviselet
						irod. olv.	rajz									
Pejacsevich Elemér gróf	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	fm	1	—	—	1
Porsch József	1	3	1	3	—	3	1	2	3	3	2	2	1	—	—	2
Práznovszky Iván	1	1	1	1	—	1	1	1	1	2	1	fm	1	—	—	1
40 Rákosi Endre	1	2	2	2	—	1	2	1	3	2	1	2	1	—	1	1
Reich József, izr.	2	3	3	3	—	3	2	2	3	3	3	3	1	—	—	2
Remcsák Miklós	1	2	2	2	—	2	2	1	3	3	2	3	1	—	—	1
Reviczky Tibor	1	2	1	2	2	—	—	1	2	1	1	2	1	—	—	1
Rost Ernő, ág. ev.	1	3	2	3	—	2	2	1	3	3	2	1	1	—	—	1
45 Rostár Lajos	1	3	2	3	3	—	—	2	3	3	2	1	1	—	—	1
Schlick Frigyes	1	2	2	2	2	—	—	1	2	2	2	fm	1	—	—	1
Schmaderer Oszk.	1	3	2	2	2	—	—	2	3	3	2	fm	1	—	—	2
Szelnár Aladár	1	2	1	1	2	—	—	1	2	2	1	2	1	—	1	1
Szécsi Jenő	1	3	2	3	—	1	1	1	3	3	1	1	1	—	1	1
50 Szigethy Mihály	1	2	2	2	1	—	—	1	3	3	2	2	2	—	—	1
Tauffer Gábor	1	2	2	2	2	—	—	1	3	1	2	2	1	—	—	1
Toldy Loránt	1	1	1	1	—	1	1	1	2	1	1	1	1	—	—	1
Unger Emil	1	2	1	2	2	—	—	1	2	2	1	2	1	—	—	1
Verebély László	1	1	1	1	—	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1
55 Weber Dezső	1	2	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	—	—	1

Magántanulók : Apponyi Antal gróf, Machlup H. János, izr.

Összesen : 57.

AZ ÉRDEMSOROZATBAN HASZNÁLT RÖVÍDÍTÉSEK MAGYARÁZATA.

G. kath. = görög katolikus; g. kel. = görög keleti vallású;
 ág. ev. = ágostai evangélikus; ev. ref. = evangélikus református;
 unit. = unitárius; izr. = izraelita; ö. d. = ösztöndíjas; ism. =
 ismétlő; fm. = fölmentetett.

A tanulmányi előmenetelre nézve:

1	annyi mint jeles
2	» » jó
3	» » elégséges
4	» » elégtelen

Magaviseletre nézve:

1	annyi mint jó
2	» » szabályszerű
3	» » kevésb. szab.
4	» » rossz

STATISZTIKAI KIMUTATÁS.

I. A tanulókról általában.

		I. A.	I. B.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.	IV. A.	IV. B.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
		o s z t á l y												
Felvétel az egész tan- év folyamán	a) A tanulók száma:													
	Nyilvános tanuló	67	65	52	53	47	47	54	47	72	66	56	56	682
	Magántanuló	2	—	2	1	—	1	2	—	4	1	2	1	16
	Összesen	69	65	54	54	47	48	56	47	76	67	58	57	698
Vizsgá- latot tett	Nyilvános tanuló	62	61	49	50	46	46	53	45	72	57	51	55	647
	Magántanuló	2	—	3	3	—	1	2	—	4	3	3	2	23
	Összesen	64	61	52	53	46	47	55	45	76	60	54	57	670
A tanév végén	A vizsgálatot tett nyil- vános és magántan- között ismétlődő volt	1	5	—	2	1	7	2	2	2	2	—	—	24
Év- közben	Kimaradt	5	3	2	1	1	1	1	2	—	6	4	—	26
	Magántanulásra tért	—	—	1	2	—	—	—	—	—	2	1	1	7
	Meghalt	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
A tanév végén	Betegeskedett (osztály- zatot nem kapott)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
	b) A tanulók vallása:													
	Római katolikus	55	56	44	43	40	43	44	40	64	49	46	52	576
	Görög katolikus	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	3
	Görög keleti	—	1	—	1	—	—	1	—	3	—	3	1	10
	Ágostai evangélikus	3	—	1	—	—	—	2	1	2	1	1	1	12
	Evang. református	3	2	3	—	3	—	6	3	4	1	2	—	27
	Unitárius	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
	Izraelita	2	2	3	9	2	4	2	1	3	8	2	3	41
		Összesen	64	61	52	53	46	47	55	45	76	60	54	57

		I. A.	I. B.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.	IV. A.	IV. B.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
		O S Z I Á J Y												
c) A tanulók anyanyelve:														
	Magyar	64	58	52	52	45	46	53	43	73	58	53	56	653
	Német	—	2	—	1	—	1	2	2	1	2	1	—	12
	Román	—	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	—	3
	Olasz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Tót	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Szerb-horvát	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2
	Francia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Görög	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	Összesen	64	61	52	53	46	47	55	45	76	60	54	57	670
d) A tanulók nyelv- ismerete:														
	Csak magyarul beszél	32	49	28	30	25	24	31	28	42	29	16	18	352
	Hányan tudtak magyarul	64	61	52	53	46	47	55	45	76	60	54	57	670
e) A tanulók szüleinek polgári állása:														
Öster- melő	Nagybirt. és bérlő	5	3	5	2	3	1	1	—	7	9	2	3	41
	Kisb. és bérlő	—	—	—	2	—	—	—	—	2	—	2	2	8
	Alkalmazott	—	1	—	—	—	2	2	1	1	—	1	1	9
Iparos	Nagyiparos	—	—	4	—	—	3	1	1	5	4	1	2	21
	Kisiparos	2	10	2	6	3	5	1	3	2	3	9	3	49
	Alkalmazott	7	1	1	3	—	2	1	3	—	—	—	—	18
Keresk. és vállalk.	Nagykereskedő	2	1	6	1	2	1	1	2	5	—	—	3	30
	Kiskereskedő	2	1	—	—	2	4	2	1	4	2	7	3	34
	Alkalmazott	—	1	—	2	—	4	—	—	1	—	1	—	9
Tiszt- viselő	Köztisztviselő	15	18	13	2	10	7	14	2	10	10	8	14	129
	Magán és társulati	4	4	6	2	3	3	4	2	2	5	3	4	54
Katona		3	—	1	1	1	3	2	—	—	1	—	—	12
Más értelmiségi (orvos, ügyvéd, tanár, tanító, stb.)		12	8	7	14	11	5	24	21	20	13	9	15	159
Személyes szolgálatból élő (napszámos, szolga)		—	2	4	2	—	5	—	2	—	3	1	3	28
Magánzó nyugdíjas v. tőkéje jövedelméből élő)		6	5	3	10	5	2	2	1	11	10	10	4	69
	Összesen	64	61	52	53	46	47	55	45	76	60	54	57	670

		I. A.	I. B.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.	IV. A.	IV. B.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen	
		o s z t á l y													
A tanév folyamán	j) A tanulók egészségi állapota:														
	Belegységi eset volt														
	j) A tanulók egészségi állapota:														
	{ járványos	—	2	8	—	19	2	4	3	1	6	12	6	63	
	{ súlyos	4	2	6	3	11	6	2	5	7	12	1	2	67	
	{ könnyű	52	83	215	54	96	192	103	132	58	112	73	82	1253	
	{ halállal végződő .	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
	k) A tanulók mulasztása:														
	Igazolt órák	2946	1708	2517	1444	1695	1427	1483	1535	2760	1919	1713	1915	23062	
	Nem igazolt órák	1	11	—	—	8	—	—	14	—	2	1	—	37	
A mulaszt. órák száma	2947	1719	2517	1444	1703	1427	1483	1549	2760	1921	1714	1915	23099		
Hány tanuló nem mulasztott	7	18	2	5	3	8	11	10	7	9	11	4	95		
Hány tanuló mulasztott igazolatlanul	1	1	—	—	2	—	—	2	—	2	1	—	9		

II. A tanulók előmeneteléről.

		I. A.	I. B.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.	IV. A.	IV. B.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen	
		o s z t á l y													
A t a n é v f o l y a m á n	a) A rendes tantárgyakat véve:														
	Minden tárgyból jeles	11	3	5	6	6	5	8	1	6	3	4	5	63	
	Minden tárgyból legalább jó	13	14	19	9	5	8	15	11	17	11	8	15	145	
	Minden tárgyból legalább elégséges	33	33	24	31	32	31	31	29	48	40	27	34	393	
	Egy tárgyból elégtelen	7	6	1	5	1	3	1	1	2	3	9	3	42	
	Két tárgyból elégtelen	—	3	—	1	—	—	—	1	2	2	4	—	13	
	Több tárgyból elégtelen	—	2	3	1	2	—	—	2	1	1	2	—	14	
	Összesen	64	61	52	53	46	47	55	45	76	60	54	57	670	
	b) A rendkívüli tárgyakat véve:														
	Eredményrel tanulták														
a) francia nyelvet	—	3	3	1	1	3	6	6	15	11	5	1	55		
a) gyorsírást	—	—	—	—	3	5	14	7	24	14	12	4	83		
a) műéneket	5	6	3	4	—	2	3	2	5	—	3	18	54		
a) az egészségtant	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	55	106		
c) A görögpólló tárgyakat tanulták	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	31	27	28	121	

III. Kimutatás az érettségi vizsgálatról.

Az a), b), c), d) rovatok csakis az első ízben érettségizőkre vonatkoznak. Az e) rovat adatai az érettségit sikerrel befejező összes tanulókra vonatkoznak.

A vizsgálat ideje	a)	b) Az írásbelin		c)	d) A szóbelin					e) Az érettségit végzett ifjak pályaválasztása																	
	Hányan jelentkeztek vizsgálatra első ízben ?	Hány készítette el dolgozatát legalább elégséges eredménnyel ?	Hány utasított az írásbeli alapján ismétlő vizsgálatra ?	Összesen hány bocssátott szóbelire ?	Hány lett jelesen	Hány jól	Hány egyszerűen	Hány utasított javítóvizsgálatra ?	Hány utasított ismétlővizsgálatra szóbeli alapján ?	theologia	bölcészti	jogi	orvosi	mérnöki	építési	gépészi	vegyészi	gazdasági	erdészeti	bányászati	ipari	kereskedői	alsóbb hivatali	katonai	művészi	diplomáciai	
					6 7 8 9																						
máj.--jún.	55	54	1	54	6	16	23	8*	1	5	6	17	1	9	—	—	2	1	—	1	—	—	—	—	1	2	1

* Természetanból egy javító vizsgálatot tett. A szeptember havi javítóra utasított latinból: 3, természetanból: 2, menüiségtnből: 1, történelemből: 1, görög-pótló irodalmi olvasmányból: 1.

AZ 1900—1901. ISKOLAÉV VÉGÉN ÉRETTSÉGI
VIZSGÁLATOT TETT TANULOK NÉVSORA.

Jelesen érettek:

ALLERAM GYULA	PEJACSEVICH ELEMÉR	VEREBÉLY LÁSZLÓ
MÖSSMER PÁL	GRÓF	WEBER DEZSŐ.
	TOLDY LORÁNT	

Jól érettek:

BISICZ PÁL	KERÉKGYÁRTÓ ÁRPÁD	MORLIN ERVIN
BORBÁS GÁSPÁR	NEMESKÉRI KISS	PRÁZNOVSZKY IVÁN
BRÓDY ÁRMIN	SÁNDOR	RÁKOSI ENDRE
DEMTSA PÁL	KORTSÁK JENŐ	REVICZKY TIBOR
ENTZ FERENCZ	KRESZ FERENCZ	TAUFFER GÁBOR
FARKASFALVI ISTVÁN		UNGER EMIL.

Érettek:

APPONYI ANTAL GRÓF	HEMBACH KAMILL	REMCSÁK MIKLÓS
COLLAUD LEO	KAUSER LIPÓT	ROST ERNŐ
CSAHIHEN KÁROLY	KNAPP NÁNDOR	SCHLICK FRIGYES
DÓRITS ISTVÁN	KOVÁCS JENŐ	SCHMADERER OSZKÁR
EBNER JÁNOS	LÁZÁR LÁSZLÓ	SZELNÁR ALADÁR
GELESICS DEZSŐ	MACHLUP H. JÁNOS	SZÉCSI JENŐ
GÖRÖG JENŐ	MACOUREK LAJOS	SZIGETHY MIHÁLY
HARZA LAJOS		VÁLYÁN LAJOS.

**A javító és pótló érettségi
vizsgálatok a jövő tanév
elején az V. ker., állami
főgymnasiunban lesznek.**

FIGYELMEZTETÉS.

A jövő 1901–1902. tanév szeptember 1-én veszi kezdetét. Erre a beíratások a júniusi havi felvétel alapján szept. 2–4. d. e. 9–12. óráig történnek. Ezen időponton túl nincs fölvétel és beírás, sőt a kik ezen határidőre meg nem jelennek, a belépési jogosultságot és ezzel együtt a befizetett felvételi díjat is elvesztik. Az I. osztályba felvétetnek a tanulók június hó 10-től 30-áig. Személyes megjelennéssel az *iskolai bizonyítvány* és *keresztelőlevél* bemutatandó. A második osztálytól kezdve a beíratás alkalmával mindenki tartozik bemutatni újraoltási igazolványát. Levélben vagy írásban való jelentkezésnek helye nincs. Szeptember 2–4. tartatnak a *javító-pótló vizsgálatok* d. u. 3–5. óráig.

60-nál több tanuló egy osztályba nem vétetik fel.

A nem helyben lakó szülők vagy gyámok gyermekek vagy gyámoltjok felvételekor alkalmas *helyettes* tartoznak nevezni, kire jogaikat és kötelességeiket átruházzák, hogy a gondviselés alá helyezett tanulókra nézve a tanintézet fegyelmi s tanulmányi közléseit nevökben elfogadhassa. A szülők vagy gyámok az e részben netán időközben történt változást személyesen vagy írásban tartoznak a gymnasiumi igazgató vagy osztályfőnök tudomására juttatni, míg másrészt a tanári kar jogában áll, ott, hol alapos oknál fogva a házi felügyeletet elégtelennek vagy éppen károsnak tapasztalja, tanártestületi határozat alapján követelni, hogy e felügyeletben célszerű változás létessek.

Ha valamely tanuló a Rendtartás 1. pontjában megállapított beíratkozási idő (szeptember 1., 2., 3.) után kéri magát felvétetni, a felvétel iránt a beíratási idő utolsó napjától számítva nyolcz napig a késedelem indokainak tekintelbe vétele mellett az intézeti igazgató határoz; ha pedig a felvétel iránti jelentkezés a beíratási határnaptól számítva egy hét után, de két hétnél nem későbbben történik, a felvételre az engedélyt a tankerületi főigazgató adja meg alapos indokolás nyomán. Minden később jelentkező tanuló kérelmével utólagos felvétel engedélyezése végett a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz utasítandó.

Az *első osztályba* az 1881 : XXX. t.-cz. I. fej. 10. §-a szerint csak oly tanuló léphet, a ki kilencz évet betöltött és 12 évnél nem idősebb, mely körülmény keresztlevél, illetőleg hiteles születési bizonyítvány alapján igazolandó. Tizenkét évnél idősebb fiú felvétele fölött a tanártestület határoz. Ismereteinek mértékére nézve megkövetelik, hogy a népiskola negyedik osztályának tananyagában kellő jártassággal bírjon és ezt iskolai bizonyítvánnyal vagy külön felvételi vizsgálattal igazolja.

Ezenkívül tartozik minden tanuló orvos által kiállított bizonyítvánnyal igazolni, hogy a *himlőoltáson*, illetve újraoltáson (akár eredménnyel, akár a nélkül) átesett.

A gymnasiumi *V. osztályba* lépő tanuló szülője vagy gyámja köteles kijelenteni, vajjon fia vagy gyámoltja az 1890. évi XXX. t.-cz. értelmében a görög nyelvet, avagy az idézett t.-cz. által meghatározott más tárgyakat (t. i. magyar és görög irodalmi szemelvényeket, művelődés-történetet és szabadkézi rajzol) fogja-e tanulni.

Ha oly tanuló, ki már egy vagy több osztályban *görög nyelvet* tanult, akár más intézetből való átlépés esetén, akár ugyanazon intézet kebelében a görögöt helyettesítő tantárgyakban való oktatásra jelentkezik, az illető tantárgyakban amaz intézet megelőző osztályaiban elvégzett tananyagból felvételi vizsgálatot tartozik tenni. Viszont a görög nyelv és irodalom illető tananyagából tartozik vizsgálatot tenni azon tanuló is, a ki aztán jelentkezik görög nyelv- és irodalomra, miután már egy vagy több osztályban a göröghelyettesítő tantárgyakat tanulta. (A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1890. 23,583. sz. a. kelt rendeletével kiadott Középiskolai Rendtartás I. fej. 7. §.)

A *tandíj 72 korona*, lefizetése négy részletben történik, úgy mint október 15., december 1., márczius és május 1-je körül. — A ki a tandíjat akkor le nem fizeti, a fennálló szabályrendelet értelmében az iskolából kitiltatik.

Az így kitiltott tanulónak, ha kitiltás után egy hét alatt a tandíjat lefizeti, újból való felvételére nézve az igazgató határoz; egy héten túl terjedő mulasztás esetén az engedélyt felvételre a tankerületi főigazgató adja meg, ha a késelem alaposan indokoltatik (1895. július 29. 40,201. sz. a. kiadott szabályzat 15. §.). — *Tandíjmentességért* folyamodhatik oly tanuló, ki jó magaviselet mellett az előadott tantárgyakból legalább is több jeles és jó tanjegyet mutathat fel, mint elégségest. — *Tandíjmentességét elveszti*, ha az első időszak, illetőleg a tanév végén az erkölcsi magaviseletből rossz vagy «kevésbé szabályszerű» érdemjegyet kap,

vagy ha a felsőbb osztályba való fellépésnél irányadó tantárgyak valamelyikében «elégtelen» előmenetelt tanúsított; a tandíjmentességet elvesztik azok is, kiknek az említett tantárgyakból, habár nem is volt «elégtelen» érdemjegyük, több volt az «elégséges», mint a «jeles» és «jó» érdemjegyük. (Tandíj szabályzat, 1895. július 29. 40,201. sz.)

A tanévvégi *vizsgálatok* minden tanulóra kötelezők. Oly tanulók, kik egy vagy több tantárgyból vizsgálatot nem tesznek, a többi tantárgyból sem osztályoztatnak, vagy ha azokból már előbb osztályoztattak volna, ezen klasszifikációjuk megsemmisítetik (1885. évi 26,383. sz. s 1890. évi 33,753. sz. miniszteri rendelet.

Oly tanulóknak, kik *egy tantárgyból nyertek elégtelen osztályzatot*, s kiket a tanári kar képeseknek tart arra, hogy a szünet alatt önszorgalmukból pótolják mulasztásukat, megadja az engedélyt, hogy szeptember első napjaiban (l. föntebb) javító vizsgálatra jelentkezzenek. Kik *két tantárgyból nyertek elégtelen tanjegyet*, azok a tankerületi kir. főigazgató úrhoz folyamodhatnak engedélyért, folyamodványaikat azonban a gymnasiumi igazgatóságnál július 2-ig tartoznak benyújtani. Javítóvizsgálathoz a bukottak más intézetnél nem bocsáttatnak.

Ki kettőnél *több* tantárgyból nyert elégtelen osztályzatot, a javító-vizsgálatra semmiesetre sem bocsátható (1883. évi XXX. t.-cz. 11. §. 2. pont).

Kelt Budapesten, 1901. június hó 29.

Janky Károly, igazgató.